№10(28) 2025

Ынабат

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«ДОСБОЛLIKE» БАҒДАРЛАМАСЫ: БУЛЛИНГПЕН КҮРЕСТЕГІ ЖАҢА КЕЗЕҢ

ПРОГРАММА «ДОСБОЛLIKE»: НОВЫЙ ЭТАП БОРЬБЫ С БУЛЛИНГОМ

БАЛАЛАРДЫҢ МҮДДЕЛЕРІ ҮШІН / ВО ИМЯ И В ИНТЕРЕСАХ ДЕТЕЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ КОМИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ ПО ОХРАНЕ ПРАВ ДЕТЕЙ

ҚЫМБАТТЫ ДОС!
СЕНІМ ТЕЛЕФОНЫ АРҚЫЛЫ КӨМЕКТЕСУ ҚҰПИЯ ЖӘНЕ ТЕГІН!

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАНДАР!

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің қолдауымен Telegram мессенджерінде 2019 жылдан бастап кәмелетке толмағандарға қатысты құқықтардың бұзылуын, зорлық-зомбылықты немесе қатыгез қарым-қатынасты анықтау мақсатында құрылған «Bala Qorgau» чаты жұмыс істейді.

Өтініштерге жедел жауап беру мақсатында **24/7 режимінде** **BalaQorgaubot2.0** телеграмм-боты **іске қосылды.**

ДОРОГОЙ ДРУГ!
ПОМОЩЬ ПО ТЕЛЕФОНУ ДОВЕРИЯ АНОНИМНА И БЕСПЛАТНА!

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

При поддержке Комитета по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в мессенджере Telegram с 2019 г. функционирует чат «BalaQorgau», который создан с целью выявления нарушения прав, насилия или жестокого обращения в отношении несовершеннолетних.

Для оперативного реагирования на обращения **в режиме 24/7 работает** телеграмм-бот **BalaQorgauBot2.0.**

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ МЕН АМАНДЫҒЫ БІЗДІҢ ҚОЛЫМЫЗДА!

ЖАЙ ҒАНА ТЕЛЕФОНҒА ҚОҢЫРАУ ШАЛЫҢЫЗ, СІЗГЕ КӨМЕКТЕСЕДІ!

БЕЗОПАСНОСТЬ И БЛАГОПОЛУЧИЕ ДЕТЕЙ В НАШИХ РУКАХ!

ПРОСТО ПОЗВОНИ ПО ТЕЛЕФОНУ, И ТЕБЕ ПОМОГУТ!

АСТАНА Қ. КОДЫ / КОД Г. АСТАНЫ +7(7172) 74 25 28

ҚЫМБАТТЫ ОҚЫРМАНДАР!

Күздің алтын айы – қазан да келіп жетті. Табиғаттың әрбір демі, әрбір сыбдыры бізге терең ой салып, сабыр мен даналыққа шақырып тұрғандай. Қазан – бұл тек жапырақтардың сыбдыры мен салқын самал ғана емес, бұл – ішкі ізденіс пен рухани жаңғырудың айы.

Қазан айы – білім мен тәрбиеге, ұрпақ болашағына деген жауапкершілікті терең сезінетін кезең. Бұл – мектеп қабырғасындағы алғашқы жетістіктер мен жаңа мақсаттардың айқындала түсетін шағы. Балаларымыздың көзіндегі ұмтылыс, жүрегіндегі сенім – бізге үміт сыйлайды.

Қазан айының алғашқы жексенбісі – елімізде Ұстаздар күні ретінде аталып өтетін ерекше күн. Бұл күн – ұрпақ тәрбиесіне бар өмірін арнаған жандарға деген халықтың алғысы мен құрметінің көрінісі.

Ұстаз – балаға білім беретін ғана емес, оның ішкі әлеміне сәуле түсіретін, өмірге деген көзқарасын қалыптастыратын, адамдық болмысын шыңдайтын тұлға. Ұстаз – баланың жүрегіне алғаш болып үміт ұялататын, оның жан жарасын байқап, емдей алатын, болашағына сенім сыйлайтын жан. Сондықтан бұл мереке – тек ұстаздар қауымының емес, бүкіл қоғамның рухани мерекесі.

Осы орайда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев та Республикалық педагогтер съезінде сөйлеген сөзінде ұстаздардың қоғамдағы рөліне ерекше тоқталды. Ол жиынға қатысушыларды Ұстаздар күнімен құттықтап, еліміздің болашағы жарқын, дамыған мемлекетке айналуы үшін мұғалімдер қауымы аянбай еңбек етіп жүргенін атап өтті. Президент Ахмет Байтұрсынұлының «Біз елді түзеуді бала оқыту ісін түзеуден бастауымыз керек» деген сөзін келтіре отырып, бұл ұлағатты ойдың бүгінгі күні де өзектілігін атап өтті.

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

Золотой осенний месяц – октябрь – уже наступил. Дыхание природы, каждый ее шорох словно призывают нас к глубоким размышлениям, терпению и мудрости. Октябрь – это не просто шелест опавших листьев, дожди и прохладный ветер. Это месяц внутреннего поиска и духовного обновления.

В это время в школьных стенах начинают проявляться первые успехи, формируются новые цели. Устремленные в будущее взгляды, надежды и мечты детей, их вера в прекрасное далёко возлагают на нас, взрослых, особую ответственность...

5 октября в нашей стране отмечается День учителя – особенный праздник. Это день благодарности и уважения к тем, кто посвятил свою жизнь воспитанию будущих поколений.

Учитель – это не просто человек, дающий знания. Это личность, озаряющая внутренний мир ребенка, формирующая его мировоззрение и взгляды на жизнь, высокие человеческие качества. Учитель – тот, кто первым вселяет надежду в детские сердца, лечит душевные раны, помогая исцелиться, дарит уверенность в будущем. Это праздник не только профессиональный, но и духовный для всего общества...

Глава государства Касым-Жомарт Токаев в своем выступлении на Республиканском съезде педагогов особо подчеркнул роль учителей в обществе. Он процитировал слова выдающегося казахского просветителя Ахмета Байтурсынова: «Мы должны начинать исправление страны с исправления дела обучения детей», подчеркнув, что эта мысль остается актуальной и сегодня.

«Білім мен ғылым – табысқа жетудің кілті. Өскелең ұрпаққа лайықты тәрбие мен сапалы білім беру – аса маңызды міндет. Сондықтан сіздерге, құрметті ұстаздар, үлкен жауапкершілік жүктеледі...

Міржақып Дулатовтың «Ұстаз – халыққа ең үлкен пайда келтіретін адам» деген сөзі бар. Ол әр балаға өмір жолында бағыт-бағдар береді. Кез келген қоғамның даму деңгейі мен өркениеттілігі ұстаздарға деген көзқарасымен өлшенеді. Ұстаз еңбегі құрметтелетін елде білімді ұрпақ өсіп жетіледі, ал оларды жарқын болашақ күтіп тұр.

Барлық педагогтердің елдің өркендеуіне қосқан үлесі баға жетпес. Сондықтан ағарту саласында еңбек етіп жүрген барлық отандастарымызға шынайы алғысымды білдіремін...

Бүгінде білім беру нарығында бәсекелестік артып келеді, көптеген жастар мұғалім мамандығын таңдауға ұмтылуда. Олардың арасында мектепті «Алтын белгімен» аяқтаған түлектердің көп болуы қуантады. Мемлекет өз тарапынан мұндай азаматтарды әрдайым қолдайтын болады...

Жалпы, ағарту саласында жүйелі жұмыс жүргізіліп жатыр, оң нәтижелерге қол жеткізілді. Мәселен, өткен жылдан бері мыңнан астам оқушы түрлі пәндер бойынша халықаралық білім олимпиадаларының жеңімпазы атанды. Бұл педагогтердің белсенді жұмысы мен жас дарындардың табанды еңбегінің арқасында мүмкін болды.

Білетіндеріңіздей, тамыз айында мен Ақордада олимпиада жеңімпаздары және жүлдегерлерімен кездесу өткізіп, оларға арнайы сертификаттар табыс еттім. Бұл игі бастама өз жалғасын табады...

Қазіргі әлемнің шындығына айналған цифрландыру мен жасанды интеллект тақырыбына мен өз Жолдауымда ерекше назар аудардым. Балаларға мектеп қабырғасынан бастап цифрлық сауаттылықты үйрету қажет. Оқушылар оқу процесінде озық технологияларды тиімді пайдалана білуі тиіс. Бұл мұғалімдерге де қатысты: педагогтер заманауи дағдыларды меңгеруі маңызды. Білім беру жүйесінде жасанды интеллектті кеңінен қолдану қажет. Цифрлық мемлекетке айналу – бір күндік міндет емес. Бұл – мектеп білім беру жүйесінен бастап түбегейлі жаңа тәсілдерді енгізу туралы. Құрметті ұстаздар, осы маңызды миссияны жүзеге асыруда белсенділік танытатыныңызға сенімдімін...»

«Образование и наука – ключ к успеху. Дать подрастающему поколению достойное воспитание и качественные знания – крайне важная задача. Поэтому на вас, уважаемые учителя, возлагается большая ответственность...

Миржакыпу Дулатову принадлежат слова: «Учитель – это человек, приносящий самую большую пользу народу». Он дает каждому ребенку ориентиры на его жизненном пути. Уровень развития и цивилизованности любого общества определяется его отношением к учителям. Безусловно, в стране, где чтят труд учителей, вырастет образованное поколение, которое ждет светлое будущее.

Все педагоги трудятся с особой самоотдачей, их вклад в процветание страны бесценен. Поэтому выражаю искреннюю благодарность всем нашим соотечественникам, работающим на ниве просвещения...

Сегодня конкуренция на рынке образования растет, многие молодые люди стремятся получить профессию учителя. Отрадно, что среди них немало выпускников, окончивших школу со знаком «Алтын белгі». Со своей стороны государство будет всегда поддерживать таких граждан...

В целом, в сфере просвещения ведется системная работа, достигнуты положительные результаты. Например, с прошлого года более тысячи учащихся стали победителями международных образовательных олимпиад по различным предметам. Это стало возможным благодаря активной работе педагогов и усердному труду юных талантов.

Как вы знаете, в августе я провел в Акорде встречу с победителями и призерами олимпиад и вручил им специальные сертификаты. Это доброе начинание получит свое продолжение...

Реальностью современного мира стали цифровизация и искусственный интеллект. Именно поэтому в своем недавнем Послании я уделил особое внимание этой теме. Детям со школьной скамьи необходимо прививать цифровую грамотность. Учащиеся должны уметь эффективно использовать передовые технологии в процессе обучения. Это касается и учителей: педагогам важно осваивать современные навыки. Следует широко применять искусственный интеллект в системе образования. Превращение в цифровое государство – задача не одного дня. По сути, речь идет о внедрении кардинально новых подходов начиная с системы школьного образования. Уверен, вы, уважаемые учителя, проявите активность в осуществлении этой важной миссии...»

Биыл алғыс хаттар, мадақтамалар және марапаттармен тек мектеп мұғалімдері ғана емес, техникалық және кәсіптік білім беру педагогтері ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған білім беру ұйымдарының ұстаздары, педагогика саласының ардагерлері де марапатталды. Сондай-ақ ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істейтін педагогтер де марапатталғандар қатарында.

Білім беру жүйесінің барлық деңгейіндегі өкілдерге көрсетілген мұндай құрмет әрбір педагогтің еңбегінің қаншалықты маңызды екенін көрсетеді...

Сондай-ақ қазан айында біз ұлттық мереке – ***Республика күнін*** атап өтеміз.

Бұл – еліміз үшін маңызды күн. 1990 жылдың 25 қазанында Қазақстан бүкіл әлемге егемендігін жариялап, жаңа тәуелсіз мемлекет құруды бастады. Бүгінде біз саяси және экономикалық салалардағы жетістіктерімізбен, халықаралық аренадағы табыстарымызбен мақтанамыз.

Қазан – тереңдік пен тыныштық, рухани ізденіс пен ішкі әлемді ашу айы. Бұл уақытта біз өзімізге және айналамызға назар аударамыз, рухани тазаруға және жаңаруға ұмтыламыз. Бұл – жүрекке үміт, жанға сенім, ақылға серпін сыйлайтын кезең.

Күздің көңілге үміт сыйлайтын мезгілінде сіздерге шабыт, шығармашылық табыс, сенімділік пен үйлесімділік тілейміз. Жүрегіңіздің жылуы көптеген балаларға үміт сыйласын. Сеніміңіз көптеген отбасыларға тірек болсын. Жаңа ай жаңа ойлармен, жаңа үміттермен және жаңа үндестікпен басталсын.

Біз сіздермен бірге ойланамыз, ізденеміз, дамимыз. Бұл серіктестік – біздің ең үлкен құндылығымыз.

В этом году благодарственными письмами, грамотами и наградами отметили труд не только учителей школ, но педагогов технического и профессионального образования, организаций образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, ветеранов педагогической сферы. Также в числе награжденных педагоги, работающие с детьми с особыми образовательными потребностями.

Такое внимание к представителям всех уровней системы образования показывает, насколько важен труд каждого педагога...

Также в октябре мы отмечаем национальный праздник – ***День Республики.***

Это важная для нашей страны дата. С 25 октября 1990 г., объявив всему миру о суверенитете, Казахстан начал создавать новое независимое государство. Сегодня мы гордимся достижениями в политической и экономической сферах, успехами на международной арене.

Октябрь – месяц глубины и тишины, духовного поиска и раскрытия своего внутреннего мира. В это время мы обращаем внимание на себя и окружающих, стремимся к нравственному очищению и обновлению. Это период, дарящий надежду сердцу, веру душе и импульс разуму.

В этот наполненный глубоким смыслом месяц желаем вам вдохновения, реализации своего творческого потенциала, уверенности и гармонии. Пусть тепло вашего сердца подарит надежду многим детям. Пусть ваша вера станет опорой для многих семей. Пусть новый месяц начнется с новых мыслей, новых надежд и нового созвучия.

Мы размышляем вместе с вами, ищем вместе с вами, развиваемся вместе с вами. Это партнерство – наша самая большая ценность.

МАЗМҰНЫ
содержание

ОҚЫРМАНДАРҒА / К ЧИТАТЕЛЯМ 3

КҮН ТАҚЫРЫПТАРЫ / ТЕМЫ ДНЯ

ҰСТАЗ – ҰЛТ ШАМШЫРАҒЫ
УЧИТЕЛЬ – СВЕТ НА ПУТИ НАРОДА 8

ҰСТАЗ – ҰЛТ ШАМШЫРАҒЫ: «ӨРКЕН» ИНСТИТУТЫНДАҒЫ РУХАНИ МЕРЕКЕ

УЧИТЕЛЬ – СВЕТ НА ПУТИ НАРОДА: ДУХОВНЫЙ ПРАЗДНИК В ИНСТИТУТЕ «ӨРКЕН»

ҚАУІПСІЗ МЕКТЕП – СЕНІМДІ БОЛАШАҚ
БЕЗОПАСНАЯ ШКОЛА – УВЕРЕННОЕ БУДУЩЕЕ 12

«ДОСБОЛІКЕ» БАҒДАРЛАМАСЫ: БУЛЛИНГПЕН КҮРЕСТЕГІ ЖАҢА КЕЗЕҢ

ПРОГРАММА «ДОСБОЛІКЕ»: НОВЫЙ ЭТАП БОРЬБЫ С БУЛЛИНГОМ

ЖАС ҰРПАҚТЫҢ ҮНІ
ГОЛОС МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ 15

МЕНІҢ МЕКТЕБІМ БУЛЛИНГКЕ ҚАРСЫ

МОЯ ШКОЛА ПРОТИВ БУЛЛИНГА

ЕРЕСЕКТЕРГЕ ДЕГЕН СЕНІМ – БАЛАНЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІНІҢ НЕГІЗІ
ДОВЕРИЕ К ВЗРОСЛЫМ – ОСНОВА БЕЗОПАСНОСТИ РЕБЕНКА 20

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ

ГОРИЗОНТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

БІЛІМ ЖӘНЕ БОЛАШАҚ
ОБРАЗОВАНИЕ И БУДУЩЕЕ 36

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖАҢАРТУ: ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ОҚЫТУ

ОБНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ: ОБУЧЕНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

ЗАҢ МЕН ТӘРТІП
ЗАКОН И ПОРЯДОК 40

БАЛАЛЫҚ ШАҚҚА ҚЫЗМЕТ ЕТУ

НА СЛУЖБЕ ДЕТСТВУ

ПЕДАГОГТЕРГЕ / ПЕДАГОГАМ

САНАЛЫ ИНТЕРНЕТ: ТӘРБИЕ МЕН ҚАУІПСІЗДІК:
ОСОЗНАННЫЙ ИНТЕРНЕТ: ВОСПИТАНИЕ И БЕЗОПАСНОСТЬ 42

КИБЕРКЕҢІСТІКТЕГІ СЕНІМ МЕН САҚТЫҚ: ӘР ӘРЕКЕТ МАҢЫЗДЫ

ДОВЕРИЕ И ОСТОРОЖНОСТЬ В КИБЕРПРОСТРАНСТВЕ: КАЖДОЕ ДЕЙСТВИЕ – ЗАЩИТА ИЛИ УГРОЗА

БУЛЛИНГКЕ ҚАРСЫ БІЛІМ МЕН БІРЛІК
ОБРАЗОВАНИЕ И ЕДИНСТВО ПРОТИВ БУЛЛИНГА 50

Н. Н. Жадраева
ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ БУЛЛИНГТІҢ АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫ МЕН ЖОЛДАРЫ

Н. Н. Жадраева
МЕРЫ И СПОСОБЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БУЛЛИНГА СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК – БІЛІМ БЕРУ САПАСЫНЫҢ ИНДИКАТОРЫ
БЕЗОПАСНОСТЬ – ГЛАВНЫЙ ИНДИКАТОР ШКОЛЬНОЙ СРЕДЫ 54

М. Ч. Жакатаева
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ РӨЛІ

М. Ч. Жакатаева
РОЛЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

АТА-АНАЛАРҒА / РОДИТЕЛЯМ

БАЛАЛЫҚ ШАҚ – ЗАҢНЫҢ ҚОРҒАУЫНДА
ДЕТСТВО ПОД ЗАЩИТОЙ ЗАКОНА 60

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ – ЗАҢМЕН ҚОРҒАЛҒАН ҚҰНДЫЛЫҚ

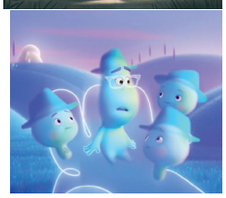
БЕЗОПАСНОСТЬ ДЕТЕЙ – ЦЕННОСТЬ, ЗАЩИЩЕННАЯ ЗАКОНОМ

РУХ ПЕН ТӘРБИЕ: БАЛАНЫҢ ІШКІ ӘЛЕМІНЕ ҮҢІЛУ
ВОСПИТАНИЕ ДУШИ: ВЗГЛЯД ВО ВНУТРЕННИЙ МИР РЕБЕНКА 67

С. Е. Нурахметова
ІШКІ ҰШҚЫН МЕН РУХАНИ ІЗДЕНІС: PIXAR ФИЛОСОФИЯСЫ

С. Е. Нурахметова
ИСКРА И ДУХОВНЫЙ ПОИСК: ФИЛОСОФИЯ PIXAR

БАЛАЛАРҒА / ДЕТЯМ

ПСИХОЛОГТІҢ КЕҢЕСІ
СТРАНИЦА ПСИХОЛОГА 73

С. Е. Башкаева
БІР НӘРСЕ МАЗАЛАП ЖҮР МЕ?
УАЙЫМДАЙСЫҢ БА?
ЖАНЫҢДЫ ЖАБЫРҚАТА МА?
ҮМІТІҢДІ ҮЗБЕ!

С. Е. Башкаева
ЧТО-ТО ТРЕВОЖИТ?
БЕСПОКОИТ?
ПЕЧАЛИТ?
НЕ УНЫВАЙ!

ҚАРА, ТЫҢДА, ҮЙРЕН!
СМОТРИ, СЛУШАЙ, УЧИСЬ! 75

ОЙЛАНУ ҚАБІЛЕТІН ЖӘНЕ ЖАЛПЫ ДАМУДЫ ЖЕТІЛДІРУГЕ АРНАЛҒАН БЕЙНЕМАТЕРИАЛДАР

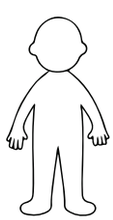
ВИДЕОМАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УМЕНИЯ РАЗМЫШЛЯТЬ И ОБЩЕГО РАЗВИТИЯ

ӨЗІМІЗДІ БАСҚАРЫП ҮЙРЕНЕЙІК
УЧИМСЯ УПРАВЛЯТЬ СОБОЙ 77

ДЕНЕДЕГІ ЭМОЦИЯЛАР: ӨЗІҢДІ ҚАЛАЙ СЕЗІНЕТІНІҢДІ СУРЕТТЕ

ЭМОЦИИ В ТЕЛЕ: НАРИСУЙ, КАК ТЫ СЕБЯ ЧУВСТВУЕШЬ

ҰСТАЗ – ҰЛТ ШАМШЫРАҒЫ:
«ӨРКЕН» ИНСТИТУТЫНДАҒЫ РУХАНИ МЕРЕКЕ

УСТАЗ – ҰЛТ ШАМШЫРАҒЫ:
ДУХОВНЫЙ ПРАЗДНИК В ИНСТИТУТЕ «ӨРКЕН»

Мұғалімдер күні – адамзат өркениетінің ең асыл маман иелеріне арналған ерекше мереке. Бұл – ұрпақ тәрбиесі мен білім беру жолында қажырлы еңбек етіп жүрген ұстаздарға алғыс білдіру, еңбегін құрметтеу, рухани құндылықтарды дәріптеу күні.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің бастамасымен биылғы мереке ***«Ұстаз – ұлт шамшырағы» атты онкүндік*** аясында кең көлемде аталып өтуде. Осы бастама аясында еліміздің барлық өңірлерінде «Ұстазыңды құттықта!» атты челлендж бастау алып, ұстаздарға деген құрмет пен ризашылықтың шынайы көрінісіне айналды.

День учителя – особенный праздник, посвященный представителям самой благородной профессии. Это день выражения благодарности педагогам, которые трудятся над самым главным – воспитанием и образованием Человека. Огромна их роль в формировании и продвижении в обществе духовных, нравственных и морально-этических ценностей.

По инициативе Министерства просвещения Республики Казахстан в этом году праздник отмечается в широком формате в рамках ***Декады «Ұстаз – ұлт шамшырағы».*** Во всех регионах страны стартовал *челлендж «Ұстазға алғыс!»*, который стал ярким проявлением уважения, благодарности и признательности педагогам.

Осы игі бастаманы қолдай отырып, «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты Мұғалімдер күніне орай ерекше мазмұнды әрі рухани бай іс-шара ұйымдастырды. Бұл шара – тек мерекелік көңіл-күй сыйлап қана қоймай, ұстаздар қауымының еңбегін бағалауға, олардың адам өміріндегі маңызын терең түсінуге бағытталған.

Поддерживая эту благородную инициативу, Национальный научно-практический институт благополучия детей «Өркен» организовал к Дню учителя особое, содержательное и духовно насыщенное мероприятие. Это событие не только подарило праздничное настроение, но и было направлено на признание труда педагогов, глубокое осмысление их роли и значимости в жизни каждого человека и всего общества.

Каждое слово, каждое пожелание стало выражением признания труда учителя и осознания его роли в жизни человека.

Ұстазға деген алғыс – жүректен шыққан сөз. Іс-шара барысында институт қызметкерлері мен арнайы шақырылған қонақтар еліміздің білім беру саласына өлшеусіз үлес қосқан, бірнеше буынды тәрбиелеп, білім нәрімен сусындатқан, өз мамандығына деген сүйіспеншілігімен, адалдығымен үлгі болған құрметті педагогтерге алғыс пен ризашылықтарын білдіру мүмкіндігіне ие болды. Бұл – тек формалды құттықтау емес, жүректен шыққан шынайы сөздер, өмірлік тәжірибеге негізделген терең құрметтің көрінісі болды.

Қатысушылардың жылы лебіздері мен жүрекжарды тілектері ұстаздарға деген шексіз сүйіспеншілікті паш етіп, шараны қуаныш пен жылылыққа толы әсерлі атмосфераға айналдырды.

Концерттік бағдарлама – рухани симфония. Мерекелік шараның шырайын келтірген ерекше сәттердің бірі – институт ұжымы мен «Бөбек» орталығы гимназиясының мұғалімдері мен оқушылары бірлесіп дайындаған концерттік бағдарлама болды. Бұл бағдарлама – тек өнер туындысы ғана емес, ұстаздарға деген құрмет пен ізгілік, биік адами құндылықтардың нағыз симфониясы болды.

Әрбір сөз, әрбір тілек – ұстаздың еңбегін бағалаудың, оның адам өміріндегі орнын түсінудің көрінісі болды.

Благодарность учителю – слова, идущие от сердца. В ходе мероприятия сотрудники и гости института получили возможность выразить благодарность и признательность уважаемым педагогам-ветеранам, которые внесли неоценимый вклад в сферу образования страны, воспитали несколько поколений, щедро делились знаниями, стали примером любви к профессии и преданности своему делу. Это было не просто формальное поздравление, а искренние слова, исходящие из глубины сердца, проявление благодарности и признательности.

Теплые слова и добрые пожелания участников стали ярким выражением безграничной любви к учителям, наполнив мероприятие трогательной атмосферой радости, душевности и взаимной доброжелательности.

Концертная программа – духовная симфония. Одним из ярких моментов праздничного мероприятия стала концертная программа, подготовленная коллективом института совместно с педагогами и учениками гимназии Центра «Бөбек». Эта программа была не просто произведением искусства, а настоящей симфонией уважения, доброты и высоких человеческих ценностей.

Ұстаз – ұлттың рухани тірегі. *Ұстаз – тек білім беруші ғана емес, ұлттың рухани тірегі, болашақтың сәулесін жаққан шамшырақ. Оның еңбегі – ұрпақ тәрбиесімен өлшенеді.*

Учитель – духовная опора нации. *Он не просто носитель знаний, а источник силы духа и могущества народа, маяк, озаряющий его будущее. Труд педагога измеряется воспитанием поколений.*

Оқушылардың орындауындағы ән мен би, көркем сөздер мен сахналық қойылымдар көрермендердің жүрегіне жол тауып, ұстаздар қауымына рухани қуаныш сыйлады. Әрбір өнер туындысы – ұстаздың еңбегіне деген алғыстың, оның адам өміріндегі маңызын түсінудің көркем көрінісі болды.

Осы мерекелік шара арқылы «Өркен» институты ұстаздар қауымына деген шынайы құрметін білдіріп қана қоймай, қоғамда ұстаздың рөлін айшықтап, жас ұрпақтың бойына адамгершілік пен рухани байлықты сіңіру жолында маңызды қадам жасады.

Іс-шара соңында қатысушылар ұстаздарға арналған алғыс хаттар мен естелік сыйлықтар табыстап, олардың еңбегін бағалаудың нақты көрінісін көрсетті.

Бұл – ұстаздарға деген құрметтің, олардың қоғамдағы орнын терең түсінудің, сондай-ақ халықтың тарихи, рухани және мәдени мұрасын жаңғырту мен сақтаудағы рөлін айқын көрсететін жарқын үлгі болды.

Песни и танцы, чтение стихов и сценические постановки нашли живой отклик в сердцах зрителей, подарив педагогам душевную радость и сердечную теплоту. Каждое выступление стало художественным выражением благодарности за труд учителя и осознания его значимости в жизни человека.

Благодаря этому праздничному мероприятию коллектив института не только выразил искреннее уважение педагогическому сообществу, но и подчеркнул ключевую роль учителя в обществе, сделав важный шаг на пути привития молодому поколению нравственности и духовных ценностей.

В завершение мероприятия участники вручили благодарственные письма и памятные подарки учителям, продемонстрировав реальное признание их труда.

Это стало ярким примером уважения к педагогам, осознания их роли в обществе на пути возрождения и сохранения исторического, духовного и культурного наследия народа.

«ДОСБОЛLIKE» БАҒДАРЛАМАСЫ: БУЛЛИНГПЕН КҮРЕСТЕГІ ЖАҢА КЕЗЕҢ

«Өркен» Балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтында (БӘАҒҰПИ) еліміздің ***психологиялық қолдау орталықтарының директорларына арналған маңызды Республикалық семинар өтті.*** Бұл шара – жасөспірімдер арасындағы буллингтің алдын алуға бағытталған «ДосболLIKE» бағдарламасын кең көлемде енгізудің жаңа кезеңінің бастауы болды.

Семинарға еліміздің әр өңірінен келген Психологиялық қолдау орталықтарының жетекшілері қатысты. Олар «ДосболLIKE» бағдарламасы бойынша оқытудан өтіп, буллингпен күресудің заманауи құралдарын меңгерді. Бұл мамандар енді өз өңірлерінде бағдарламаның негізгі қатысушыларына айналып, мектептер мен колледждерде

В Национальном научно-практическом институте благополучия детей (ННПИБД) «Өркен» состоялся ***Республиканский семинар для директоров центров психологической поддержки.*** Это мероприятие стало началом нового этапа масштабного внедрения отечественной Программы «ДосболLIKE», направленной на профилактику буллинга в детско-подростковой среде.

В семинаре приняли участие руководители центров психологической поддержки из различных регионов страны. Они прошли обучение по Программе «ДосболLIKE» и освоили современные инструменты борьбы с буллингом. Эти специалисты теперь станут ключевыми участниками реализации и внедрения программы в своих

ПРОГРАММА «ДОСБОЛLIKE»: НОВЫЙ ЭТАП БОРЬБЫ С БУЛЛИНГОМ

«Мамандар балаларды дағдарыс жағдайында ерте анықтап, қолдау үшін заманауи құралдарға ие болуы өте маңызды. Бұл – олардың өмірін сақтап қалуға ықпал ететін шешуші фактор»

балалар үшін қауіпсіз және қолайлы орта қалыптастыруға белсенді атсалысады.

Буллинг – балалардың психологиялық қауіпсіздігіне тікелей қауіп. Семинар барысында «Өркен» (БӘАҒҰПИ) президенті Елена Николаевна Сакенова сөз сөйлеп, буллингтің жасөспірімдер арасында эмоционалдық күйзеліс пен суицидтік мінез-құлықтың негізгі қауіп факторларының бірі екенін атап өтті.

Оқыту форматы – тәжірибеге негізделген. Семинар шағын форматта ұйымдастырылып, қатысушыларға тәжірибелік білім беруге басымдық берілді. Бағдарлама интерактивті сессиялардан, проективті әдістер бойынрегионах, активно содействуя созданию безопасной и комфортной среды в школах и колледжах.

Буллинг – прямая угроза психологической безопасности детей. В ходе семинара президент ННПИБД «Өркен» Елена Николаевна Сакенова в своем выступлении отметила, что буллинг остается одним из основных факторов риска эмоционального стресса и суицидального поведения среди детей и подростков.

Формат обучения практико-ориентированный. Семинар был организован в компактном формате с акцентом на практическое обучение. Программа включала интерактивные

«Очень важно, чтобы специалисты обладали современными инструментами для раннего выявления детей, оказавшихся в кризисной ситуации, и оказания им поддержки. Это решающий фактор, способствующий сохранению их жизни и здоровья».

ша тренингтерден, интервизия шеберлік сабақтарынан және нақты күрделі жағдайларды талдаудан тұрды. Қатысушылар жасырын буллинг түрлерін анықтау, балалармен сенімді байланыс орнату және психологиялық көмектің тиімді жолдарын құру бойынша терең білім алды.

«ДосболLIKE» – ұлттық деңгейдегі бастама. 2025 жылдың 1 қыркүйегінен бастап «ДосболLIKE» бағдарламасы еліміздің барлық мектептері мен колледждерінде ресми түрде енгізілді. Бұл бағдарлама білім беру мекемелерінде буллингтің алдын алудың негізгі құралына айналып, оқушылардың психологиялық әл-ауқатын жақсартуға бағытталған.

Бағдарлама аясында оқушылармен жұмыс істейтін мамандар арнайы оқытудан өтеді, ал білім беру ұйымдарында буллингке қарсы мәдениет қалыптастыруға бағытталған іс-шаралар тұрақты түрде өткізіледі.

Бұл семинар еліміздегі білім беру жүйесінде балалардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолындағы маңызды әрі өзекті қадам. «ДосболLIKE» бағдарламасы арқылы мамандар тек буллингтің алдын алып қана қоймай, жасөспірімдердің ішкі жан дүниесін түсініп, оларға дер кезінде қолдау көрсетуге мүмкіндік алады.

Бұл бастама – болашақ ұрпақтың дені сау, сенімді және қауіпсіз ортада өсіп-жетілуіне бағытталған ұлттық деңгейдегі маңызды қадам.

сессии, тренинги по проективным методам, мастер-классы по интервизии и разбор сложных случаев. Участники получили углубленные знания по выявлению скрытых форм буллинга, установлению доверительного контакта с детьми и построению эффективных путей психологической помощи.

«ДосболLIKE» – инициатива национального масштаба. С 1 сентября 2025 г. Программа «ДосболLIKE» официально внедрена во всех школах и колледжах страны. Она стала основным инструментом профилактики буллинга в образовательных учреждениях и направлена на улучшение психологического благополучия учащихся.

В рамках программы специалисты, работающие с детьми, проходят специальное обучение, а в учебных заведениях регулярно проводятся мероприятия, направленные на формирование антикультуры буллинга.

Семинар стал важным шагом на пути обеспечения психологической безопасности детей в системе образования страны. Благодаря Программе «ДосболLIKE» специалисты не только предотвращают буллинг, но и получают возможность глубже понять внутренний мир детей и подростков и своевременно оказать им необходимую поддержку.

Эта инициатива – значимый шаг национального уровня, направленный на то, чтобы будущее поколение росло в психологически здоровой, безопасной и благополучной среде.

МЕНІҢ МЕКТЕБІМ БУЛЛИНГКЕ ҚАРСЫ

МОЯ ШКОЛА ПРОТИВ БУЛЛИНГА

2025 жылдың 10–18 қыркүйек аралығында Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің мемлекеттік тапсырмасын орындау аясында «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтының бастамасымен «Менің сыныбым буллингке қарсы» республикалық челленджі өткізілді. Бұл іс-шара еліміздің барлық өңірлеріндегі жалпы орта білім беру ұйымдарының оқушылары мен педагогтерін біріктіріп, балалардың физикалық және психологиялық қауіпсіздігіне қоғам назарын аударуға бағытталды.

С 10 по 18 сентября 2025 г. в рамках выполнения государственного задания Министерства просвещения Республики Казахстан по инициативе Национального научно-практического института благополучия детей «Өркен» был проведен Республиканский челлендж «Моя школа против буллинга». Это мероприятие объединило учащихся и педагогов общеобразовательных организаций всех регионов страны и было направлено на привлечение внимания общества к физической и психологической безопасности детей.

Челлендждің басты мақсаты – *оқушылардың саналы түрде қауіпсіздік мәселелеріне мән беруін қалыптастыру, буллинг пен кибербуллингтің алдын алу, мектеп қауымдастығы ішінде достық пен өзара түсіністікті нығайту болды.*

Основная цель челленджа – *формирование у учащихся осознанного отношения к вопросам безопасности, профилактика буллинга и кибербуллинга, а также укрепление дружбы и взаимопонимания внутри школьного сообщества.*

Іс-шара барысында оқушылар мен сынып жетекшілері арнайы дайындалған сценарий бойынша «Рух» әнінің сүйемелдеуімен флешмоб ұйымдастырды. Би элементтері арқылы балалар өздерінің ішкі рухын, даралығын және бірлігін бейнелеп, соңында ортақ символдық қимылмен бірікті. Бұл көрініс балалардың шығармашылық әлеуетін ашып, құқықтық тәрбиені эмоционалды түрде жеткізудің тиімді құралына айналды.

В рамках мероприятия учащиеся и классные руководители организовали флешмоб под сопровождение песни «Рух» согласно специально подготовленному сценарию. Через элементы танца дети выразили свой внутренний дух, индивидуальность и единство, завершив выступление общим символическим жестом. Это зрелище стало эффективным инструментом эмоциональной и правовой просветительской работы, раскрывая творческий потенциал детей.

Челлендждің барысында қатысушылар «Рух» сөзін немесе шеңберді дене қимылымен, жалаулармен немесе плакаттармен бейнелеп, соңғы аккордтарда әсерлі қимылдармен бірлік пен рухты көрсетті.

Іс-шара аяқталғаннан кейін мектептер әлеуметтік желілерде #Менің МектебімБуллингкеҚарсы2025 және #МояШколаПротивБуллинга2025 хэштегтерімен бейнероликтер мен фотосуреттер жариялап, Институттың ресми парақшаларын белгіледі. Бұл балалардың үнін кең аудиторияға жеткізудің тиімді алаңына айналды.

В кульминационный момент челленджа участники скандировали «Рух!», образуя с помощью движений, флагов и плакатов круг, а в финальных аккордах выразительными жестами продемонстрировали единство и силу духа.

После завершения мероприятия школы опубликовали видеоролики и фотографии в социальных сетях с хэштегами #Менің МектебімБуллингкеҚарсы2025 и #МояШколаПротивБуллинга2025, отметив официальные страницы института.

Челлендж стал эффективной площадкой для донесения голоса детей до широкой общественной аудитории.

«Менің сыныбым буллингке қарсы» челленджі балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған жүйелі жұмыстың жарқын көрінісі ретінде мектептерде құқықтық тәрбие мен эмоционалды қолдаудың жаңа форматын ұсынды. Балалар өздерінің ішкі рухын, бірлік пен достықты би арқылы бейнелеп, қоғамға маңызды үндеу жасады: «Біз буллингке қарсымыз. Біз біргеміз».

Челлендж «Мой класс против буллинга» стал ярким примером системной работы по обеспечению безопасности детей, предложив школам новый формат правового воспитания и эмоциональной поддержки. Через танец дети выразили свой внутренний дух, единство и дружбу, обращаясь к обществу с важным посланием: «Мы против буллинга! Мы вместе!»

19 қыркүйекте сағат 11:00-де Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінде жалпы орта білім беру ұйымдарының оқушылары мен педагогтері ***«Менің мектебім буллингке қарсы» атты Республикалық флешмобқа*** белсенді түрде қатысты. Іс-шара Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің мемлекеттік тапсырмасын орындау аясында, балалардың құқықтарын қорғау және олардың әл-ауқатын қамтамасыз ету жүйесін ғылыми-әдістемелік және ақпараттық-ресурстық тұрғыда қолдау бағытында ұйымдастырылды.

Флешмобтың мақсаты – оқушылар мен педагогтер арасында антибуллингтік сана мен ойлауды қалыптастыру, сондай-ақ мектеп қауымдастығы ішінде әлеуметтік маңызы бар міндеттер негізінде бірігу мен өзара әрекеттестікті дамыту болды.

Іс-шара барысында білім беру ұйымдарының аумағында оқушылар «Рух» әнінің сүйемелдеуімен бірлескен би элементтерін орындап, ішкі рух пен бірлікті бейнелейтін символикалық қимылдар арқылы өз ұстанымдарын

19 сентября учащиеся и педагоги общеобразовательных организаций всех регионов страны приняли активное участие в ***Республиканском флешмобе «Моя школа против буллинга».*** Мероприятие было организовано в рамках выполнения государственного задания Министерства просвещения, направленного на научно-методическую и информационно-ресурсную поддержку системы защиты прав детей и обеспечения их благополучия.

Цель флешмоба – формирование антибуллингового сознания и мышления учащихся и педагогов, развитие взаимодействия и объединение школьного сообщества на основе социально значимых задач.

Во время мероприятия на территории образовательных организаций учащиеся исполнили совместные танцевальные элементы под сопровождение песни «Рух», выразив свою позицию через символические движения, олицетворяющие внутренний дух и единство. По завершении флешмоба школы опубликовали материалы

білдірді. Флешмоб аяқталғаннан кейін әлеуметтік желілерде арнайы хэштегтермен жариялап, институттың ресми парақшаларын белгіледі.

Б.Атыханұлы атындағы №36 гимназиядағы шара – осы кең ауқымды бастаманың жарқын көрінісі. «Өркен» институтының қатысуы бұл флешмобтың ғылыми және психологиялық маңызын арттыра түсті.

«Бүгінгі флешмобқа мыңдаған оқушы қатысты. Олар бір дауыспен сөйлеп, мектепте буллингке орын жоқ екенін көрсетті. Мұндай бастамалар балалардың жауапкершілігін арттырып қана қоймай, оқу ұжымдарындағы психологиялық ахуалды жақсартуға да ықпал етеді», – дейді мектептің педагог-психологі Нұргүл Нұрдаулетқызы.

Бастама балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған қоғамдық маңызы бар бастама ретінде ел көлемінде кең қолдау тапты.

Енді бұл үндеуді естіп қана қоймай,

в социальных сетях с тематическими хэштегами, отметив официальные страницы института.

Мероприятие в гимназии №36 имени Б. Атыханулы – яркое отражение этой масштабной инициативы. Участие Института «Өркен» усилило научную и психологическую значимость данного флешмоба.

«В сегодняшнем флешмобе приняли участие тысячи учеников. Они заговорили в один голос, показав, что буллингу нет места в школе. Такие инициативы не только повышают ответственность детей, но и способствуют улучшению психологического климата в учебных коллективах», – отметила педагог-психолог школы Нургуль Нурдаулеткызы.

Инициатива получила широкую поддержку по всей стране как социально значимая мера, направленная на обеспечение безопасности детей.

Өткізілген челендж бен флешмоб – балалардың үнсіз қалмауға, өз сезімін, өз ұстанымын ашық білдіруге жасаған алғашқы қадамы. Әрбір қимыл, әрбір ортақ әрекет – олардың ішкі әлеміндегі сенім мен үміттің көрінісі.

Проведенные челлендж и флешмоб стали первым шагом детей к тому, чтобы не оставаться в стороне от проблем, а открыто выражать свои чувства и позицию. Каждый жест, каждое общее действие – это отражение веры и надежды, живущих в их внутреннем мире.

оны күнделікті тәжірибеге айналдыру – әрбір педагогтің, ата-ананың, қоғамның ортақ міндеті. Себебі қауіпсіз мектеп – тек тәртіптің емес, сенім мен қамқорлықтың мекені. Ал сенім мен қамқорлық – баланың ертеңгі тұлғалық қалыптасуының іргетасы.

Бұл флешмоб тек бір күндік акция емес, ол балалардың құқықтарын қорғау мен олардың психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз етуге бағытталған ұзақ мерзімді мәдени өзгерістің бастамасы болды. Әрбір мектеп аласында орын алған би – бұл үнсіз қалған балалардың даусын естірту, бір-біріне қолдау көрсету және зорлық-зомбылыққа қарсы тұрудың символына айналды. Қатысушылардың шығармашылығы мен бірлігі қоғамға маңызды хабар жеткізді: мектеп – тек білім ордасы емес, ол қауіпсіздік пен сенімнің кеңістігі болуы тиіс.

Балалардың дауысы естілді. Енді сол үнге әрекетпен жауап беру – біздің міндетіміз.

Дайындаған: ***С. Е. Нурахметова,***
редактор,
«Өркен» балалардың
әл-ауқатын арттыру ұлттық
ғылыми-практикалық институты,
Алматы қ.

Теперь важно не просто услышать этот призыв, а превратить его в повседневную практику – это общая задача педагогов, родителей и всего общества. Ведь безопасная школа – это не только порядок, но и пространство доверия и заботы. А доверие и забота – фундамент формирования личности ребенка.

Этот флешмоб не разовая акция, а начало долгосрочных кардинальных изменений, направленных на защиту прав детей и обеспечение их психологического благополучия. Танец, исполненный во дворах школ, стал символом поддержки, голосом тех, кто раньше молчал, и выражением сопротивления насилию. Творчество и единство участников донесли важное послание обществу: школа – это не просто место получения знаний, это пространство безопасности и доверия.

Голос детей был услышан. Теперь наша обязанность – ответить на него действиями.

Подготовлено ***С. Е. Нурахметовой,***
редактор,
Национальный
научно-практический институт
благополучия детей «Өркен»,
г. Алматы

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ

ГОРИЗОНТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА

Іс-шара аясында балалардың киберқауіпсіздігі, кибербуллингтің алдын алу, желідегі жыртқыштардан қорғау және деструктивті ықпалдарға жауап берудің тұрақты механизмдерін қалыптастыру тақырыптары қозғалды.

В рамках мероприятия были затронуты темы кибербезопасности детей, профилактики кибербуллинга, защиты от интернет-хищников и формирования устойчивых механизмов реагирования на деструктивные влияния.

8 қазақ күні «Өркен» (БӘАҰҒПИ) балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтында **«Балалардың қауіпсіздігі – қоғамның басым бағыты» атты Халықаралық дөңгелек үстел өтті.**

Технология дамыған ғасырда әлеуметтік, психологиялық, моральдық-этикалық, рухани және адамгершілікке қатысты көптеген мәселелердің бар екені ешкімге құпия емес. Солардың ең кең таралған түрлерінің бірі – зорлық-зомбылық және оның көптеген түрлері: кемсіту, жәбірлеу (буллинг) және кибербуллинг. Бұл – қоғамға үлкен қауіп төндіретін құбылыс, шынайы зұлымдықтың көрінісі. Ең алаңдатарлығы – зорлық-зомбылық құрбандары көбінесе қоғамымыздың ең әлсіз мүшелері – балалар мен жасөспірімдер болып отыр.

8 октября в Национальным научно-практическим институте благополучия детей (ННПИБД) «Өркен» состоялся ***Международный круглый стол «Безопасность детей как приоритет общества».***

Ни для кого не секрет, что в нашем продвинутом в технологическом плане веке существует множество социальных, психологических, морально-этических, духовных и нравственных проблем. Одна из самых распространенных из них – насилие и его многочисленные формы: травля, буллинг и кибербуллинг. Это опасное социальное явление – настоящее зло. Особенно тревожит тот факт, что жертвами насилия все чаще становятся самые уязвимые члены нашего общества – дети и подростки.

***«Балалардың қауіпсіздігі – қоғамның басым бағыты» атты халықаралық дөңгелек үстелдің басты мақсаты** – балаларды қорғау және олардың қауіпсіздігіне төнетін қауіптердің алдын алу саласында тәжірибе алмасу мен тиімді шешімдерді іздеу үшін мемлекеттік органдардың, халықаралық ұйымдардың, психологтердің, үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің және сарапшылар қауымдастығының күш-жігерін біріктіру.*

***Главная цель Международного круглого стола «Безопасность детей как приоритет общества»** – объединить усилия государственных органов, международных организаций, психологов, представителей неправительственных организаций и экспертного сообщества для обмена опытом и поиска эффективных решений в сфере защиты детей и профилактики угроз их безопасности.*

Дөңгелек үстел жұмысына ІІМ мен киберполиция өкілдері, Kaspersky зертханасының мамандары, балалар және клиникалық психологтер, сондай-ақ Түркия, Испания және Қырғызстаннан келген сарапшылар қатысты. Спикерлер қатарында профессор ***Maiya Myrzabekova Bozok*** *(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), психология кафедрасының профессоры* ***Herman Grobler*** *(КИМЭП университеті), психология ғылымдарының докторы* ***Мануель Мартинес Санчес*** *(Испания), ЮНЕСКО-ның әлеуметтік бағдарламалар бойынша ұлттық үйлестірушісі* ***Жылдыз Казиева (Қырғызстан)****, сондай-ақ «Өркен» БӘАҒҰПИ президенті* ***Елена Николаевна Сакенова*** және жетекші ғылыми қызметкерлер.

В работе круглого стола приняли участие представители МВД и киберполиции, специалисты Лаборатории Касперского, детские и клинические психологи, а также эксперты из Турции, Испании и Кыргызстана. Среди спикеров профессор ***Maiya Myrzabekova Bozok*** *(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), профессор кафедры психологии* ***Herman Grobler*** *(Университет КИМЭП), доктор психологии* ***Мануель Мартинес Санчес*** *(Испания), национальный координатор ЮНЕСКО по социальным программам* ***Жылдыз Казиева*** *(Кыргызстан),* а также президент *ННПИБД «Өркен»* ***Елена Николаевна Сакенова*** и ведущие научные сотрудники.

Дөңгелек үстелдің құрметті қонағы – *ЮНЕСКО қамқорлығындағы Мәдениеттер жақындасу орталығы директорының орынбасары* ***Салтанат Алиякпарқызы Ашимова.***

Дөңгелек үстелдің модераторы *– Арзу Мәлісовна Саликова*, «Өркен» БӘАҰҒПИ Ақпараттық технологиялар департаментінің директоры.

Іс-шараға қатысушыларға құттықтау сөзін «Өркен» БӘАҰҒПИ президенті ***Елена Николаевна Сакенова*** арнады:

Гость круглого стола – ***Салтанат Алиякпарқызы Ашимова,*** *заместитель директора Центра сближения культур под эгидой ЮНЕСКО.*

Модератор круглого стола *Арзу Мэлисовна Саликова* – директор Департамента информационных технологий ННПИБД «Өркен».

С приветственным словом к участникам мероприятия обратилась ***Елена Николаевна Сакенова*** – президент ННПИБД «Өркен».

Құрметті әріптестер!

«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты коммерциялық емес акционерлік қоғамының негізі миссиясы -– ***әр боланың әл-ауқатын қайтамасыз ету.*** Біз тұлғаның толыққанды дамуы тек қолдау, қауіпсіздік пен қамқорлық жағдайында ғана мүмкін екеніне кәміл сенеміз.

Уважаемые коллеги!

Деятельность Некоммерческого акционерного общества «Национальный научно-практический институт благополучия детей «Өркен» строится вокруг ключевой миссии – ***обеспечения благополучия каждого ребенка.*** Мы убеждены, что только в условиях поддержки, безопасности и внимания возможно полноценное и гармоничное развитие личности.

БАЛАЛАРДЫҢ АМАНДЫҒЫНА АРНАЛҒАН ЖОБАЛАР

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА БАЛАЛАРҒА ҚАТЫСТЫ ЖӘБІРЛЕУ (БУЛЛИНГ) ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ БОЙЫНША «ДОСБОЛLIKE» БАҒДАРЛАМАСЫ

«ДосболLIKE» антибуллинг бағдарламасы қауіпсіз әрі қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру мақсатында әзірленген.

Бағдарламаның ерекшелігі – оқушыларды әлеуметтік бағыттағы жобалық қызметке тарту арқылы жүзеге асырылуында. 1-сыныптан 11-сыныпқа дейінгі жобалардың тақырыптары мен мазмұны мектептердегі буллингтің алдын алуға және оны азайтуға, сондай-ақ балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамытуға бағытталған.

ПРОЕКТЫ ПО БЛАГОПОЛУЧИЮ ДЕТЕЙ

ПРОГРАММА ПО ПРОФИЛАКТИКЕ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ ТРАВЛИ (БУЛЛИНГА) ДЕТЕЙ «ДОСБОЛLIKE»

Антибуллинговая Программа «ДосболLIKE» разработана с целью создания безопасной и благополучной образовательной среды.

Особенность программы заключается в том, что она реализуется через вовлечение обучающихся в социально направленную проектную деятельность. Тематика и содержание проектов с 1 по 11 классы направлены на профилактику и снижение травли в школах, а также на развитие социально-эмоциональных навыков детей.

«ДОСБОЛLIKE» БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ СЫНАҚ НӘТИЖЕЛЕРІ

01 — 2025 жылы 2024 жылмен салыстырғанда тікелей де, жанама да агрессорлар саны **1,5%-ға** азайды.

02 — 2025 жылы 2024 жылмен салыстырғанда виктимдер (өздерін құрбан сезінетін балалар) саны **5,4%-ға** азайды.

03 — Педагогтер мен оқушылар арасындағы қарым-қатынастар **1,3%-ға** жақсарды.

04 — Балалар өздерінің құпияларын сеніп айта алатын және түсіністік пен жанашырлық таба алатын ересек менторлары бар балалар саны **3 есе** артты.

05 — Оқушылар арасындағы қарым-қатынастар **2,6%-ға** жылы жүзді, достық сипатқа ие болды.

Сынақ нәтижелері жүйелі тәсіл мен барлық тараптарды (оқушыларды, педагогтерды, ата-аналарды) тарту шынымен де тиімді екенін көрсетті. Біз тек қана қақтығыстар санының азаюын ғана емес, сонымен қатар мектеп қауымдастығы ішіндегі сенімнің артуын да байқаймыз.

ПҚО әдіскерлері, әкімшілік, педагогтер, психологтар және пилоттық мектептердің сынып жетекшілері бағдарламаның келесі артықшылықтарын атап өтті

Ата-аналардың «ДосболLIKE» бағдарламасы аясындағы басты қызмет бағыты – ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарындағы (АПҚО) сабақтарға қатысу. Ата-аналарға арналған тренингтер балалар мен жасөспірімдер арасындағы буллингті анықтау және алдын алу бойынша білім мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталған.

АТА-АНАЛАРҒА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ ОРТАЛЫҚТАРЫ

Ата-аналарға педагогикалық қолдау көрсету орталықтарының қызметінің өзектілігі – отбасының негізгі әлеуметтік институт ретінде маңыздылығымен айқындалады. Отбасының қызмет етуі мемлекеттің әл-ауқаты мен тұрақтылығына тікелей әсер етеді.

***Ата-аналарға педагогикалық қолдау көрсетудің мақсаты** – балалардың амандығы мен үйлесімді дамуын қамтамасыз ету үшін позитивті ата-ана мәдениетін қалыптастыру.*

Міндеттері:

- балалардың амандығын қамтамасыз ету мақсатында ата-аналардың педагогикалық мәдениетін, психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік құзыреттерін дамыту үшін жүйелі педагогикалық қолдау ұйымдастыру;
- балаларды тәрбиелеу мен дамытуда білім беру ұйымы мен отбасы арасындағы өзара әрекеттестікті нығайту;

Ключевое направление деятельности родителей в рамках реализации Программы «ДосболLIKE» – посещение занятий центров педагогической поддержки родителей (ЦППР). Тренинги для родителей направлены на формирование у них знаний и навыков по предотвращению и распознаванию травли в детско-подростковой среде.

ЦЕНТРЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ РОДИТЕЛЕЙ

Актуальность деятельности центров педагогической поддержки родителей определяется важностью семьи как базового социального института, функционирование которого напрямую влияет на государственное благополучие и стабильность.

***Цель педагогической поддержки родителей** – формирование культуры позитивного родительства для обеспечения благополучия и гармоничного развития детей.*

Задачи:

- организация системной педагогической поддержки родителей для развития педагогической культуры, психолого-педагогических и социальных компетенций родителей для обеспечения благополучия детей;
- укрепление взаимодействия между организацией образования и семьей в воспитании и развитии детей;

АТА-АНАЛАРДЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ ОРТАЛЫҒЫ

1 **Бірінші модуль — «Ішкі күш»** (балалар мен ата-аналар үшін) — эмоционалдық тұрақтылықты, өзіне деген сенімділікті, өзін-өзі реттеу мен сындарлы қарым-қатынас дағдыларын дамытуға бағытталған.

2 **Екінші модуль — «Бала қауіпсіздігі»** — цифрлық және физикалық қауіпсіздік, төтенше жағдайлардағы мінез-құлық, дербестік пен сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру сияқты тақырыптарды қамтиды.

3 Үшінші модуль — ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарына арналған — инклюзия, білім беру ортасына бейімделу, педагогтермен өзара іс-қимыл және жеке білім беру траекторияларын әзірлеу мәселелері бойынша практикалық қолдау ұсынады.

Ұсынылған модульдер жүйелі және сараланған тәсілді қамтамасыз етеді, бұл отбасылардың жас ерекшеліктерін, психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік береді және ата-аналардың білім беру үдерісіне ықпалдасуын күшейтеді.

- отбасылық тәрбие процесінде балалардың амандығын қамтамасыз етуге ата-аналардың ынтасын арттыру;

«ЖЕКЕ ҚАУІПСІЗДІК» САБАҚТАРЫ

2024–2025 оқу жылынан бастап Қазақстан Республикасы білім беру ұйымдарында «Жеке қауіпсіздік» тақырыбында сабақтар енгізілді.

Сабақтың мақсаты – оқушылар мен тәрбиеленушілерге түрлі жағдайларда қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыру, сондай-ақ ықтимал қауіп-қатерлерді танып, оларға дұрыс әрекет ету қабілетін дамыту.

Міндеттері:

- балалардың жеке қауіпсіздік туралы білімін арттыру;
- құқықтық сауаттылықты көтеру;
- өзін-өзі қорғау дағдыларын дамыту;
- жауапты мінез-құлықты қалыптастыру;
- психологиялық дайындықты қамтамасыз ету;
- әлеуметтік құзыреттілікті дамыту;
- ақпараттық қауіпсіздікті сақтау.

Мақсатты аудитория:

- мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының тәрбиеленушілері;
- жалпы орта білім беру ұйымдарының оқушылары;
- техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім алушылары.

- повышение мотивации родителей к обеспечению благополучия детей в процессе семейного воспитания.

УРОКИ «ЛИЧНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ»

В организациях образования Республики Казахстан с 2024–2025 учебного года внедрены уроки на тему «Личная безопасность».

Цель уроков – формирование у учащихся и воспитанников знаний и навыков, необходимых для обеспечения их безопасности в различных ситуациях, развитие способности распознавать и правильно реагировать на потенциальные угрозы.

Задачи:

- повышение осведомленности детей о личной безопасности;
- повышение правовой грамотности;
- развитие навыков самозащиты;
- формирование ответственного поведения;
- психологическая подготовка;
- социальная компетентность;
- информационная безопасность.

Целевая аудитория:

- воспитанники дошкольных организаций образования;
- учащиеся организаций среднего общего образования;
- учащиеся организаций технического и профессионального образования.

ЖЕКЕ ҚАУІПСІЗДІК САБАҚТАРЫ

Оқушылар мен тәрбиеленушілерге түрлі жағдайларда қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыру, ықтимал қауіптерді тану және дұрыс әрекет ету қабілеттерін дамыту.

ЕНДІРУ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ:

01 3 кезеңнен тұратын мониторинг жүргізілді: әдістемелік қолдау және педагогтермен кеңесу кездесулері (онлайн және офлайн).

02 Вебинарлар ұйымдастырылды — сынып жетекшілері, педагог-психологтар қатысты, сондай-ақ полиция, ТЖМ және денсаулық сақтау саласының өкілдері шақырылды.

03 Мектептерден кері байланыс алынды, тесттер, сауалнамалар, жобалар, бейнероликтер, рөлдік ойындар және басқа да интерактивті форматтар қолданылды.

ДИАГНОСТИКА

01 Сабақтардың тиімділігін бағалауға арналған құралдар таңдалып, бейімделді (жас ерекшелігіне сай).

02 Мазмұн, эмоциялар, қызығушылық, білімді қолдану блоктарын қамтитын сауалнама құрылды.

03 Нәтижесінде **диагностикалық құралдар жинағы** қалыптастырылды: сауалнамалар, жадынамалар, әдістемелік

НӘТИЖЕЛЕР

Тұрақты сабақтар мына қабілеттерді қалыптастырады:

- мазасыздық пен күйзелісті төмендету
- эмоционалдық интеллектті дамыту
- жауапты мінез-құлық
- онлайн және офлайн қауіпсіздік дағдылары
- салауатты өмір салтын насихаттау

2024–2025 оқу жылында **6 900 000 сабақ** өткізілді

ЖЕКЕ ҚАУІПСІЗДІК САБАҚТАРЫ ҚАМТИДЫ: мектепке дейінгі білім беру, орта білім және ТжКБ

САБАҚТАРДЫҢ ЖАЛПЫ САНЫ — 130
20 – мектепке дейінгі білім беру
110 – орта білім және ТжКБ
Арнайы білім беру қажеттіліктері бар оқушыларға арналған бейнесабақтар әзірленуде

КУРСЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

- «Профилактика насилия над ребенком в дошкольных организациях»
- «Профилактика суицида среди несовершеннолетних в организациях образования»
- «Профилактика девиантного поведения подростков»
- «Профилактика насилия в организациях образования»
- «Профилактика насилия в семье
- «Научно-практические основы программы профилактики буллинга в организациях образования»
- «Профилактика экстремизма и терроризма в организациях среднего образования»
- «Профилактика насилия в организациях технического и профессионального образования»
- «Обеспечение благоприятной и безопасной образовательной среды в организациях ТиПО»

за 1 полугодие 2025 г. - **5 232 чел.**

из них за 2024 год **14 313 чел.**

За 2024-2025 год обучено **19 545 педагогов** организаций образования

В образовательных программах включен модуль, рассматривающий **духовно-нравственные ценности, толерантность как условия успешной самореализации личности подростков.**

Тренинги направлены на развитие социально-эмоциональных навыков (доброты, эмпатии, самоорегуляции, навыки взаимоотношений и др.), жизнестойкости, стрессоустойчивости, ассертивности у детей и взрослых.

Ученическое самоуправление и волонтерская деятельность рассматривается как возможность проявления добродетельных качеств человека.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ ОРТАЛЫҚТАРЫ

«ӨРКЕН» КеАҚ — ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ ОРТАЛЫҚТАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІН ҮЙЛЕСТІРУШІ ЖӘНЕ ЖЕТЕКШІ ОПЕРАТОР РЕТІНДЕ КЕЛЕСІ ЖҰМЫСТАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРАДЫ:

ПҚО жұмысына ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу

ақпараттық-ресурстық қолдау көрсету

ПҚО қызметкерлерінің, педагог-психологтардың, психологтардың, әлеуметтік педагогтердің біліктілігін арттыру

ПҚО-ның озық тәжірибесін зерттеу және тарату

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

ТҰРАҚТЫ ТҮРДЕ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛАДЫ:
консультациялар, супервизиялар, онлайн-семинарлар, бетпе-бет кездесулер

9 СУПЕРВИЗИЯ ӨТКІЗІЛДІ, НӘТИЖЕЛЕРІ МЫНАДАЙ:
Қатысушылардың 95%-ы әрекеттерінде сенімдірек болды
97%-ы ұсыныстардың тәжірибеде қолдануға лайық екенін атап өтті

2025 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАРЫНАН БАСТАП ӨТКІЗІЛДІ:
ПҚО қызметкерлеріне арналған 21 вебинар (844 қатысушы)
ПҚО директорларына арналған 5 офлайн семинар
Ведомствоаралық өзара іс-қимыл бойынша дөңгелек үстел **(171 қатысушы)**

МЕКТЕП ПСИХОЛОГТАРЫНА АРНАЛҒАН ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ӘДІСТЕМЕЛЕР ЖИНАҒЫ ӘЗІРЛЕНІП, ЕНГІЗІЛДІ. ОЛ ҮШ БАҒЫТТЫ ҚАМТИДЫ:
Аутодеструктивті мінез-құлықты анықтауға арналған әдістемелер — **7 бірлік**
Девиантты мінез-құлықты диагностикалауға арналған әдістемелер — **8 бірлік**
Тәуекел тобындағы оқушыларды терең зерттеуге арналған әдістемелер - **8 бірлік**

Қатысушылардың сөзін ***Рахымғали Бексұлтан*** *жалғастырды – Алматы қаласы Полиция департаментінің киберқылмыстарға қарсы күрес басқармасының аға жедел уәкілі.*

Выступления участников продолжил ***Рахымгали Бексултан*** *– старший оперуполномоченный Управления по противодействию киберпреступности Департамента полиции г. Алматы.*

КИБЕРҚЫЛМЫСТАР МЕН ИНТЕРНЕТ-АЛАЯҚТЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ

Интернет-алаяқтық дегеніміз – *интернет пен цифрлық технологияларды пайдалана отырып, адамдарды алдап, заңсыз түрде ақша, жеке деректер немесе аккаунттарға қол жеткізу мақсатында жасалатын әрекет.*

Интернет-алаяқтықтың түрлері

- «Банк қызметкерлерінен» телефон қоңыраулары
- Фишинг – хаттар, SMS және жалған сайттар
- WhatsApp, Telegram, әлеуметтік желілер арқылы әлеуметтік инженерия
- Жалған инвестициялар мен криптовалюталар
- Маркетплейстердегі алаяқтық (OLX, KRISHA, KOLESA, Kaspi RED)

Интернет-алаяқтарынан қалай сақтануға болады?

- Сайттарды және SSL сертификаттарын (https://) тексеріңіз.
- SMS кодтар мен құпиясөздерді ешқашан ешкімге айтпаңыз.
- Екі факторлы аутентификацияны орнатыңыз.
- Антивирус пен бағдарламалық жасақтаманы жаңартып отырыңыз.
- Күдікті сілтемелерге өтпеңіз.
- Банкке тек ресми нөмір арқылы хабарласыңыз.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯМ И ИНТЕРНЕТ-МОШЕННИЧЕСТВАМ

Интернет-мошенничество *– это обман людей с использованием интернета и цифровых технологий с целью незаконного получения денег, личных данных или доступа к аккаунтам.*

Виды интернет-мошенничеств

- Телефонные звонки от «банковских сотрудников»
- Фишинг – письма, SMS и сайты-копии
- Социальная инженерия через WhatsApp, Telegram, социальные сети
- Ложные инвестиции и криптовалюты
- Мошенничество на маркетплейсах (OLX, KRISHA, KOLESA, Kaspi RED)

Как избежать интернет-мошенников?

- Проверяйте сайты и SSL сертификаты (https://).
- Никогда не сообщайте SMS-коды и пароли.
- Настройте двухфакторную аутентификацию.
- Используйте антивирус и обновления ПО.
- Не переходите по подозрительным ссылкам.
- Звоните в банк только по официальному номеру.

Дроптар мен дроповодтар деген кімдер?

Дроп – өз шотын немесе банк картасын бөтен ақшаны қабылдау үшін ұсынатын адам.

Дроповод – дроптар тобын басқаратын, алаяқтық схеманы ұйымдастыратын тұлға.

Маңызды! Дроп «білмедім» десе де, ол қылмыстың сыбайласы болып саналады.

SIM Box (SIM-бокс) дегеніміз не? Бұл – ондаған немесе жүздеген түрлі операторлардың SIM-карталары салынатын арнайы жабдық. Ол ресми байланыс арналары мен қоңырауларды заңсыз бағыттауды айналып өту үшін қолданылады.

Қалай жұмыс істейді? Алаяқтар жергілікті операторлардың көптеген SIM-карталарын сатып алады. Оларды SIM-боксқа орнатады. Халықаралық (қымбат) қоңырауларды кәдімгі жергілікті қоңырау түріне айналдырады.

Қазақстанда SIM-бокстарды пайдалану заңсыз болып саналады. Оларды арнайы қызметтер мен байланыс операторлары белсенді түрде анықтайды, себебі бұл мемлекет бюджетіне және азаматтардың қауіпсіздігіне зиян келтіреді.

Кто такие дропы и дроповоды?

Дроп – человек, предоставляющий свой счет или карту для получения чужих денег.

Дроповод – организатор схемы, управляющий группой дропов.

Важно! Даже если дроп «не знал», он становится соучастником преступления.

Что такое SIM Box (SIM-бокс)? Это специальное оборудование, в которое вставляют десятки или сотни SIM-карт разных операторов. Оно используется для обхода официальных каналов связи и нелегальной маршрутизации звонков.

Как работает? Мошенники покупают много SIM-карт местных операторов. Устанавливают их в SIM-бокс. Международные звонки (дорогие) переводят в вид обычных местных звонков.

В ***Казахстане*** использование SIM-боксов считается незаконным. Их активно выявляют спецслужбы и операторы связи, так как это наносит ущерб и бюджету, и безопасности граждан.

Келесі дөңгелек үстел қатысушысы – *Kaspersky компаниясының Қазақстан, Орталық Азия және Моңғолия бойынша мемлекеттік органдармен жұмыс істеу бағытының жетекшісі* ***Асет Ордабаев.***

БАЛАЛАРДЫҢ КИБЕРҚАУІПСІЗДІГІ ҚАЗАҚСТАНДА

2024 жылы Қазақстанда Kaspersky зертханасының тапсырысы бойынша «OnIn» компаниясы ата-аналар мен 18 жасқа дейінгі балалар арасында сауалнама жүргізді (жалпы саны – 1001 респондент).

Следующий участник круглого стола – ***Асет Ордабаев,*** *руководитель направления по работе с государственными органами в Казахстане, Центральной Азии и Монголии Kaspersky.*

ДЕТСКАЯ КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ В КАЗАХСТАНЕ

В 2024 г. в Казахстане компания «OnIn» по заказу Лаборатории Касперского провела опрос среди родителей и детей в возрасте до 18 лет (всего опрошен 1001 респондент).

Сауалнама нәтижелері

Балалар интернетте не істейді?

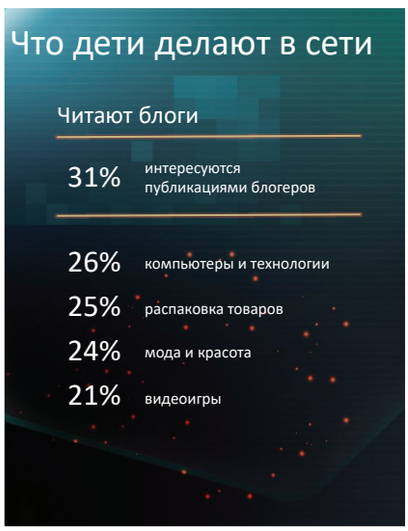
- Стандартты белсенділіктер (пайыздық көрсеткіштер):
- 62% күлкілі видеолар мен мемдерді қарайды;
- 59% онлайн ойындар ойнайды;
- 53% достарымен сөйлеседі;
- 52% фильмдер, сериалдар көреді немесе музыка тыңдайды;
- 39% сабаққа дайындалады;
- 26% ақпарат іздейді (ауа райы, фильмдер, ойындар туралы);
- 11% жаңалықтар мен мақалалар оқиды;
- *Ең танымал платформалар:*
- 74% TikTok;
- 59% YouTube;
- 57% Instagram.
- Блогтарды оқиды:
- 31% блогерлердің жазбаларына қызығады;
- 26% компьютерлер мен технологиялар;
- 25% тауарларды ашу (распаковка);
- 24% сән және сұлулық;
- 21% бейнеойындар.
- *Өздері жариялайтын контент:*
- 48% өз контентін жасайды;
- 52% хобби мен қызығушылықтар;
- 26% бейнеойындар;
- 26% музыка;
- 23% челленджтер.
- *Жариялайтын ақпарат түрлері:*
- 51% хобби туралы ақпарат;
- 49% жеке фотолар;
- 39% жасы;
- 24% телефон нөмірі;
- 11% мектеп нөмірі;
- 9% пәтер ішінің фотосы;
- 7% геолокация;
- 6% үй мекенжай.

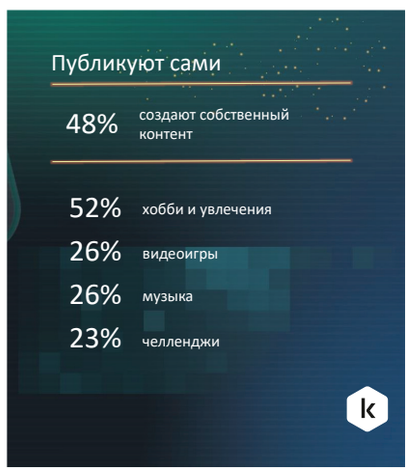
Результаты опроса

Что дети делают в сети?

- Стандартные активности (с процентами):
- 62% смотрят смешные видео и мемы;
- 59% играют в онлайн-игры;
- 53% общаются с друзьями;
- 52% смотрят фильмы, сериалы или слушают музыку;
- 39% готовятся к учебе;
- 26% ищут информацию (о погоде, фильмах, играх);
- 11% читают новости и статьи.
- *Самые популярные платформы:*
- 74% TikTok;
- 59% YouTube;
- 57% Instagram.
- Читают блоги:
- 31% интересуются публикациями блогеров;
- 26% компьютеры и технологии;
- 25% распаковка товаров;
- 24% мода и красота;
- 21% видеоигры.
- *Публикуют сами:*
- 48% создают собственный контент;
- 52% хобби и увлечения;
- 26% видеоигры;
- 26% музыка;
- 23% челленджи.
- *Публикуют:*
- 51% информацию о хобби;
- 49% личные фото;
- 39% возраст;
- 24% номер телефона;
- 11% номер школы;
- 9% фото обстановки квартиры;
- 7% геолокацию;
- 6% домашний адрес.

Әрбір бесінші ата-ана баласының әлеуметтік желідегі жеке парақшасында ашық түрде қандай ақпарат жарияланғанын білмейді. 72% ата-ана компьютерде немесе смартфонда ата-аналық бақылау не отбасы аккаунтын қолданбайды.

Каждый пятый родитель не знает, какая информация опубликована в открытом доступе на личной странице его ребенка в соцсетях. 72% не используют родительский контроль или семейный аккаунт на ПК или смартфоне.

Гульжан Калиевна Амангельдинова, *«Психоаналитикалық қауымдастық» қоғамдық бірлестігінің президенті, өз баяндамасын «Балалардың осалдығы алдында: кейстер мен талдаулар» тақырыбына арнады.*

БАЛАЛАРДЫҢ ОСАЛДЫҒЫ АЛДЫНДА: КЕЙСТЕР МЕН ТАЛДАУЛАР

Бүгінгі таңда бұл тақырыптың өзектілігі – Қазақстан контекстімен тығыз байланысты.

«The most acute problems of Kazakhstani families» зерттеуінде Қазақстандағы отбасыларда эмоционалдық және физикалық зорлық-зомбылық кең таралған мәселе екені көрсетілген, әсіресе ата-аналар жас болғандықтан көп жағдайда психологиялық тұрғыда тәрбиелеуге дайын емес.

Балалардың осалдығы – психологиялық феномен ретінде. Біз бала осалдығы туралы айтқанда, бұл әлсіздік емес, керісінше, өмірмен алғаш кездесудің, ашылудың нүктесі екенін меңзейміз. Алайда бұл осалдық зақым келтіретін сипатқа ие болады, егер тірек болуы тиіс ересекпен байланыс эмоционалдық зорлық, суықтық, агрессия немесе шамадан тыс бақылау арқылы бұзылса. Бала тікелей сөйлесе алмайтынын сезінеді, сол кезде оның ішінде қорғаныс механизмдері іске қосылады: үнсіздік, оқшаулану, агрессия.

Біз психолог ретінде не байқаймыз? Балалар келіп, «Мен зорлық-зомбылықты бастан өткердім» немесе «Мен өз-өзіме қол жұмсағым келеді» деп айтпайды. Олар көбінесе белгілер арқылы сөйлейді:

- ұйқысыздық;
- мазасыздық;
- гиперактивтілік немесе керісінше, апатия;
- соматикалық шағымдар: бас ауруы, іш ауруы;
- агрессия немесе тұйықтық;
- қашып кету;

Баланың осалдығы алдында біз құтқарушы емес, серіктес ретінде тұрамыз. Біздің міндетіміз – «Қорқынышты болса да, сен бола аласың. Мен сенің жаныңдамын» деп айту. Бала осал болуға болатынын, сонымен қатар естілу құқығынан бір сәтке де айырылмайтынын түсінгенде ғана, шынайы қорғаныс басталады.

Гульжан Калиевна Амангельдинова, *президент Общественного объединения «Психоаналитическая ассоциация»,* посвятила свое выступление теме «Перед лицом детской уязвимости: кейсы и смыслы».

ПЕРЕД ЛИЦОМ ДЕТСКОЙ УЯЗВИМОСТИ: КЕЙСЫ И СМЫСЛЫ

Почему сегодня эта тема особенно актуальна – контекст Казахстана.

В исследовании *«The most acute problems of Kazakhstani families»* указано, что эмоциональное и физическое насилие в казахстанских семьях – широко распространенная проблема, особенно там, где родители – молодые люди, не готовые к психологически зрелому воспитанию...

Детская уязвимость как психологический феномен. Когда мы говорим *уязвимость ребенка,* имеется в виду не слабость, наоборот, часто это точка открытия, встречи с жизнью. Но эта уязвимость становится травматичной, когда контакт со взрослым, который должен быть опорой, нарушается через эмоциональное насилие, холодность, агрессию или чрезмерный контроль. Ребенок чувствует, что не может говорить напрямую, и у него запускаются защитные механизмы: молчание, отстранение, агрессия.

Что мы, психологи, видим между строк? Дети не приходят и не говорят: «Я пережил насилие» или «Я хочу покончить с собой». Обычно они говорят через симптомы:

- бессонница;
- тревога;
- гиперактивность или, наоборот, апатия;
- соматические жалобы: боли головы, желудка;
- агрессия или замкнутость;
- бегство;
- символические рисунки, игры, истории, которые кажутся сказками, но говорят правду.

Как психолог становится опорой: принципы и подходы. Чтобы наши практические кейсы не выглядели просто историями, важно следовать следующим принципам.

- Быть свидетелем, а не спасителем. Очень легко уйти в спасательство, когда перед тобой глубоко страдающий ребенок. Но спасать – значит

- ертегі сияқты көрінетін, бірақ шындықты айтатын символикалық суреттер, ойындар, әңгімелер.

Психолог қалай қорған болады: қағидалар мен тәсілдер. Практикалық кейстеріміз жай ғана оқиға болып көрінбеуі үшін біз келесі қағидаларды ұстануымыз қажет:

- Құтқарушы емес, куәгер болу. Терең күйзелісте жүрген баланың алдында тұрған кезде құтқарушы рөліне еніп кету оңай. Алайда құтқару – бұл жауапкершілікті өз мойныңа алу, баланың шекарасын бұзу. Біздің міндетіміз – жанында болу, тыңдау, қатысу, бірақ оның орнына әрекет ету емес.
- Біртіндеп *әрекет ету.* Баланың қауіпсіздік сезімі кішігірім, бірақ маңызды қадамдар арқылы қалпына келеді:
  ▸ ұсақ бөлшектерді бақылауға мүмкіндік беру (немен ойнайды, қандай сурет салады);
  ▸ тұрақтылықты енгізу (кездесулердің тұрақтылығы, болжай алу мүмкіндігі);
  ▸ сыртқы тірек баланың ішкі тұрақтылығына апаратын символдық көпірге айналады.
- *Ата-аналармен және жүйемен жұмыс істеу.* Ортамен (ата-аналар, мектеп, балалар қауымдастығы) жұмыс жүргізілмейінше, кез келген психологиялық араласу толыққанды болмайды. Психолог көбіне делдал рөлін атқарады – ересектерге балаға деген байланысты қайта құруға көмектеседі.
- *«Зиян келтірмеу» этикалық қағидасы осалдық контекстінде.* Жасырын зақым алған жағдайда құпиялылықты, шекараны сақтау, тақырыптарды күштеп қозғамау, баланың ішкі ырғағын бұзбау маңызды.
- *Бала қауіппен бетпе-бет келгенде, ол мыналарды бастан кешіреді:*
  ▸ сенімнің жоғалуы: ересектер өз орнында болуы керек, олар – бастапқы қауіпсіздік;
  ▸ «мен» ретінде өзін жоғалту: бала көбіне өзін ересекке «қорғаушы, көмекші» болуға мәжбүр сезінеді;
  ▸ әлеммен байланыс үзілуі: ішкі және сыртқы әлем арасындағы байланыс жоғалады, бала өзін естімейді деп ойлай бастайды.

Перед лицом детской уязвимости мы стоим не как спасатели, а как сопровождающие. Наша задача – сказать: «Ты можешь быть, даже когда страшно. Я с тобой». Когда ребенок понимает, что можно быть уязвимым и ни на секунду не терять права быть услышанным, именно тогда начинается настоящая защита.

взять ответственность на себя, разрушить границы. Наша задача – присутствовать, выслушивать, но не идти вместо.

- Постепенность. Безопасность ребенка восстанавливается через маленькие шаги:
  ▸ дать право контролировать мелкие детали (во что играть, что рисовать);
  ▸ вводить ритуалы стабильности (регулярность встреч, предсказуемость);
  ▸ внешняя опора становится символическим мостом к внутренней устойчивости.
- *Работа с родителями и системой.* Без работы со средой (родители, школа, детские сообщества) любое психологическое вмешательство остается частичным. Психолог часто выступает посредником – помогает взрослым перестроить связь с ребенком.
- *Этический принцип «Не навреди» в контексте уязвимости.* При скрытой травме важно соблюдать конфиденциальность, границы, не форсировать темы, не нарушать темпы детей.
- *Когда ребенок сталкивается с угрозой, он переживает:*
  ▸ утрату доверия: взрослые должны быть на своем месте, они – первичная безопасность;
  ▸ утрату «я как субъект»: ребенок часто ощущает себя вынужденным быть «оберегом, помощником» взрослого;
  ▸ разъединение с миром, когда внутренний и внешний миры теряют контакт: ребенок перестает верить, что его слышат.

DR Maiya Myrzabekova Bozok, *профессор, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,* қатысушыларды Түркиядағы балаларды қорғау жүйесімен таныстырды.

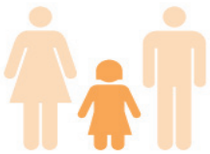
DR Maiya Myrzabekova Bozok, *профессор, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,* ознакомила участников с системой защиты детей в Турции.

Дети без отца

258 515

Круглые сироты

5 276

Дети без матери

81 373

БАЛАЛАРДЫ ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІ ТУРКИЯДА: заңнамалық негіздер, балалар санаттары және ұсынылған шаралар

Балаларды қорғау жүйесіндегі негізгі мекемелер мен олардың жауапкершіліктері

- *Отбасы және әлеуметтік қызметтер министрлігі* – Түркияда балаларды қорғауға жауапты басты мекеме. Қызметтерді Балалар істері жөніндегі Бас басқарма арқылы ұсынады, балалар үйлері мен қамқорлық мекемелерінде орналастыруды қамтамасыз етеді, баланы алмастырушы отбасы бағдарламаларын және кеңес беру қызметтерін жүзеге асырады. Білім беру қызметтерімен толықтырылады.
- *Ұлттық білім беру министрлігі* қорғаудағы балалардың білімге қолжетімділігін қамтамасыз етеді, психологиялық және педагогикалық көмек көрсетеді, бұл әсіресе травма немесе зорлық-зомбылықты бастан кешірген балалар үшін маңызды. Бұл эмоционалдық және психикалық саулықты қалпына келтіруге бағытталған кеңес беру мен қолдауды қамтиды.
- *Әділет министрлігі* кәмелетке толмағандар ісі жөніндегі соттар мен ба-

СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ДЕТЕЙ В ТУРЦИИ: законодательные основы, категории детей и предложенные меры

Ключевые учреждения и их ответственности в системе защиты детей

- *Министерство семьи и социальных услуг* – главное учреждение, ответственное за защиту детей в Турции. Предоставляет услуги через Главное управление по делам детей, обеспечивая содержание в детских домах и домах заботы, а также программы замещающей семьи и консультационную поддержку в дополнение к образовательным услугам.
- *Министерство национального образования* обеспечивает доступ к образованию для детей, находящихся под защитой, предоставляет психологическую и педагогическую помощь, что особенно важно для детей, переживших травмы или насилие. Это включает в себя консультации и поддержку, направленные на восстановление эмоционального и психического здоровья детей.
- *Министерство юстиции* занимается организацией работы детских судов и судов по делам несовершеннолетних, устанавливая специальные процедуры для рассмотрения дел несовершеннолетних правонарушителей.

Подразделения министерств:

- Главное управление по делам детей;
- Департамент по делам приемных семей и усыновления / удочерения;
- детские дома и центры ÇODEM.

*Түркияда дәстүрлі «балалар үйі» ұғымының орнына **махаббат үйі** және **үйге ұқсас ұйымдар** сияқты мекемелер қолданылады.*
***Балалар үйі кешендері** – бірнеше үйден тұратын кешен ішінде неғұрлым тәуелсіз құрылымдар құрылатын модель.*
***Балаларға қолдау көрсету орталықтары (ÇODEM)** – қылмысқа тап болған немесе қылмыстың құрбанына айналған балаларға психоәлеуметтік қолдау көрсететін мекемелер.*

лалар соттарының жұмысын ұйымдастырумен айналысады, жасөспірім құқық бұзушылардың істерін қарауға арналған арнайы рәсімдерді белгілейді.

Министрліктердің бөлімшелері:

- Балалар істері жөніндегі бас басқарма;
- Қабылдаушы отбасылар және бала асырап алу істері жөніндегі департамент;
- балалар үйлері мен çodem орталықтары.

Бөлімшелердің міндеттері:

- қорғауға мұқтаж балаларды анықтау;
- институционалдық қамқорлық көрсету;
- қабылдаушы отбасылар қызметін ұйымдастыру;
- психоәлеуметтік қолдау көрсету;
- білім беру жобаларын іске асыру;
- әлеуметтік бірлікті нығайтуға бағытталған жобалар.

- Қоғамдық ұйымдар (ҮЕҰ): UNICEF Türkiye және Koruncuk қоры секілді ұйымдар бала құқықтары, зорлық-зомбылықтың алдын алу және білім беруді қолдау салаларында жұмыс істейді.

Балалар үйі мен балаларды қорғау жүйесі қалай жұмыс істейді?
Құқықтық негіздер

- *1982 жылғы Түркия Республикасы Конституциясының 41 және 61*-баптарында мемлекет отбасы мен балаларды қорғауға міндетті екені көрсетілген.
- *2005 жылы күшіне енген Балаларды қорғау туралы заң* – баланың мүдделерін барынша қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл заң қамқорлыққа мұқтаж балалар мен құқық бұзушылық жасаған кәмелетке толмағандарды қорғау шараларын айқындайды.
- *Халықаралық келісімдер:*
  БҰҰ-ның Балалар құқықтары туралы конвенциясы Түркия тарапынан 1995 жылы ратификацияланған;
  Адам құқықтары жөніндегі Еуропа конвенциясы;
  ХЕҰ-ның бала еңбегінің алдын алу жөніндегі конвенциялары.

Вместо традиционного понятия детский дом в Турции используются такие учреждения, как ***дом любви*** *и* ***организации домашнего типа.***
Комплексы детских домов *– это модель, в которой более независимые структуры создаются внутри комплекса из нескольких домов.*
Центры поддержки детей (ÇODEM) *– это учреждения, оказывающие психосоциальную поддержку детям, пострадавшим от преступлений или ставшим жертвами преступлений.*

Обязанности подразделений:

- выявление детей, нуждающихся в защите;
- институциональный уход;
- услуги приемных семей;
- психосоциальная поддержка;
- образовательные проекты;
- проекты по укреплению социальной сплоченности.

- Общественные организации (НПО), такие как *UNICEF Türkiye* и *Фонд Koruncuk,* работают в сферах прав ребенка, предотвращения насилия и поддержки образования.

Как работает система детских домов /приютов/ защиты детей?
Правовые основы

- *Конституция Турецкой Республики* 1982 г. Статьи 41 и 61 указывают на обязанность государства защищать семью и детей.
- *Закон о защите детей,* вступивший в силу в 2005 г., направлен на обеспечение наилучших интересов ребенка. Он определяет меры по защите детей, нуждающихся в опеке, а также несовершеннолетних, совершивших противоправные действия.
- *Международные соглашения:*
  Конвенция ООН о правах ребенка ратифицирована Турцией в 1995 г.;
  Европейская конвенция по правам человека;
  Конвенции МОТ по предотвращению детского труда.

Жылдыз Казиева, *«Арт-инклюзив» қорының жетекшісі, ЮНЕСКО жанындағы әлеуметтік бағдарламалар бойынша ұлттық үйлестіруші (Бішкек, Қырғыз Республикасы).*

Жылдыз Казиева, *руководитель Фонда «Арт-инклюзив», национальный координатор социальных программ при ЮНЕСКО (Бишкек, Республика Кыргызстан)*

«Мен «Арт-инклюзив» бағдарламасының координаторы, әлеуметтік активист және арт-менеджермін, ДЦП диагнозы бар адаммын. Алайда дәл осы ерекшеліктерім мен үшін шектеу емес, керісінше әлеуметтік шындықты жақсартуға және өз өңірімдегі мүгедек балаларға көмек көрсетуге бағытталған белсенді қызметке түрткі болды.

Мүгедектігі бар балалар мен олардың аналары күнделікті түрлі қиындықтармен бетпе-бет келеді – жүйелі қолдаудың жетіспеушілігінен және мәдени, білім беру ресурстарына шектеулі қолжетімділіктен бастап, әлеуметтік оқшаулану мен инклюзивтік инфрақұрылымның тапшылығына дейін. Сол себепті «Арт-инклюзив» бағдарламасы мұндай отбасыларды шығармашылық және әлеуметтік маңызды іс-шараларға тартуға басымдық береді, оның ішінде терапевтік тәжірибелер ерекше орын алады, соның ішінде ***киіз басу өнері*** ерекше мәнге ие.

Жобаның жүзеге асырылуы көрсеткендей, шығармашылық реабилитация және кешенді әлеуметтік қолдау мүгедектігі бар балалар мен олардың отбасыларының өмірінде нақты оң өзгерістер енгізуге қабілетті, әрі бұл өңірлік және халықаралық деңгейде инклюзивтік практикаларды одан әрі дамытуға негіз бола алады.

«Я являюсь координатором Программы «Арт-инклюзив», социальным активистом и арт-менеджером, человеком с диагнозом ДЦП. Однако именно эти особенности стали не ограничением, а стимулом к активной деятельности, направленной на изменение социальной реальности к лучшему и оказание помощи детям с инвалидностью в своем регионе.

Дети с инвалидностью и их матери ежедневно сталкиваются с целым спектром вызовов – от дефицита системной поддержки и ограниченного доступа к культурным и образовательным ресурсам до социальной изоляции и недостатка инклюзивной инфраструктуры. Именно поэтому Программа «Арт-инклюзив» делает акцент на вовлечение таких семей в творческую и социально значимую деятельность, включая терапевтические практики, среди которых особое место занимает ***искусство войлоковаляния.***

Реализация проекта наглядно продемонстрировала, что творческая реабилитация и комплексная социальная поддержка способны вносить реальные позитивные изменения в жизнь детей с инвалидностью и их семей, формируя основу для дальнейшего развития инклюзивных практик на региональном и международном уровнях.

Мануэль Мартинез Санчез, *Мадридтегі Комплутенсе университетінің психология докторы, Испания Білім министрлігі сертификаттаған клиникалық психолог, Халықаралық психоаналитикалық қауымдастықтың дидактикалық аналитигі және супервайзері.*

Мануель Мартинез Санчез, *доктор психологии Университета Комплутенсе (Мадрид), клинический психолог, сертифицированный Министерством образования Испании, дидактический аналитик и супервайзер Международной психоаналитической ассоциации.*

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ СУИЦИДТІҢ 7 НЕГІЗГІ СЕБЕБІ

13 пен 23 жас аралығы – гормондар мен дененің ұлы төңкерісі, ата-анадан ажырау кезеңі.
13 пен 23 жас аралығы – өмірдің өзі–жанартау.

Суицидтік мінез-құлық көп жағдайда біртіндеп нашарлау процесін біліреді. Соңғы себеп – бұл «тұтандырғыш тетік» деп аталады. Оған дейін жеке, отбасылық және әлеуметтік факторлардың каскады орын алады, олар адамды соңғы шешімге итермелейді, өйткені басқа жол жоқ...

Келесі кезеңде дөңгелек үстел жұмысының пікірталас бөлігі ашық диалог пен тәжірибе алмасу форматында өтті, онда қатысушылар мемлекет, мектеп, отбасы және қоғамдық институттар арасындағы серіктестікті тереңдету мен нығайтуға бағытталған практикалық ұсыныстарымен бөлісті.

Іс-шара әрбір бала үшін қауіпсіз, инклюзивті және қолдаушы орта құру ісінде кәсіби және қоғамдық күш-жігерді біріктіруге арналған маңызды алаңға айналды.

Балаларды қорғау – біздің басты басымдығымыз болуы тиіс: олар – біздің болашағымыз!

7 ОСНОВНЫХ ПРИЧИН САМОУБИЙСТВ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

От 13 до 23 лет: великая революция гормонов, тела и разлука с родителями
От 13 до 23 лет: жизнь – вулкан

Суицидальное поведение в большинстве случаев представляет собой процесс прогрессирующего ухудшения. Конечная причина детонации называется *спусковым крючком*. Перед ним находится каскад индивидуальных, семейных и социальных факторов, которые подталкивают к окончательному решению, потому что выхода нет...

Далее состоялась дискуссионная часть работы круглого стола в формате открытого диалога и обмена опытом, в ходе которого участники поделились практическими предложениями по углублению и укреплению партнерства государства, школы, семьи и общественных институтов для защиты детства.

Мероприятие стало важной площадкой для консолидации профессиональных и общественных усилий в деле создания безопасной, инклюзивной и поддерживающей среды для каждого ребенка.

Защита детей должна быть нашим главным приоритетом: они – наше будущее!

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖАҢАРТУ:
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ОҚЫТУ

Қазақстанда білім беру саласына жасанды интеллектті енгізудің Ұлттық стандарттары бекітілді.

ОБНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ:

ОБУЧЕНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

В Казахстане утверждены Национальные стандарты внедрения искусственного интеллекта в сферу образования.

2025–2026 оқу жылында AI интеграциясы «Цифрлық сауаттылық» және «Информатика» пәндерінен басталады. Орта білім беру жүйесінде жасанды интеллектіні қолданудың этикалық стандарттары бекітілді. Оқушыларға арналған *Day of AI* онлайн-курстары және мұғалімдерге арналған біліктілікті арттыру бағдарламалары әзірленді. Құжат Мемлекет басшысының Қазақстан халқына Жолдауында берген тапсырмасы бойынша әзірленіп, білім беруді жаңғыртудың маңызды кезеңіне айналды.

Бұған дейін білім беру мекемелерінде цифрлық құралдарды қолдану көбіне техникалық сипатта қарастырылып келсе, енді алғаш рет жасанды интеллектті қолдануға қатысты бірыңғай ұлттық стандарттар бекітілді. Бұл стандарттар төрт негізгі бағытты қамтиды:

- этика;
- құқықтық реттеу;
- дербес деректерді қорғау;
- академиялық адалдық.

Әрбір бағыт – білім беру процесінің қауіпсіздігі мен сапасын қамтамасыз етудің іргетасы.

В 2025–2026 учебном году интеграция искусственного интеллекта (ИИ) начнется с предметов «Цифровая грамотность» и «Информатика». Утверждены этические стандарты применения ИИ в системе среднего образования. Разработаны онлайн-курсы *Day of AI* для учащихся и программы повышения квалификации для педагогов. Документ подготовлен по поручению Президента, озвученному в Послании народу Казахстана, и стал важным этапом модернизации образования.

Ранее использование цифровых инструментов в образовательных учреждениях рассматривалось преимущественно с технической точки зрения. Теперь впервые утверждены единые национальные стандарты применения искусственного интеллекта. Эти стандарты охватывают четыре ключевых направления:

- этика;
- правовое регулирование;
- защита персональных данных;
- академическая честность.

Каждое направление – основа обеспечения безопасности и качества образовательного процесса.

Бұл бастамада баланың құқықтарын қорғау мен педагогтің кәсіби беделін сақтау мәселелеріне ерекше назар аударылған. AI құралдары мұғалімнің орнын баспайды, керісінше, оның жұмысын жеңілдетіп, оқушының жеке қажеттіліктеріне бейімделген оқыту мүмкіндігін арттырады. Бұл – технология мен адам арасындағы үйлесімділікке негізделген жаңа педагогикалық мәдениеттің қалыптасуы.

В данной инициативе особое внимание уделено защите прав ребенка и сохранению профессионального авторитета педагога. Инструменты ИИ не заменяют учителя, а наоборот, облегчают его работу и расширяют возможности адаптированного обучения с учетом индивидуальных потребностей ученика. Это формирование новой педагогической культуры, основанной на гармонии технологий и человека.

Мектептерде AI қолданудың этикалық нормалары мен академиялық адалдық ережелері енгізіледі. Бұл ережелер оқушылардың шығармашылық қабілетін, сыни ойлауын және жауапкершілігін дамытуға бағытталған. Сонымен қатар, деректерді қорғау – тек техникалық талап емес, бұл – баланың жеке кеңістігін құрметтеу мәдениетінің көрінісі.

В школах будут внедрены этические нормы применения ИИ и правила академической честности. Эти нормы направлены на развитие у учащихся творческих способностей, критического мышления и ответственности. Кроме того, защита данных – это не просто техническое требование, а проявление культуры уважения личного пространства ребенка.

Жасанды интеллект енді тек құрал емес, ол – білім беру процесінің серіктесі, оқушы мен мұғалім арасындағы сенімді байланысты нығайтатын, дербестендірілген оқытуды қолдайтын интеллектуалды көмекші.

Искусственный интеллект теперь не просто инструмент, а партнер образовательного процесса, интеллектуальный помощник, укрепляющий доверительные отношения между учеником и учителем и поддерживающий персонализированное обучение.

Бұл қадам халықаралық тәжірибеге негізделген, бірақ ұлттық ерекшеліктерді ескеретін дербес модель. Жасанды интеллектті енгізу арқылы біз тек білім беру мазмұнын жаңартпаймыз, сонымен қатар болашақ ұрпақтың цифрлық сауаттылығын, құқықтық мәдениетін және этикалық жауапкершілігін қалыптастырамыз.

Жасанды интеллектті енгізу білім мен технологияны үйлестіре отырып, адами құндылықтарды сақтауға бағытталған таңдау. Бұл – болашаққа жасалған саналы инвестиция, ұлттың интеллектуалдық әлеуетін арттыруға бағытталған стратегиялық шешім.

Этот шаг основан на международном опыте, но представляет собой самостоятельную модель, учитывающую национальные особенности. Внедряя искусственный интеллект, мы не только обновляем содержание образования, но и формируем цифровую грамотность, правовую культуру и этическую ответственность будущих поколений.

Внедрение ИИ – это осознанный выбор, направленный на сохранение человеческих ценностей при объединении знаний и технологий. Это стратегическое решение, инвестиция в будущее, направленная на повышение интеллектуального потенциала нации.

БАЛАЛЫҚ ШАҚҚА ҚЫЗМЕТ ЕТУ

Инклюзивті орта құру білім беру саласындағы негізгі фактор болып қала береді. Бүгінгі таңда ұлттық деңгейде «***Мүмкіндігі шектеулі балаларға (тұлғаларға) кешенді қолдау көрсету туралы» жаңа Заң әзірленуде.***

Заң Мемлекет басшысының IV Ұлттық құрылтай отырысында берген тапсырмасы және Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты депутаттарының бастамасы бойынша әзірленуде.

Заңның негізгі мақсаты – *ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға сапалы білім алуы және әлеуметтенуі үшін медициналық, білім беру және әлеуметтік қызметтерге тең және үздіксіз қолжетімділікті қамтамасыз ету.*

«Заңды қабылдау кешенді көмекке мұқтаж балаларды қолдаудың үйлестірілген, нысаналы және тұрақты жүйесін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Құжат 2024 жылы Қазақстан алған БҰҰ-ның Мүгедектердің құқықтары жөніндегі комитетінің ұсынымдарын іске асыру аясында әзірленді», – деп атап өтті ҚР Оқу-ағарту министрлігінің Инклюзивті және арнайы білім беру департаментінің директоры ***Бүлбүл Елеусинова.***

Қазақстанда ерекше білім беру қажеттіліктері бар 235 мың бала бар. Бұл салада 508 арнайы білім беру ұйымы, 99 арнайы мектеп, 45 арнайы мектепке дейінгі ұйым, 13 оңалту орталығы, 11 аутизм орталығы және басқа да мекемелер жұмыс істейді.

Инклюзивті білімге қолжетімділікті кеңейту мақсатында әрбір білім беру ұйымында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметтері құрылған. Қазіргі таңда бұл салада 29 мыңнан астам маман жұмыс істейді, сондай-ақ мыңнан астам инклюзия кабинеті қызмет атқарады.

Жалпы алғанда, арнайы психологиялық-педагогикалық қолдаумен қамтылған балалардың үлесі 85%-ды құрайды.

НА СЛУЖБЕ ДЕТСТВУ

Создание инклюзивной среды остается ключевым фактором в сфере образования. Сегодня на национальном уровне разрабатывается новый **Закон *«О комплексной поддержке детей (лиц) с ограниченными возможностями»*.**

Закон разрабатывается по поручению Главы государства, данного на IV заседании Национального курултая и по инициативе депутатов Сената Парламента РК.

*«Принятие закона позволит выстроить согласованную, адресную и устойчивую систему поддержки детей, нуждающихся в комплексной помощи. Документ разработан в рамках реализации рекомендаций Комитета ООН по правам инвалидов, полученным Казахстаном в 2024 году», – отметила директор Департамента инклюзивного и специального образования Министерства просвещения **Булбул Елеусинова.***

Основная цель закона – обеспечить детям с особыми образовательными потребностями равный и непрерывный доступ к медицинским, образовательным и социальным услугам для получения качественного образования и социализации.

В Казахстане насчитывается 235 тыс. детей с особыми образовательными потребностями. В этой сфере функционируют 508 специальных организаций образования, 99 специальных школ, 45 специальных дошкольных организаций, 13 реабилитационных центров, 11 аутизм-центров и др.

В целом, охват детей специальной психолого-педагогической поддержкой составляет 85%.

Для расширения доступа к инклюзивному образованию в каждой организации образования созданы службы психолого-педагогического сопровождения, поддержку оказывают свыше 29 тыс. специалистов, действуют свыше тысячи кабинетов инклюзии.

КИБЕРКЕҢІСТІКТЕГІ СЕНІМ МЕН САҚТЫҚ: ӘР ӘРЕКЕТ МАҢЫЗДЫ

Киберқауіпсіздік *– бұл тек техникалық қорғаныс емес, сонымен қатар интернеттегі психологиялық қысым мен қорлау әрекеттеріне қарсы тұруды да қамтитын кең ұғым.*

Осы өзекті тақырыпты тереңірек талдау мақсатында біз *IT саласының маманы, Middle Backend developer лауазымындағы* ***Тынышбеков Нұрзат Болатұлымен*** *сұхбаттастық.* Сұхбат барысында ол кибербуллингтің қалай жүзеге асатынын техникалық тұрғыдан түсіндіріп, әлеуметтік желілердегі бақылау тетіктерінің мүмкіндіктерін атап өтті.

– Қазіргі таңда ең жиі кездесетін кибершабуыл түрлері қандай және олармен күресудің ең тиімді жолдарын атап өтсеңіз?

– Шабуылдардың көшін бастап тұғаны меніңше фишинг, яғни жасанды сілтемелер арқылы шабуылдау, одан кейін DDoS, серверге салмақ түсіру арқылы істен шығару және вирусты бағдарламалар. Күресудің жолдарына келер болсақ, әр шабуылдың күресу жолы әртүрлі болып келеді.

Мысалы, банктен келгендей көрінетін хат арқылы логин мен пароль сұралуы мүмкін. Одан кейін DDoS шабуылдары жиі кездеседі – серверге бір мезетте көптеген сұраныс жіберу

Кибербезопасность *– это не только техническая защита, но и способность противостоять психологическому давлению и оскорблениям в интернете.*

С целью более глубокого анализа этой актуальной темы мы побеседовали с *IT-специалистом, Middle Backend-разработчиком* ***Нурзатом Болатовичем Тынышбековым.*** В ходе интервью он объяснил, как реализуется кибербуллинг, а также отметил возможности механизмов контроля в социальных сетях.

– Какие виды кибератак сегодня встречаются чаще всего, и какие способы борьбы с ними наиболее эффективны?

– На мой взгляд, на первом месте стоит фишинг – атаки через поддельные ссылки. Далее идут DDoS-атаки, при которых сервер перегружается и выходит из строя, а также вредоносные программы. Что касается способов борьбы, то у каждой атаки свои методы противодействия.

Например, злоумышленники могут прислать письмо, похожее на сообщение от банка, с просьбой ввести логин и пароль. Затем идут DDoS-атаки – это когда на сервер одновременно отправляется множество запросов, что приводит к его перегрузке и временному отклю-

ДОВЕРИЕ И ОСТОРОЖНОСТЬ В КИБЕРПРОСТРАНСТВЕ: КАЖДОЕ ДЕЙСТВИЕ – ЗАЩИТА ИЛИ УГРОЗА

Жалпы, технологиялар қарқынды дамып жатқан қазіргі заманда әрқайсымызға барынша сақ болып, өз әрекетімізге жауапкершілікпен қарау маңызды. Таныс емес сілтеме болса ол не істейді , оны ашсаңыз қайда апарады және оны ашып көру сізге қаншалықты керек деген секілді күмәнмен қарасаңыз біршама көмегін тигізері анық. Көбіне адамдар қажет емес дүниелерге деген қызығушылықтан хакерлердің қармағына түсіп қалып жатады.

В целом, в эпоху стремительного развития технологий каждому из нас важно быть максимально осторожным и уметь брать на себя ответственность. Если вы видите незнакомую ссылку, подумайте, что она делает, куда ведет, и действительно ли вам нужно ее открывать. Скептический подход в таких случаях может оказаться весьма полезным. Чаще всего люди попадают в ловушку хакеров из-за любопытства к ненужным вещам.

арқылы оны істен шығару, бұл көбіне веб-сайттарды немесе онлайн қызметтерді уақытша тоқтатуға бағытталады. Үшінші орында зиянды бағдарламалар тұр – вирус, троян, шпиондық кодтар құрылғыға еніп, деректерді ұрлау немесе құрылғыны басқару мақсатында қолданылады. Бұған қоса (ransomware) секілді бопсалаушы бағдарламалар да кең таралып келеді – олар құрылғыдағы деректерді шифрлап, оны ашу үшін ақша талап етеді. Ал Man-in-the-Middle шабуылдары пайдаланушы мен сервер арасындағы байланысты бұзып, деректерді ұрлауға бағытталады.

Бұл шабуылдардан қорғанудың жолдары әртүрлі, бірақ ортақ қағида – сақтық пен жауапкершілік. Таныс емес сілтемелерге күмәнмен қарау, электронды хаттардағы мазмұнды тексеру – фишингтен қорғанудың алғашқы қадамы. Құрылғыны зиянды бағдарламалардан қорғау үшін сенімді антивирус орнатып, оны үнемі жаңартып отыру қажет. Құпиясөздерді күрделендіру, әр қызметке жеке құпиясөз орнату және оларды жиі ауыстыру – маңызды қауіпсіздік шарасы. Қос факторлы аутентификацияны қолдану, яғни SMS нечению. Такие атаки чаще всего направлены на веб-сайты и онлайн-сервисы. На третьем месте – вредоносные программы: вирусы, трояны, шпионские коды, которые проникают в устройство с целью кражи данных или удаленного управления. Кроме того, все шире распространяются программы-вымогатели (*ransomware*), которые шифруют данные на устройстве и требуют деньги за их восстановление. Также существуют атаки типа *Man-in-the-Middle* – они нарушают связь между пользователем и сервером, перехватывая передаваемые данные.

Способы защиты от этих атак разнообразны, но главный принцип – осторожность и ответственность. Скептическое отношение к незнакомым ссылкам и проверка содержания электронных писем – первый шаг к защите от фишинга. Чтобы обезопасить устройство от вредоносных программ, необходимо установить надежный антивирус и регулярно обновлять его. Усложнение паролей, использование уникальных паролей для каждого сервиса и их регулярная смена – важные меры безопасности. Применение двухфакторной

Ең бастысы – білім мен ақпараттандыру. Қызметкерлер мен отбасы мүшелерін киберқауіпсіздік негіздерімен таныстыру – шабуылдардың алдын алудың маңызды бөлігі. Қызығушылықпен емес, күмәнмен қарау – киберқауіпсіздіктің алғашқы қадамы. Әр адам өз деректеріне жауапты екенін түсініп, цифрлық ортада сауатты әрекет етсе, қауіптің алдын алуға болады.

Самое главное – это знания и информирование. Обучение сотрудников и членов семьи основам кибербезопасности – важная часть профилактики атак. Не любопытство, а настороженность – первый шаг к цифровой безопасности. Если каждый человек осознает свою ответственность за личные данные и будет действовать грамотно в цифровой среде, угроз можно избежать.

месе арнайы қосымша арқылы растау әдісі – қосымша қорғаныс қабаты. Маңызды деректердің резервтік көшірмесін сыртқы дискіге немесе бұлтты сақтау жүйесіне сақтау – ransomware шабуылына қарсы тиімді амал.

– Кибершабуылға ұшыраған жағдайда алғашқы 24 сағатта қандай әрекеттер жасалуы тиіс?

– Шабуылға түсіп қалған жағдай бірінші кезекте жеке деректеріңізді сақтау керек , банк счеттарын бұғаттау , жақын таныстарыңызға ескерту , басқа сайттарға доступты жабу керек.

Кибершабуылға ұшыраған сәтте алғашқы 24 сағат – ең маңызды кезең. Бұл уақытта жасалған әрекеттер шабуылдың салдарын азайтып, деректердің таралуына жол бермеуге көмектеседі.

1. *Жеке деректерді дереу қорғау:* ең алдымен, электронды пошта, әлеуметтік желілер, бұлтты сақтау жүйелері секілді жеке аккаунттардағы құпиясөздерді өзгерту қажет. Құпиясөздер күрделі, бірегей және екі факторлы аутентификациямен қорғалған болуы тиіс.

аутентификации **–** подтверждение через SMS или специальное приложение – создает дополнительный уровень защиты. Резервное копирование важных данных на внешний диск или в облачное хранилище **–** эффективный способ противодействия атакам типа *ransomware*.

– Какие действия необходимо предпринять в первые 24 часа после кибератаки?

– Если вы стали жертвой кибератаки, в первую очередь необходимо защитить личные данные, заблокировать банковские счета, предупредить близких и ограничить доступ к другим сайтам.

Первые 24 часа после атаки – критически важный период. Именно в это время можно минимизировать последствия и предотвратить утечку информации.

1. *Немедленная защита личных данных:* в первую очередь следует сменить пароли ко всем личным аккаунтам: электронной почте, социальным сетям, облачным хранилищам. Пароли должны быть сложными, уникальными и защищенными двухфакторной аутентификацией.

2. *Блокировка банковских и финансовых сервисов.* Если злоумышленники могли получить доступ к банковским картам или онлайн-банкингу, необходимо срочно связаться с банком и запросить временную блокировку или перевыпуск карт. Это поможет предотвратить финансовые потери.

3**.** *Предупреждение близких и коллег.* Атакующие могут использовать ваше имя для рассылки ложных сообщений. Поэтому важно уведомить друзей, коллег и всех, с кем вы на связи, о случившемся и попросить быть осторожными.

2. *Банк және қаржылық қызметтерді бұғаттау:* егер банк карталары немесе онлайн банкингке қол жеткізу мүмкіндігі болған болса, банкпен дереу байланысып, шоттарды уақытша бұғаттау немесе қайта шығару туралы өтініш беру керек. Бұл қаржылық шығынның алдын алады.

3. Жақын адамдар мен әріптестерге ескерту: шабуылдаушылар сіздің атыңыздан пайдаланып жалған хабарламалар жіберуі мүмкін. Сондықтан жақын таныстарыңызға, жұмыс орнындағы әріптестеріңізге және байланыстағы адамдарға жағдайды хабарлап, сақ болуды ескерткен жөн.

4. Басқа сайттар мен қызметтерге қолжетімділікті шектеу: егер шабуыл бір аккаунт арқылы басқа қызметтерге таралуы мүмкін болса, сол сайттардағы тіркелгілерді уақытша бұғаттап немесе құпиясөздерін ауыстырып, қауіпсіздік шараларын күшейту қажет.

5. Құрылғыны толық тексеру: компьютер немесе смартфонға зиянды бағдарлама еніп кеткен болуы мүмкін. Сенімді антивируспен толық сканерлеу жүргізіп, күмәнді файлдарды жою керек.

6. Киберқауіпсіздік мамандарына немесе тиісті органдарға хабарласу: Егер шабуыл ірі көлемде болса немесе деректердің таралу қаупі бар болса, киберқауіпсіздік мамандарына немесе құқық қорғау органдарына хабарласу ұсынылады. Олар шабуылдың сипатын анықтап, техникалық көмек көрсете алады.

7. Деректердің резервтік көшірмесін жасау: қолда бар маңызды ақпаратты қауіпсіз ортаға – сыртқы дискке немесе сенімді бұлтты сақтау жүйесіне көшіру қажет. Бұл шабуыл салдарынан деректер жоғалған жағдайда қалпына келтіруге мүмкіндік береді.

8. Шабуылдың қайдан және қалай болғанын талдау: қай сілтеме, қандай әрекет немесе қандай сайт арқылы шабуыл жасалғанын анықтау – болашақта мұндай жағдайдың алдын алуға көмектеседі. Бұл талдау жеке тәжірибе ретінде де, ұйымдық қауіпсіздік шараларын жетілдіру үшін де маңызды.

– Қазақстандағы киберқауіпсіздік саласының дамуы туралы не ойлайсыз? Қандай заңнамалық немесе инфрақұрылымдық өзгерістер қажет?

– Киберқауіпсіздік бойынша Қазақстан алдыңғы қатарда деп дөп айта

4. *Ограничение доступа к другим сайтам и сервисам:* если атака могла распространиться через один аккаунт на другие сервисы, необходимо временно заблокировать соответствующие учетные записи или сменить пароли, усилив меры безопасности.

5. *Полная проверка устройства:* возможно, вредоносная программа уже проникла на компьютер или смартфон. Следует провести полное сканирование с помощью надежного антивируса и удалить подозрительные файлы.

6. *Обращение к специалистам по кибербезопасности или в соответствующие органы:* если атака носит крупный характер или существует риск утечки данных, рекомендуется обратиться к специалистам по кибербезопасности или в правоохранительные органы. Они помогут определить характер атаки и окажут техническую поддержку.

7. *Создание резервной копии данных:* важную информацию следует перенести в безопасное хранилище – на внешний диск или в надежное облако. Это позволит восстановить данные в случае их потери.

8. *Анализ источника и механизма атаки:* выяснение, через какую ссылку, действие или сайт произошла атака, поможет предотвратить подобные случаи в будущем. Такой анализ важен как для личного опыта, так и для совершенствования организационных мер безопасности.

– Что Вы думаете о развитии сферы кибербезопасности в Казахстане? Какие законодательные или инфраструктурные изменения необходимы?

– Есть основания утверждать, что Казахстан находится в числе лиде-

аламын. Оған дәлел KazHackStan ұжымының жұмыстары. Қазіргі кезде мемлекеттік сайттардың және азаматтардың жеке деректерін сақтау бойынша жұмыстар жүргізіп келеді. Соңғы жылдары киберқауіпсіздік бойынша жыл сайын конференциялар өткізіп , шетелдік эксперттердің білімімен де бөлісіп жатыр.

Алайда бұл сала үнемі дамуды қажет етеді. Заңнамалық нақтылау, инфрақұрылымды нығайту және халықтың цифрлық мәдениетін арттыру – осы бағыттағы келесі маңызды қадамдар.

Халықаралық нормаларға сәйкес, әрбір адам интернетке қол жеткізу құқығына ие. Сондықтан мемлекет барлық азаматтарға ортақ әмбебап заң енгізе алмайды – әр адамның цифрлық кеңістікте өз құқықтары бар. Дегенмен, жалпы цифрлық сауаттылық пен сақтықты арттыруға бағытталған тәрбиелік іс-шараларды ұйымдастыруға болады.

Ең алдымен, балалар мен жасөспірімдердің интернеттегі қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін арнайы ережелер мен білім беру бағдарламаларын енгізу маңызды.

Екіншіден, ұлттық киберқауіпсіздік орталықтарын күшейтіп, оларды тек шабуылдарға жауап беретін емес, алдын алу, мониторинг және халықты ақпараттандырумен айналысатын мекемелерге айналдыру қажет. Жергілікті деңгейде де цифрлық сауаттылықты арттыру, қарапайым қауіпсіздік ережелерін үйрету – маңызды қадам.

Үшіншіден, мектептер мен балабақшаларда цифрлық қауіпсіздік негіздерін үйрету, ата-аналар мен мұғалімдерге арналған нұсқаулықтар мен тренингтер ұйымдастыру – болашақ ұрпақты интернеттегі қауіптерден қорғаудың тиімді жолы.

– Баланы интернеттегі қауіптерден қорғау үшін ата-ана мен мұғалім қандай нақты әрекеттер жасауы керек?

– Жасөспірімдерге арналған шектеулі қолжетімділік бағдарламаларын пайдалану және баланың телефондағы белсенділігін бақылау – бүгінде ата-аналарға қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында қолжетімді мүмкіндіктердің бірі болып табылады.

Ең алдымен, ата-ана баланың құрылғысында қандай қосымшалар ор-

ров в сфере кибербезопасности. Это подтверждается работой команды KazHackStan. В настоящее время ведется активная работа по защите государственных сайтов и персональных данных граждан. В последние годы ежегодно проводятся конференции по кибербезопасности, где делятся опытом и знаниями зарубежные эксперты.

Однако это область, требующая постоянного развития. Законодательная конкретизация, укрепление инфраструктуры и повышение цифровой культуры населения – следующие важные шаги в этом направлении.

Если учитывать международные нормы, согласно которым доступ к интернету должен быть у каждого человека, то государство не может ввести универсальный закон для всех – у каждого человека есть свои права в цифровом пространстве. Тем не менее можно проводить воспитательные мероприятия, направленные на повышение общей цифровой грамотности и осторожности.

Во-первых, для обеспечения безопасности детей и подростков в интернете важно внедрить специальные правила и образовательные программы.

Во-вторых, необходимо усилить национальные центры кибербезопасности, превратив их не только в структуры, реагирующие на атаки, но и в учреждения, занимающиеся профилактикой, мониторингом и информированием населения. На местном уровне также важно повышать цифровую грамотность и обучать базовым правилам безопасности.

В-третьих, преподавание основ цифровой безопасности в школах и детских садах, организация инструктажей и тренингов для родителей и педагогов – эффективный способ защитить будущее поколение от онлайн-угроз.

– Какие конкретные действия должны предпринимать родители и учителя, чтобы защитить ребенка от онлайн-угроз?

– Использование программ с ограниченным доступом для подростков и контроль активности ребенка на телефоне – сегодня такие возможности доступны родителям в целях безопасности.

В первую очередь родителям необходимо знать, какие приложения установлены на устройстве ребенка, с кем он общается и какие сайты посещает.

Баланы интернеттегі қауіптерден қорғау – тек техникалық шаралармен шектелмейтін, тәрбиелік және сенімге негізделген кешенді жұмыс. Қазіргі таңда ата-аналар мен мұғалімдерге арналған түрлі құралдар мен мүмкіндіктер бар, бірақ ең маңыздысы – баламен ашық диалог орнату және саналы қолдану мәдениетін қалыптастыру.

Защита ребенка в интернете – это не только технические меры, но и комплексная работа, основанная на воспитании и доверии. На сегодняшний день существуют различные инструменты и возможности для родителей и педагогов, но самое важное – это открытый диалог с ребенком и формирование культуры осознанного цифрового поведения.

натылғанын, кіммен байланыс жасайтынын, қандай сайттарға кіретінін білуі керек. Бұл үшін арнайы шектеу қоюға арналған бағдарламалар мен ата-ана бақылауы функциялары бар – мысалы, *Google Family Link, Apple Screen Time* немесе *Kaspersky Safe Kids* секілді құралдар арқылы экран уақыты мен мазмұнды бақылауға болады. Бірақ бұл бақылау баланың жеке кеңістігін толық шектеу емес, қауіпсіздік пен сенімділік арасындағы тепе-теңдікті сақтау болуы тиіс.

Мұғалімдер тарапынан да нақты әрекеттер қажет: мектеп бағдарламасына цифрлық қауіпсіздік негіздерін енгізу, балаларға фишинг, кибербуллинг, жалған ақпарат секілді қауіптерді түсіндіру, және интернеттегі этикалық мінез-құлықты үйрету. Сабақ барысында нақты мысалдар келтіріп, балалардың өз тәжірибесімен бөлісуіне мүмкіндік беру – олардың саналы әрекет етуіне жол ашады.

Сонымен қатар, ата-аналар мен мұғалімдер баланың сенім артуына жағдай жасауы керек. Егер бала интернетте күмәнді жағдайға тап болса, оны жасырмай, ересекке айтуға қорықпайтындай орта қалыптастыру – ең тиімді қорғаныс. Баламен бірге қауіпсіздік ережелерін талқылау, ортақ келісімдер жасау (мысалы: «Таныс емес адамнан келген хабарламаны ашпаймыз», «Жеке ақпаратты ешкімге бермейміз») – деген секілді қарапайым, бірақ маңызды қағидалар – баланың саналы әрекет етуіне көмектеседі.

– Киберқауіпсіздік пен психология арасындағы байланыс туралы не айта аласыз? Адамдардың мінез-құлқы қауіпсіздікке қалай әсер етеді?

– Күнделікті қолданып жүрген сайт, қолданбалардағы алгоритмдер

Для этого существуют специальные программы родительского контроля, например, *Google Family Link, Apple Screen Time* или *Kaspersky Safe Kids,* которые позволяют отслеживать экранное время и контролировать контент. Однако такой контроль не должен полностью ограничивать личное пространство ребенка, а должен сохранять баланс между безопасностью и доверием.

Со стороны педагогов также необходимы конкретные действия: введение основ цифровой безопасности в школьную программу, объяснение детям таких угроз, как фишинг, кибербуллинг, дезинформация, а также обучение этичному поведению в интернете. Приведение реальных примеров и возможность детям делиться собственным опытом на уроках помогает формировать осознанное поведение.

Кроме того, родители и учителя должны создавать условия для доверия. Если ребенок столкнулся с подозрительной ситуацией в интернете, он не должен бояться рассказать об этом взрослым. Создание такой атмосферы – самая эффективная защита. Обсуждение правил безопасности вместе с ребенком, совместные договоренности (например: «Не открываем сообщения от незнакомцев», «Не передаем личную информацию» и др.) – это простые, но важные принципы, которые помогают ребенку действовать осознанно.

– Что вы можете сказать о связи между кибербезопасностью и психологией? Как поведение людей влияет на уровень безопасности?

– Алгоритмы сайтов и приложений, которые мы используем ежедневно, формируют схожее мышление у разных людей. Это инструмент, напрямую воздействующий на нашу психологию.

адамдарды бірдей ойландырып жатыр. Бұл біздің психологияға тікелей әсер ететін құрал. Күнделікті қолданатын тиктоктағы видеолардың екі-үш доскa бірдей шығуы кездейсоқ емес. Сондықтан телефонға тәуелділікті азайтқан, мүмкін болса жойған дұрыс.

Адамдардың интернеттегі әрекеттері – қауіпсіздік деңгейіне тікелей әсер етеді. Мысалы, қызығушылықпен белгісіз сілтемені басу, эмоциялық күйзеліс кезінде жеке деректерді бөлісу, немесе әлеуметтік желідегі танымал трендке еріп, жеке ақпаратты жариялау – мұның бәрі шабуылдаушылар үшін ашық есік. Кибершабуылдардың басым бөлігі техникалық емес, психологиялық әдістерге негізделген: фишинг хаттар адамның сеніміне, қорқынышына немесе қызығушылығына әсер ету арқылы жұмыс істейді.

Сондықтан киберқауіпсіздікті күшейту үшін адамның цифрлық мінез-

Телефонға тәуелділікті азайту – тек уақытты үнемдеу емес, сонымен қатар қауіпсіздікті арттырудың бір жолы. Құрылғыны шектеулі қолдану, мазмұнды сүзу, және ақпараттық диета ұстану – адамның психологиялық тұрақтылығын сақтап, киберқауіптерге қарсы тұру қабілетін арттырады.

То, что одни и те же видео в TikTok появляются у двух-трех друзей одновременно, – это не случайность. Поэтому важно снижать зависимость от телефона, а при возможности вовсе избавляться от нее.

Действия людей в интернете напрямую влияют на уровень безопасности. Например, переход по неизвестной ссылке из любопытства, публикация личных данных в состоянии эмоционального стресса или участие в популярных трендах с раскрытием информации – все это открывает двери для злоумышленников. Большинство кибератак основаны не на технических, а на психологических методах: фишинговые письма воздействуют на доверие, страх или интерес человека.

Поэтому для усиления кибербезопасности необходимо изменить цифровое поведение человека. Это включает формирование культуры осознанного использования, сохранение эмоциональной устойчивости, критическое восприятие информации и знание цифровых границ.

– Какие конкретные рекомендации Вы бы дали для обеспечения цифровой безопасности детей и подростков?

– Я бы предложил проводить уроки по общей цифровой безопасности и включить их в школьную программу. Обеспечение цифровой безопасности детей и подростков – одна из важнейших задач

құлқын өзгерту қажет. Бұл – саналы қолдану мәдениетін қалыптастыру, эмоциялық тұрақтылықты сақтау, ақпаратты сын көзбен қабылдау және цифрлық шекараларды білу.

– Балалар мен жасөспірімдердің цифрлық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қандай нақты ұсыныстар берер едіңіз?

– Жалпы қауіпсіздік бойынша сабақ өтуді , оны мектеп бағдарламасына енгізуді ұсынар едім. Балалар мен жасөспірімдердің цифрлық қауіпсіздігін қамтамасыз ету – бүгінгі білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Сіздің ұсынысыңыз өте орынды: қауіпсіздік бойынша арнайы сабақтарды мектеп бағдарламасына енгізу – бұл тек білім беру емес, болашақ ұрпақты саналы, жауапты интернет қолданушы ретінде тәрбиелеу. Мұндай сабақтарда балаларға фишинг, кибербуллинг, жалған ақпарат, жеке деректерді қорғау, әлеуметтік желілердегі қауіптер туралы нақты мысалдармен түсіндіру қажет. Сонымен қатар, мұғалімдер мен ата-аналарға арналған тренингтер ұйымдастырып, оларды цифрлық қауіпсіздік саласындағы заманауи тәсілдермен таныстыру маңызды.

Құрылғыларда ата-ана бақылауы функцияларын орнату, экран уақыты мен мазмұнды шектеу, баламен ашық диалог жүргізу – бұл қауіпсіздікті қамтамасыз етудің нақты әрі тиімді жолдары. Баланың интернеттегі әрекетін бақылау ғана емес, оған сенім арту, дұрыс бағыт беру және цифрлық ортада өзін-өзі қорғауға үйрету – ең бастысы. Цифрлық қауіпсіздік – тек техникалық мәселе емес, ол тәрбиелік, мәдени және психологиялық деңгейде қалыптасатын дағды. Сондықтан бұл бағытта жүйелі, кешенді жұмыс қажет.

– Сізге қызықты сұхбат пен оқырмандарымыз үшін маңызды әрі пайдалы кеңестеріңіз үшін алғысымызды білдіреміз.

Сұхбаттасқан
С. Е. Нурахметова,
редактор,
«Өркен» балалардың
әл-ауқатын арттыру
ұлттық ғылыми-практикалық
институты,
Алматы қ

Снижение зависимости от телефона – это не только экономия времени, но и способ повысить уровень безопасности. Ограниченное использование устройств, фильтрация контента и соблюдение информационной диеты помогают сохранить психологическую стабильность и повысить устойчивость к киберугрозам.

современной системы образования. Включение специальных занятий по безопасности в школьную программу – это не просто обучение, а воспитание будущего поколения как осознанных и ответственных пользователей интернета. На таких уроках детям необходимо на конкретных примерах объяснять угрозы фишинга, кибербуллинга, дезинформации, риски в социальных сетях и способы защиты личных данных. Также важно организовывать тренинги для учителей и родителей, чтобы познакомить их с современными подходами в сфере цифровой безопасности.

Установка функций родительского контроля на устройствах, ограничение экранного времени и контента, открытый диалог с ребенком – это конкретные и эффективные меры защиты. Однако важно не только контролировать действия ребенка в интернете, но и доверять ему, направлять и обучать навыкам самозащиты в цифровой среде. Цифровая безопасность – это не только технический вопрос, но и навык, формирующийся на воспитательном, культурном и психологическом уровнях. Поэтому в этом направлении необходима системная и комплексная работа.

– Благодарим Вас за интересное интервью, важные и полезные для наших читателей советы и рекомендации.

Беседовала
С. Е. Нурахметова,
редактор,
Национальный
научно-практический
институт благополучия детей
«Өркен»
г. Алматы

ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ БУЛЛИНГТІҢ АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫ МЕН ЖОЛДАРЫ

Н. Н. Жадраева,
педагог-психолог,
Б. Атыханұлы атындағы №36 гимназия,
Алматы қ.

Мейірімсіздік – әлсіздің қаруы,
ал мейірімділік – күшті
адамның қасиеті.
Л. Н. Толстой

Қазіргі заманда жасөспірімдер арасында кеңінен таралып отырған маңызды мәселелердің бірі – буллинг. Бұл – бір немесе бірнеше адамның өз қатарласына қасақана қысым көрсетуі, қорқытуы, психологиялық немесе физикалық түрде жәбір көрсетуі. Буллингтің зардабы – баланың тұлғалық дамуына, психикалық денсаулығына, оқу үлгеріміне, тіпті өмірлік құндылықтарына елеулі әсер етеді.

Б. Атыханұлы атындағы №36 гимназияның 1–11 сынып оқушыларына «Кибербуллингтің және буллингтің алдын алу» мақсатында жасалған QR код туралы түсіндірме жұмыстарын жүр-

Н. Н. Жадраева,
педагог-психолог,
гимназия №36 им. Б. Атыханұлы,
г. Алматы

Жестокость – оружие слабого,
а доброта – качество
сильного человека.
Л. Н. Толстой

В современном мире одной из актуальных проблем в детско-подростковой среде является буллинг. Это преднамеренное давление, запугивание, психологическое или физическое насилие, совершаемое одним или несколькими лицами по отношению к сверстнику. Последствия буллинга существенно влияют на личностное развитие ребенка, его психическое здоровье, успеваемость, а также жизненные ценности.

Для учащихся 1–11 классов гимназии №36 им. Б. Атыханұлы были проведены разъяснительные работы на тему «Профилактика буллинга и кибербуллинга» с использованием QR-кода. Было

МЕРЫ И СПОСОБЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БУЛЛИНГА СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

Сауалнама оқушылар арасындағы буллинг жағдайларының алдын алуға, сондай-ақ мектеп оқушыларының кез келген түрдегі қысымға қарсы тұру дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Сонымен қатар, сауалнамада кәмелетке толмағандарға қатысты немесе олардың тарапынан жасалуы мүмкін құқыққа қайшы әрекеттердің алдын алу және бопсалау фактілерін анықтауға арналған сұрақтар да қамтылды.

Анкетирование направлено на профилактику растущих случаев буллинга среди учащихся, создание условий для формирования у школьников навыков противостояния любым видам травли. Также были заданы вопросы на выявление фактов вымогательства, предупреждение противоправных действий со стороны и в отношении несовершеннолетних.

гізілді. QR код арқылы буллинг орын алған жағдайда хабардар етуіне болатындығы айтылып, QR код негізінде келіп түскен ақпараттар құпиялылықты сақтай отырып,оқушылар үшін қауіпсіз орта қалыптастырып, туындаған сұрақтар мен мәселелердің шешімін табуға мүмкіндік беретіндігі туралы түсіндірме жұмыстары жүргізілді.

6–11 сынып оқушыларынан «Сыныпта сізге ыңғайлы ма?» анонимді сауалнамасы алынды. Оқушыларға буллингтің алдын алу бойынша сұрақтар қойылып, бейнеролик көрсетіліп, түсіндірме жұмыстары жүргізілді.

- Оқушылармен тренинг сабақтар өткізіліп, оқушыларға буллингтің себеп-салдары туралы ақпарат берілді. Тренингтерде буллинг жағдайында өзін қорғау, өзгелерге қолдау көрсету жолдары түсіндірілді.
- Пікірсайыстар мен ашық талқылаулар – буллингтің салдары, оның этикалық және заңнамалық аспектілері талқыланады. Бұл шаралар оқушыларға буллингтің ауыр салдарын түсінуге мүмкіндік берді.
- Қолдауңға дайын жеке топтар – буллинг құрбандары мен куәгерлеріне психологтер мен педагогтер тара-

объяснено, что при возникновении буллинга учащиеся могут сообщить об этом через QR-код. Информация, поступающая через QR-код, обрабатывается с соблюдением конфиденциальности, что способствует созданию безопасной среды для школьников и помогает находить решения возникающих вопросов и проблем.

Среди учащихся 6–11 классов была проведена анонимная анкета «Вам комфортно в классе?» В рамках анкетирования были заданы вопросы по профилактике буллинга, показан видеоролик и проведена разъяснительная работа.

- С учащимися были проведены тренинговые занятия, на которых им была предоставлена информация о причинах и последствиях буллинга. На тренингах объяснялись способы самозащиты в ситуации травли и оказания поддержки другим детям.
- Дискуссии и открытые обсуждения: рассматриваются последствия буллинга, его этические и правовые аспекты.
- Группы индивидуальной поддержки: организуются группы, в которых жертвам и свидетелям буллинга оказывается индивидуальная помощь

пынан жеке қолдау көрсететін топтар ұйымдастырылады. Бұл топтар арқылы оқушылар өз сезімдерін бөлісіп, көмек ала алады.

- Ата-аналарға арналған жиналыстар – ата-аналарға буллингтің алдын алу әдістері түсіндіріледі, балаларының жағдайын бақылау үшін кеңестер беріледі.

Буллингтің алдын алу жолдары:

1. *Мектепте қауіпсіз орта қалыптастыру.* Әр оқушы өзін құрметтелетін, тыңдалатын, бағаланатын тұлға ретінде сезінуі тиіс. Сынып пен мектеп аумағында әділеттілік, сенім және қамқорлық атмосферасын қалыптастыру маңызды.

со стороны психологов и педагогов. Через эти группы учащиеся могут поделиться своими проблемами и получить помощь.

- Родительские собрания, на которых объясняются методы профилактики буллинга, даются рекомендации по наблюдению за состоянием детей и подростков.

Пути предотвращения буллинга

1. *Создание безопасной среды в школе.* Каждый ученик должен чувствовать себя уважаемой, услышанной и ценной личностью. Важно формировать атмосферу справедливости, доверия и заботы в классе и школе.

2. *Психологиялық жұмыстар жүргізу.* Мектеп психологі жүйелі түрде тренингтер, жеке және топтық әңгімелер, психодиагностикалық жұмыстар арқылы буллингке бейім мінез-құлықты және құрбан болуға бейім балаларды ерте кезеңде анықтауы қажет.

3. *Ата-анамен бірлесе жұмыс жасау.* Ата-аналар баласының мектептегі көңіл-күйін бақылап, ашық сөйлесіп, қолдау көрсетуі қажет. Үй мен мектеп арасындағы байланыстың беріктігі – баланың қауіпсіздігіне тікелей әсер етеді.

4. *Киберқауіпсіздік дағдыларын үйрету.* Оқушыларды интернеттегі қауіп-қатерлерден қорғау мақсатында кибербуллингке қарсы білім беру, қауіпсіздік ережелерін түсіндіру қажет.

5. *Тұлғалық және рухани тәрбие беру.* Балаларға сыйластық, қамқорлық, жанашырлық сияқты адами құндылықтарды тәрбиелеу арқылы буллингтің алдын алуға болады. Құрметпен өскен бала өзгеге қиянат жасамайды.

Буллингтің алдын алу – мектеп, отбасы және қоғамның ортақ міндеті. Әр бала мейірім мен қамқорлықты сезінуге лайық. Ендеше, олар үшін қауіпсіз, қолайлы орта қалыптастыру – барша-мыздың жауапкершілігіміз.

2. *Проведение психологической работы.* Школьный психолог должен систематически проводить тренинги, индивидуальные и групповые беседы, психодиагностические мероприятия для раннего выявления детей, склонных к буллингу или к роли жертвы.

3. *Совместная работа с родителями.* Родители должны следить за эмоциональным состоянием ребенка, открыто общаться и оказывать поддержку. Прочность связи между семьей и школой напрямую влияет на безопасность детей.

4. *Обучение навыкам кибербезопасности.* С целью защиты учащихся от интернет-угроз необходимо проводить обучение по противодействию кибербуллингу и объяснять правила безопасности в сети.

5. *Личностное и духовное воспитание.* Предотвратить буллинг можно через воспитание таких человеческих ценностей, как уважение, забота и сочувствие. Ребенок, выросший в атмосфере любви и уважения, не причинит вреда другому.

Предотвращение буллинга – общая задача школы, семьи и общества. Каждый ребенок достоин чувствовать тепло и заботу. Поэтому создание безопасной и комфортной среды обучения и воспитания – наша общая цель и солидарная ответственность.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ РӨЛІ

М. Ч. Жакатаева
Өңірлік психологиялық қолдау әдістемелік орталығы, Семей қ.

Білім беру процесіндегі психологиялық қауіпсіздік оқушылардың физикалық және эмоционалдық әл-ауқатының негізі болып, олардың оқу үлгеріміне, әлеуметтік бейімделуіне және жалпы дамуына оң әсер етеді.

Білім беру жүйесінде психологиялық қауіпсіздік жағдайы бала тұлғасының жан-жақты дамуы мен оқудағы жетістіктеріне ғана емес, оның өзін-өзі бағалауы мен әлеуметтік бейімделуіне де айтарлықтай ықпал етеді. Мектептегі және жалпы білім беру ұйымдарындағы қауіпсіз атмосфера білім алушылардың психологиялық қолдауға ие болуына, өздерін жайлы сезінуіне мүмкіндік береді. Мұндай ортада балалардың өз ойларын еркін жеткізуге, қарым-қатынастарын нығайтуға, жеке қабілеттерін дамытуға мүмкіндік туғызады, бұл жалпы білім сапасына оң әсер етеді.

М. Ч. Жакатаева,
Региональный методический центр психологической поддержки, г. Семей

Психологическая безопасность в образовательном процессе является основой физического и эмоционального благополучия учащихся, положительно влияя на их успеваемость, самооценку, социальную адаптацию и общее развитие, способствуя творческому и личностному росту.

Безопасная атмосфера в школе и других образовательных учреждениях способствует получению психологической поддержки учащимися, создает условия для их комфортного самочувствия. В такой среде дети могут свободно выражать свои мысли и чувства, укреплять взаимоотношения, развивать личные способности, что положительно влияет на общее качество образования.

Инновационные методы *– это совокупность современных технологий и подходов, направленных на раз-*

Қазіргі қоғамда ақпараттық технологиялардың дамуы, цифрландыру және әлеуметтік өзгерістер жағдайында мектепте кездесетін психологиялық қауіпсіздік мәселелерінің түрлері де күрделене түсуде. Көптеген балалар түрлі деңгейдегі психологиялық қысымға, буллинг пен эмоционалды күйзеліске ұшырауда, бұл олардың оқу процесіне деген ынтасы мен денсаулығына әсерін тигізеді. Осыған орай, білім беру саласында психологиялық қауіпсіздік мәселесін шешу үшін инновациялық әдістерді қолдану қажеттілігі туындауда.

В условиях развития информационных технологий, цифровизации и социальных изменений в современном обществе проблемы психологической безопасности в школе становятся все более сложными. Многие дети подвергаются психологическому давлению, буллингу и эмоциональному стрессу, что влияет на их мотивацию к обучению и здоровье. В связи с этим возникает необходимость применения инновационных методов для решения проблем психологической безопасности в сфере образования.

РОЛЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Инновациялық әдістер *– бұл оқушылардың эмоциялық және әлеуметтік дағдыларын дамытуды, ұжым ішінде қауіпсіз қарым-қатынас орнатуды қамтамасыз ететін заманауи технологиялар мен тәсілдер жиынтығы.* Мұндай әдістер арқылы балаларды қиын жағдайлардан шығу, өзін-өзі қорғау, күйзеліс және агрессиямен күресу дағдыларын үйрету жүзеге асады. Білім беру ұйымдарындағы психологиялық қауіпсіздікке қатысты осы әдістерді енгізу тек оқу орындары деңгейінде ғана емес, қоғам үшін де маңызды. Сондықтан қазіргі таңда психологиялық қауіпсіздікке бағытталған инновациялық әдістерді қолдану білім беру ортасын жақсартудың және оның тиімділігін арттырудың маңызды қадамы болып табылады.

Инновациялық әдістер

- *Әлеуметтік-эмоционалдық оқыту (SEL):* әлеуметтік және эмоциялық дағдыларды дамыту арқылы балалардың өздерін қауіпсіз сезінуі.
- *Психологиялық қолдаудың интерактивті технологиялары:* анимациялық материалдар, ойындық тапсырмалар, цифрлық қосымшалар және психологиялық жағдайды диагностикалау құралдары.
- *Ресурс топтарын ұйымдастыру:* психологтер мен педагогтер, ата-аналар арасындағы тұрақты байланыс және қолдау тобының құрылымы.

Білім беру ұйымдарында психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін қолданылатын инновациялық әдістер әртүрлі бағыттар бойынша жүзеге асырылады. Олар балалардың әлеуметтік, эмоциялық және психологиялық қажеттіліктерін қанағаттандыруға, олардың әлеуетін толықтай іске асыруға бағытталған. Бұл тәсілдер арқылы білім беру ұйымдарында балаларға қауіпсіз және жайлы орта қалыптастыруға болады.

витие эмоциональных и социальных навыков учащихся, обеспечение безопасного взаимодействия в коллективе. С помощью таких методов осуществляется обучение детей навыкам выхода из сложных ситуаций, самозащиты, борьбы со стрессом и агрессией. Применение инновационных методов, направленных на обеспечение психологической безопасности, является важным шагом в улучшении образовательной среды и повышении ее эффективности.

Инновационные методы

- *Социально-эмоциональное обучение (SEL):* развитие социальных и эмоциональных навыков способствует тому, что дети чувствуют себя в безопасности.
- *Интерактивные технологии психологической поддержки:* анимационные материалы, игровые задания, цифровые приложения и инструменты диагностики психологического состояния.

Әлеуметтік-эмоционалдық оқыту (Social and Emotional Learning, SEL) – бұл балаларға өзін-өзі тану, эмоцияларды басқару, эмпатия, қарым-қатынас орнату және жауапты шешім қабылдау дағдыларын дамытатын кешенді тәсіл. SEL әдістері балалардың өздерін қауіпсіз сезінуін қамтамасыз ете отырып, оларды қоршаған ортамен сенімді қарым-қатынас орнатуға үйретеді. Бұл әдіс балалардың өз эмоцияларын дұрыс тануына және реттеуіне, қиын жағдайлардан шыға алу қабілетін дамытуға көмектеседі. Даниэль Гоулманның (Daniel Goleman) 1995 жылы шыққан «*Эмоциялық интеллект*» кітабы SEL әдісінің теориялық негізін қалады. Бұл кітапта эмоциялық интеллекттің (EQ) IQ сияқты маңызды екендігі және оның жеке тұлғаның жетістігіне әсері талқыланған.

1994 жылы АҚШ-та *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning* (CASEL) ұйымы құрылды. Бұл ұйым SEL әдісін жүйелі түрде дамыту мен оны мектеп бағдарламаларына енгізуді басты мақсаты етті.

CASEL SEL әдісінің бес негізгі компонентін анықтады.

1. Өзін-өзі тану (Self-awareness)
2. Өзін-өзі басқару (Self-management)
3. Әлеуметтік таным (Social awareness)
4. Қарым-қатынас дағдылары (Relationship skills)
5. Жауапты шешім қабылдау (Responsible decision-making)

2000 жылдардан бастап SEL бағдарламалары АҚШ-тағы және әлемнің басқа елдеріндегі мектептерге енгізіле бастады. SEL-дің негізгі мақсаты ретінде балалардың мектепте өзін еркін сезінуі, өз эмоцияларын басқара

- *Организация ресурсных групп:* структура устойчивой связи и поддержки между психологами, педагогами и родителями.

Инновационные методы, применяемые для обеспечения психологической безопасности в образовательных организациях, реализуются по различным направлениям: удовлетворение социальных, эмоциональных и психологических потребностей детей, полная реализация их потенциала. С помощью этих подходов возможно формирование безопасной и комфортной среды для детей в образовательных учреждениях.

Социально-эмоциональное обучение (Social and Emotional Learning, SEL) *– это комплексный подход, направленный на развитие у детей навыков самопознания, управления эмоциями, эмпатии, установления взаимоотношений и принятия ответственных решений.* Методы SEL помогают детям чувствовать себя в безопасности и учат их уверенно взаимодействовать с окружающей средой. Этот подход способствует правильному распознаванию и регулированию эмоций, а также развитию способности справляться с трудными ситуациями. Книга Даниэля Гоулмана «Эмоциональный интеллект», вышедшая в 1995 г., заложила теоретическую основу метода SEL. В ней утверждается, что эмоциональный интеллект (EQ) столь же важен, как и IQ, и оказывает влияние на успех личности.

В 1994 г. в США была основана организация *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL),* целью которой стало системное развитие SEL и его внедрение в школьные программы.

CASEL определила пять основных компонентов SEL.

1. Самопознание (*Self-awareness*)
2. Самоуправление (*Self-management*)
3. Социальная осведомленность (*Social awareness*)
4. Навыки общения (*Relationship skills*)
5. Ответственное принятие решений (*Responsible decision-making*)

С начала 2000-х годов программы SEL начали внедряться в школах США и других стран мира. Основной целью SEL стало создание условий, при которых дети чувствуют себя свободно в школе, умеют управлять своими эмо-

білуі және басқалармен тиімді қарым-қатынас жасауы белгіленді.

2010 жылдардан бастап SEL әдісі цифрлық технологияларды пайдалана отырып, жаңа деңгейге көтерілді. Онлайн платформалар мен мобильді қосымшалар арқылы балалар мен мұғалімдер SEL бағдарламаларын тиімді түрде қолдана бастады.

Бүгінгі таңда SEL әдісі тек мектептерде ғана емес, сонымен қатар кәсіби даму, жоғары білім беру және ата-аналармен жұмыс сияқты салаларда да қолданылады.

SEL әдісінің таралуы мен қолданысы. Әлеуметтік-эмоционалдық оқыту бағдарламалары (Social and Emotional Learning, SEL) психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және білім сапасын арттыру мақсатында Қазақстанды қоса алғанда, әлемнің көптеген елдерінде енгізілуде.

SEL әдісі оқушылардың эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын дамытуда мектеп психологтерінің, мұғалімдердің және ата-аналардың бірлесе жұмыс істеуін талап етеді.

SEL әдісінің маңыздылығы

- *Психологиялық қауіпсіздік:* SEL оқушылардың мектеп ортасында өзін жайлы және қауіпсіз сезінуіне көмектеседі.
- *Академиялық жетістіктер:* Эмоционалдық тұрақтылық пен жақсы қарым-қатынастар үлгерімге оң әсер етеді.
- *Әлеуметтік байланыстар:* SEL балалардың әлеуметтік қарым-қатынастарын қолдап, достық қатынастарды нығайтуға ықпал етеді.
- *Болашақ ересек өмірге дайындық:* SEL балаларға қазіргі еңбек нарығында қажет икемді (soft skills) дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Интерактивті технологиялар психологиялық қолдауды жеңіл әрі қолжетімді етеді. Қазіргі заманғы технологиялар білім беру ұйымдарында психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуде маңызды рөлге ие. Әсіресе, анимациялық материалдар, ойындық тапсырмалар, цифрлық қосымшалар және психологиялық жағдайды диагностикалау құралдары балалар-

циями и эффективно взаимодействовать с окружающими.

С 2010-х годов метод SEL вышел на новый уровень благодаря использованию цифровых технологий. Онлайн-платформы и мобильные приложения позволили детям и учителям эффективно применять программы SEL.

На сегодняшний день метод SEL используется не только в школах, но и в сферах профессионального развития, высшего образования и работы с родителями.

Распространение и применение SEL. Программы *социально-эмоционального обучения* (*Social and Emotional Learning, SEL*) внедряются во многих странах мира, включая Казахстан, с целью обеспечения психологической безопасности и повышения качества образования.

Метод SEL требует совместной работы школьных психологов, учителей и родителей для развития эмоциональных и социальных навыков учащихся.

Значимость метода SEL

- *Психологическая безопасность:* SEL помогает учащимся чувствовать себя комфортно и безопасно в школьной среде.
- *Академические достижения:* эмоциональная стабильность и хорошие взаимоотношения положительно влияют на успеваемость.
- *Социальные связи:* SEL способствует поддержке детей в социальных взаимодействиях и укреплению дружеских отношений.
- *Подготовка к будущей взрослой жизни:* SEL помогают детям развивать гибкие (мягкие) навыки, необходимые на современном рынке труда.

Интерактивные технологии психологической поддержки. Современные технологии играют важную роль в обеспечении психологической безопасности в образовательных организациях, делая ее более простой и доступной. Особенно эффективны анимационные материалы, игровые задания, цифровые приложения и инструменты диагностики психологического состояния.

дың психологиялық дамуын қолдауда тиімді.

Интерактивті технологиялардың артықшылықтары

- *Психологиялық білімді жеңіл әрі қызықты түрде жеткізу:* анимациялық материалдар мен ойын тапсырмалары арқылы оқушыларға психологиялық білім беру оқыту үдерісін тартымды етеді
- *Оқушылардың психологиялық жағдайын бақылау:* цифрлық қосымшалар арқылы оқушылардың эмоционалдық күйін үнемі бақылап, қажет болған жағдайда жедел көмек көрсетуге мүмкіндік береді
- *Жеке ерекшеліктерді анықтау және қолдау көрсету:* психологиялық диагностика құралдарын қолдану арқылы әр оқушының жеке ерекшеліктері анықталып, дербестендірілген психологиялық қолдау ұсынылады

Білім беру ұйымдарында психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің тағы бір маңызды аспектісі – ресурс топтарын ұйымдастыру. Бұл топтар психологтер, педагогтер және ата-аналар арасындағы тұрақты байланыс пен қолдауға негізделеді. Ресурс топтары әртүрлі қиындықтарды анықтап, оларға тиімді шешім табу үшін біріге отырып жұмыс істейді.

Преимущества интерактивных технологий

- Передача психологических знаний учащимся в легком и увлекательном формате с помощью анимационных материалов и игровых заданий
- Мониторинг психологического состояния учащихся через цифровые приложения и оперативное предоставление помощи при необходимости
- Использование инструментов психологической диагностики для выявления индивидуальных особенностей каждого ученика и предоставления персонализированной поддержки

Еще одним важным аспектом обеспечения психологической безопасности в образовательных организациях является ***создание ресурсных групп.*** Эти группы основаны на устойчивом взаимодействии и поддержке между психологами, педагогами и родителями. Ресурсные группы работают совместно для выявления различных трудностей и поиска эффективных решений.

Преимущества ресурсных групп

- Обмен опытом и повышение квалификации между психологами и педагогами
- Предоставление психологической поддержки родителям и информи-

Цифрлық платформалар мен қосымшалар *білім беру мекемелеріндегі психологтер мен мұғалімдерге балалардың күйзеліс деңгейін бақылап, қауіпсіз ортаны қамтамасыз етуде көмек береді. Осылайша, мектептегі психологиялық қолдау қызметі интерактивті, қолжетімді және балалардың қызығушылығын арттыратын формада ұсынылады.*

Цифровые платформы и приложения *помогают школьным психологам и педагогам отслеживать уровень стресса у детей и обеспечивать безопасную среду. Таким образом, служба психологической поддержки в школе представлена в интерактивной, доступной и интересной для детей форме.*

Ресурс топтарының артықшылықтары

- Психологтер мен педагогтер арасындағы тәжірибе алмасу және біліктілікті арттыру
- Ата-аналарға психологиялық қолдау көрсету және балалардың психологиялық жағдайы туралы ақпарат беру
- Оқушылардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында ұжым ішінде бірлескен жұмыс жүргізу

Психологиялық қауіпсіздік тәжірибесі

- Мектепте психологиялық қызметті ұйымдастыру
- Психологтердің кәсіби дамуына арналған тренингтер
- Психологиялық диагностика және сауалнама әдістерін қолдану

Инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану арқылы білім беру мекемелері оқушылардың өзін-өзі бағалауын нығайтуға, өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуға, айналасындағылармен тиімді қарым-қатынас орнатуға және мектеп өміріне белсенді қатысуына жағдай жасайды.

Психологиялық қауіпсіздік деңгейінің артуы білім сапасына ғана емес, оқушылардың өмірлік маңызды құндылықтары мен мінез-құлық үлгілерін қалыптастыруға да әсер етеді. Мектептерде SEL (әлеуметтік-эмоциялық оқыту) әдісінің кеңінен енгізілуі қоғамның жауапты, эмоциялық тұрғыдан тұрақты және әлеуметтік белсенді ұрпақты тәрбиелеуге ұмтылысын көрсетеді. Сондықтан бұл әдістің білім беру жүйесінде жүйелі қолдау тауып, әр мектептің күнделікті тәжірибесіне интеграциялануы аса маңызды.

рование их о психологическом состоянии детей
- Совместная работа внутри коллектива с целью обеспечения психологической безопасности учащихся

Практика психологической безопасности

- Организация психологической службы в школе
- Тренинги для профессионального развития психологов
- Применение методов психологической диагностики и анкетирования

Благодаря применению инновационных методов и технологий образовательные учреждения создают условия для укрепления самооценки учащихся, развития навыков саморегуляции, эффективного взаимодействия с окружающими, вовлечения в школьную жизнь.

Повышение уровня психологической безопасности влияет не только на качество образования, но и на формирование у учащихся жизненно важных ценностей и моделей поведения. Широкое внедрение метода SEL в школах демонстрирует стремление общества воспитать ответственное, эмоционально устойчивое и социально активное поколение. Поэтому важно, чтобы данный метод получил системную поддержку в образовательной системе и был интегрирован в повседневную практику каждой школы.

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ – ЗАҢМЕН ҚОРҒАЛҒАН ҚҰНДЫЛЫҚ

БЕЗОПАСНОСТЬ ДЕТЕЙ – ЦЕННОСТЬ, ЗАЩИЩЕННАЯ ЗАКОНОМ

Әр бала – қоғамның болашағы. Олардың қауіпсіздігі мен құқықтарының қорғалуы – мемлекет пен ата-аналардың ортақ міндеті.

Әлеуметтік маңызы зор бұл тақырыпты тереңірек талдау мақсатында біз *«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтының заңгері* ***Маржан Ерланқызы Каттаубаевамен*** *сұхбаттасып*, Қазақстандағы балалар мен жасөспірімдерді құқықтық қорғау тетіктері, мектептер мен құқық қорғау органдарының өзара әрекеттестігі, сондай-ақ ата-аналардың заң алдындағы жауапкершілігі туралы толығырақ білдік.

– Балалар мен жасөспірімдердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қандай ұлттық заңдар мен халықаралық конвенциялар қолданылады?

– Қазақстанда балалар мен жасөспірімдердің қауіпсіздігі ұлттық заңнамаға, сондай-ақ ел қосылған халықаралық конвенцияларға сәйкес реттеледі. Негізгі құжаттар мыналар:

Қазақстан Республикасының ұлттық заңдары

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы
2. Қазақстан Республикасының «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» кодексі
3. Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» заңы
4. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс
5. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі
6. Қазақстан Республикасының «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» заңы
7. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы

Қазақстан ратификациялаған халықаралық құжаттар

1. Бала құқықтары туралы БҰҰ конвенциясы
2. Бала құқықтары туралы БҰҰ конвенциясына факультативтік хаттамалар
3. Еңбек жөніндегі Халықаралық Ұйымның №182 конвенциясы – балалар еңбегінің ең нашар түрлерін жоюға бағытталған тыйым салу және шұғыл шаралар туралы

– Мектеп аумағында баланың құқықтары бұзылған жағдайда

Каждый ребенок – будущее общества. Его безопасность, защита прав и законных интересов – общая обязанность государства и родителей.

С целью более глубокого анализа этой важной темы мы побеседовали с *юристом Национального научно-практического института благополучия детей «Өркен»* ***Маржан Ерланқызы Каттаубаевой*** и узнали подробнее о механизмах правовой защиты детей и подростков в Казахстане, взаимодействии школ и правоохранительных органов, а также об ответственности родителей перед законом.

– Какие национальные законы и международные конвенции используются в обеспечении безопасности детей и подростков?

– В Казахстане безопасность детей и подростков регулируется национальным законодательством, а также международными конвенциями, к которым страна присоединилась. Вот основные из них.

Национальные законы Республики Казахстан

1. Конституция Республики Казахстан
2. Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье»
3. Закон РК «О правах ребенка в Республике Казахстан»
4. Кодекс об административных правонарушениях
5. Уголовный кодекс Республики Казахстан
6. Закон Республики Казахстан «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних»
7. Закон Республики Казахстан «Об образовании»

Международные документы, ратифицированные Казахстаном

1. Конвенция ООН о правах ребенка
2. Факультативные протоколы к Конвенции ООН о правах ребенка
3. Конвенция МОТ №182 о запрещении и немедленных мерах по искоренению наихудших форм детского труда

– Как распределяется ответственность между родителями, школой и правоохранительными органами в случае нарушения прав ребенка на территории школы?

– Образовательная организация (школа) обязана:

- обеспечить безопасные условия обучения;

ата-аналар, мектеп және құқық қорғау органдары арасындағы жауапкершілік қалай бөлінеді?

– Білім беру ұйымы (мектеп) міндетті:

- оқу үшін қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз етуге;
- зорлық-зомбылықтың, буллингтің, кемсітудің барлық түрлерінің алдын алуға;
- баланың құқықтарының бұзылу фактілеріне дереу әрекет етуге;
- оқиғаларды құжат түрінде тіркеп, уәкілетті органдарға хабарлауға;
- қажет болған жағдайда полицияға хабарлауға.

Ата-аналар (заңды өкілдер) міндетті:

- баланы тәрбиелеуге, өзгелердің құқықтарына құрметпен қарауды үйретуге;
- мектеппен ынтымақтаса жұмыс істеуге және баланың тәртібін бақылауға;
- баланың құқықтарын қорғауға, оның ішінде тиісті органдарға жүгіну арқылы.

Құқық қорғау органдары міндетті:

- баланың құқықтарын Қылмыстық-процестік кодекс және «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» заң аясында қорғауға;
- предотвращать любые формы насилия, буллинга, дискриминации;
- немедленно реагировать на факты нарушения прав ребенка;
- документально фиксировать инциденты и информировать уполномоченные органы;
- в случае необходимости сообщать в полицию.

Родители (законные представители) обязаны:

- воспитывать ребенка, прививая уважение к правам других людей;
- следить за поведением ребенка;
- сотрудничать со школой;
- защищать права ребенка, в том числе через обращения в государственные органы.

Правоохранительные органы обязаны:

- защищать права ребенка в соответствии с Уголовно-процессуальным кодексом и Законом «О правах ребенка в Республике Казахстан»;
- принимать меры по заявлениям о насилии, буллинге, дискриминации;
- привлекать виновных к ответственности;
- осуществлять надзор за исполнением законодательства образовательными организациями.

– Какие доказательства необходимы для юридической фиксации факта буллинга или психологического давления?

– Свидетельские показания:

- учителей, одноклассников, других детей или их родителей;
- показания самого пострадавшего;
- показания сотрудников школы (если были жалобы).
- Фото и видеоматериалы:
- записи с камер наблюдения в школе, коридорах, классах;
- видеозаписи с телефонов, если буллинг происходил вне школы.

Скриншоты переписок:

- в мессенджерах (WhatsApp, Telegram), соцсетях и так далее;
- электронные письма, публикации в школьных чатах, группах.
- Медицинские документы:
- заключения врачей, психологов, травматологов;
- справки о психоэмоциональном или физическом состоянии ребенка;
- заключение школьного или независимого психолога.

- зорлық-зомбылық, буллинг, кемсітушілік туралы өтініштер бойынша шаралар қабылдауға;
- кінәлілерді жауапкершілікке тартуға;
- білім беру ұйымдарының заңнаманы сақтауын бақылауға.

– Буллинг немесе психологиялық қысым фактісін заңды түрде тіркеу үшін қандай дәлелдер қажет?

– Куәгердің айғақтары:
- мұғалімдердің, сыныптастардың, басқа балалардың немесе олардың ата-аналарының куәліктері;
- жәбірленушінің өз куәлігі;
- мектеп қызметкерлерінің куәліктері (егер шағымдар болған жағдайда).

– Фото және бейнематериалдар:
- мектептегі, дәліздердегі, сыныптардағы бейнебақылау камераларынан жазбалар;
- егер буллинг мектептен тыс жерде орын алса, телефоннан түсірілген бейнежазбалар.

Хабарламалар скриншоттары:
- мессенджерлердегі (WhatsApp, Telegram), әлеуметтік желілердегі хат алмасулар;
- электрондық хаттар, мектептік чаттар мен топтардағы жарияланымдар.

Медициналық құжаттар:
- дәрігерлердің, психологтардың, травматологтардың қорытындылары;
- баланың психоэмоционалдық немесе физикалық жағдайы туралы анықтамалар;
- мектеп психологының немесе тәуелсіз маманның қорытындысы.

Шағымдар мен өтініштер:
- мектепке, полицияға немесе прокуратураға берілген өтініштер;
- жауаптар мен бас тартулар (егер болған жағдайда).

Мектептен акт. Егер оқиға тіркелсе, мектеп қатысушыларды, куәгерлерді, жағдайды көрсететін қызметтік жазба немесе акт жасауға міндетті.

Әңгіме жазбалары (аудио). Егер қорқыту, балағаттау болған және оларды жазып алуға мүмкіндік болса.

– Балаға фото және видео түсірілім жүргізу және оның келісімінсіз материалдарды тарату үшін қандай заңды жауапкершілік қарастырылған?

– Қазақстанда баланың фото және бейнежазбасын ата-анасының (заңды өкілдерінің) келісімінсіз түсіру және тарату – әкімшілік, ал кейбір жағдайларда қылмыстық жауапкершілікке әкеледі.

Жалобы и обращения:
- заявления, поданные в школу, полицию или прокуратуру;
- ответы и отказы (если имеются).

Акт от школы. Если инцидент был зафиксирован, администрация организации образования обязана составить служебную записку или акт, где указываются участники, свидетели, обстоятельства.

Записи разговоров (аудио). Если были угрозы, оскорбления, и их удалось записать.

– Какая юридическая ответственность предусмотрена за фото- и видеосъемку ребенка и распространение материалов без его согласия?

– В Казахстане фото- и видеосъемка ребенка, а также распространение таких материалов без согласия родителей (законных представителей) влечет юридическую ответственность как административную, так и в ряде случаев уголовную.

Нарушение права на собственное изображение (Гражданское право). Согласно статье 145 Гражданского кодекса РК, изображение ребенка (в том числе фото / видео) не может быть распространено без согласия родителей (опекунов). Родители вправе потребовать удаления материалов, компенсации морального вреда (через суд).

Согласно Закону РК «О персональных данных и их защите» (статьи 7, 8):
- фотографии и видео считаются персональными данными;

Бала бейнесіне құқықты бұзу (Азаматтық құқық): Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 145-бабына сәйкес, баланың бейнесі (фото/видео) ата-анасының (қамқоршысының) келісімінсіз таратылмауы тиіс. Ата-аналар материалдарды жоюды, сондай-ақ моральдық зиянның өтемақысын талап етуге құқылы (сот арқылы).

«Жеке деректер және оларды қорғау туралы» ҚР Заңы (7, 8-баптар):

- фото және бейнежазбалар – жеке деректер болып саналады;
- оларды жинау, өңдеу, сақтау және тарату келісімсіз – заңсыз.

Жауапкершілік:

- Әкімшілік: жеке тұлғаларға – 100 АЕК-ке дейін айыппұл;
- заңды тұлғаларға – 200 АЕК және одан жоғары (Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 79-бабы).

Қылмыстық жауапкершілік (аса ауыр жағдайларда): ҚР Қылмыстық кодексінің 147-бабы – жеке өмірге қол сұғушылық:

- фото / видеоны заңсыз тарату, зиян келтірген жағдайда – айыппұл, бостандықты шектеу немесе 2 жылға дейін бас бостандығынан айыру;
- егер қызметтік жағдайды пайдалану арқылы жасалса – 5 жылға дейін бас бостандығынан айыру.

– Бала қауіпсіздігіне қатысты мәселелерде ата-аналардың заңды міндеттері қандай?

Қазақстан Республикасының «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» кодексі

- Ата-аналар баласының денсаулығына қамқорлық жасауға міндетті.
- Ата-аналар баланы тәрбиелеуге құқылы және міндетті.
- Баланы тәрбиелеп отырған ата-аналар оның физикалық, психикалық, адамгершілік және рухани дамуына қажетті өмірлік жағдайларды қамтамасыз етуге, заңға бағынатын мінез-құлық қалыптастыруға жауапты.
- Ата-аналар баланың міндетті орта білім алуын қамтамасыз етуге міндетті.
- Ата-аналар баланың пікірін ескере отырып, ол жалпы орта білім алғанға дейін білім беру ұйымын және оқыту формасын таңдауға құқылы.

«Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» заң

- их сбор, обработка, хранение и распространение без согласия незаконны.

Ответственность:

- административная: штраф для физлиц до 100 МРП;
- для юридических лиц 200 и более МРП (статья 79 Кодекса об административных правонарушениях).

Уголовная ответственность (в особо тяжелых случаях): статья 147 Уголовного кодекса (нарушение неприкосновенности частной жизни):

- незаконное распространение фото / видео, наносящее вред: штраф, ограничение свободы или ее лишение до 2 лет;
- если с использованием служебного положения – до 5 лет.

– Каковы юридические обязанности родителей в вопросах, касающихся безопасности ребенка?

– Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье»

- Родители обязаны заботиться о здоровье своего ребенка.
- Родители имеют право и обязаны воспитывать своего ребенка.
- Родители, воспитывающие ребенка, несут ответственность за обеспечение необходимых условий жизни для его физического, психического, нравственного и духовного развития, формирование законопослушного поведения.
- Родители обязаны обеспечить получение ребенком обязательного среднего образования.
- Родители с учетом мнения ребенка имеют право выбора организации образования и формы обучения ребенка до получения им общего среднего образования.

Закон «О правах ребенка в Республике Казахстан»

- Родители или другие законные представители обязаны создать условия жизни, необходимые для всестороннего развития ребенка.
- Родители обязаны воспитывать ребенка, осуществлять уход за ним, содержать его материально, заботиться о его благосостоянии, обеспечивать жилищем.

Обязанности в сфере образования и правопорядка

- Обеспечивать посещение ребенком школы.

- Ата-аналар немесе басқа заңды өкілдер баланың жан-жақты дамуына қажетті өмірлік жағдайларды жасауға міндетті.
- Ата-аналар баланы тәрбиелеуге, оған күтім жасауға, материалдық тұрғыдан қамтамасыз етуге, әл-ауқатына қамқорлық жасауға, тұрғын үймен қамтамасыз етуге міндетті.

Білім беру және құқықтық тәртіп саласындағы міндеттер

- Баланың мектепке баруын қамтамасыз ету міндеті.
- Құқық бұзушылықтардың алдын алуға және мектептегі қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қатысу міндеті.

– Мектеп пен құқық қорғау органдары арасындағы өзара әрекеттестік қандай нормативтік актілермен реттеледі?

Қазақстанда мектеп пен құқық қорғау органдары арасындағы өзара әрекеттестік келесі нормативтік құқықтық актілермен реттеледі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы Білім беру ұйымдары оқу және тәрбиелеу процесінде қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз етуге міндетті, оның ішінде ішкі істер органдарымен және басқа мемлекеттік құрылымдармен өзара әрекеттесу арқылы.
2. Қазақстан Республикасының «Құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» заңы
3. Қазақстан Республикасының «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу және балалардың қараусыз және қаңғыбас болуын ескерту туралы» заңы
4. ҚР ІІМ мен ҚР Оқу-ағарту министрлігінің бірлескен бұйрықтары
5. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс
6. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі

– Бала қауіпсіздігі бұзылған жағдайда қандай құқықтық қорғау механизмдері іске қосылады?

Қазақстанда баланың қауіпсіздігі бұзылған жағдайда келесі құқықтық қорғау механизмдері іске қосылады:

1. Уәкілетті органдарға хабарлау: мектеп, ата-аналар немесе басқа куәгерлер міндетті түрде дереу хабарлауы тиіс:

- полицияға;
- қорғаншылық және қамқоршылық бөліміне;
- Участвовать в профилактике правонарушений и обеспечении безопасности в школе.

– Какими нормативными актами регулируется взаимодействие между школой и правоохранительными органами?

– Взаимодействие между школой и правоохранительными органами в Казахстане регулируется следующими нормативными актами.

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании». Образовательные организации обязаны обеспечивать безопасные условия обучения и воспитания, в том числе через взаимодействие с органами внутренних дел и иными государственными структурами.
2. Закон «О профилактике правонарушений»
3. Закон «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности»
4. Совместные приказы министерств внутренних дел и просвещения
5. Кодекс об административных правонарушениях
6. Уголовный кодекс

– Какие механизмы правовой защиты активируются в случае нарушения безопасности ребенка?

В случае нарушения безопасности ребенка активируются следующие механизмы правовой защиты.

1. Уведомление уполномоченных органов: школа, родители или другие

- кәмелетке толмағандар ісі және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға.

2. Полицияның араласуы:
- ресми өтініш немесе арыз тіркеледі;
- тексеру жүргізіледі, куәгерлерден жауап алынады, дәлелдер жиналады;
- іс сотқа жіберілуі мүмкін.

3. Психологиялық және әлеуметтік көмек көрсету
- балалар мен отбасыларға психологтар мен әлеуметтік педагогтардың тегін көмегі ұсынылады;
- қажет болған жағдайда оңалту және қолдау орталықтарына жолдануы мүмкін.

4. Кінәлілердің әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілігі
- ҚР ӘҚБтК – ата-аналардың, педагогтардың, мектеп әкімшілігінің әрекетсіздігі үшін;
- ҚР ҚК – зорлық-зомбылық, қорқыту, азғындық, заңсыз әрекеттерге тарту және басқа да құқық бұзушылықтар үшін.

5. Сотқа жүгіну Ата-аналар (заңды өкілдер) құқылы:
- моральдық және материалдық зиянды өтеу туралы талап қоюға;
- немқұрайлық танытқан лауазымды тұлғаларды жауапкершілікке тартуды талап етуге.

6. Мемлекеттік және құқық қорғау органдарына шағымдану
- Балалар құқықтары жөніндегі уәкілге;
- ҚР Оқу-ағарту министрлігіне.

– ***Сұрақтарымызға жауап бергеніңіз үшін алғысымызды білдіреміз! Бұл – өсіп келе жатқан ұрпақты тәрбиелеу мен оқытуға қатысы бар ата-аналар, педагогтер, балалар және барлық азаматтар білуі тиіс аса маңызды ақпарат.***

Сұхбаттасқан
С. Е. Нурахметова,
редактор,
«Өркен» балалардың
әл-ауқатын арттыру
ұлттық ғылыми-практикалық
институты,
Алматы қ.

свидетели обязаны немедленно сообщить:
- в полицию;
- в отдел опеки и попечительства;
- в Комиссию по делам несовершеннолетних и защите их прав.

2. Вмешательство полиции:
- регистрируется официальное обращение или заявление;
- проводятся проверка, допрос свидетелей, сбор доказательств;
- дело может быть передано в суд.

3. Обеспечение психологической и социальной помощи:
- детям и семьям предоставляется бесплатная помощь психологов и социальных педагогов;
- возможно направление в центры реабилитации и поддержки.

4. Административная или уголовная ответственность виновных:
- Кодекс об административных правонарушениях – за бездействие родителей, педагогов, школьной администрации.
- Уголовный кодекс – за насилие, угрозы, развращение, вовлечение в противоправные действия и так далее.

5. Обращение в суд. Родители (законные представители) могут:
- подать иск о компенсации морального и материального вреда;
- потребовать привлечения к ответственности должностных лиц за халатность;
- написать жалобу в государственные и правозащитные органы;
- обратиться к уполномоченному по правам ребенка, Министерство просвещения.

– Благодарим Вас за ответы на наши вопросы! Это очень ценная информация, которую должны знать родители, педагоги, дети, а также все те, кто имеет какое-либо отношение к воспитанию и обучению подрастающего поколения.

Беседовала
С. Е. Нурахметова,
редактор,
Национальный научно-практический
институт благополучия детей
«Өркен»,
г. Алматы

ІШКІ ҰШҚЫН МЕН РУХАНИ ІЗДЕНІС: PIXAR ФИЛОСОФИЯСЫ

С. Е. Нурахметова,
редактор,
«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру
ұлттық ғылыми-практикалық институты,
Алматы қ.

ИСКРА И ДУХОВНЫЙ ПОИСК: ФИЛОСОФИЯ PIXAR

С. Е. Нурахметова,
редактор,
Национальный научно-практический
институт благополучия детей «Өркен»
г. Алматы

Pixar студиясының 2020 жылы ұсынған «Жан» («Soul») анимациялық фильмі – қазіргі заманғы көркем туындылардың ішіндегі ең терең философиялық мазмұнға ие шығармалардың бірі. Бұл мультфильм тек визуалды әсер мен эмоционалды оқиға желісімен ғана емес, сонымен қатар адамның өмір мәні, рухани ізденіс, ішкі болмыс пен өзін-өзі тану мәселелерін қозғауымен ерекшеленеді.

Фильмнің басты кейіпкері – Джо Гарднер, Нью-Йорк қаласындағы мектепте музыка пәнінен сабақ беретін мұғалім. Ол джаз музыкасына құштар, өмірінің басты арманы – сахнада өнер көрсету. Алайда, тағдырдың тосын сыйы оны өмір мен өлім арасындағы кеңістікке – «Ұлы Алдында» (Great Before) атты рухтар әлеміне алып келеді. Бұл кеңістік – адамның жер бетіне келмей тұрып, өз болмысын, «ұшқынын» табатын рухани өлшем. Мұнда Джо 22 атты рухпен танысады, ол жер бетіне келуге мүлде құлықсыз, өмірдің мәнін түсінуден бас тартқан, бірақ терең философиялық

Фильмде рух пен дененің екі бөлек субстанция ретінде қарастырылуы – айқын көрінеді. Бұл идея Платон мен Декарт философиясымен үндес. Рухтар әлемі – идеялар мен болмысқа дейінгі кеңістік, ал жер беті – тәжірибе мен сезімдер әлемі.

Анимационный фильм «Душа» («Soul»), представленный студией Pixar в 2020 г., является одним из самых глубоких философских произведений современного искусства. Он выделяется не только визуальной выразительностью и эмоциональной сюжетной линией, но и тем, что затрагивает вопросы смысла жизни, духовных поисков, внутренней сущности и самопознания.

Главный герой фильма – Джо Гарднер, учитель музыки в одной из школ Нью-Йорка. Он страстно увлечен джазом, а его главная мечта – выступать на профессиональной сцене. Однако неожиданный поворот судьбы переносит его в пространство между жизнью и смертью – в мир душ под названием «Великое До» (Great Before). Это измерение, где души находят свою сущность и «искорку» до того, как попадут на Землю.

Здесь Джо знакомится с душой по имени 22, которая совершенно не желает воплощаться и отказывается понимать смысл жизни, несмотря на свою озабоченность глубокими философскими вопросами. Диалоги между Джо и 22 отражают внутреннюю борьбу человека между голосом души и внешними действиями.

Понятие «искорки» в фильме – это метафора, обозначающая стремление к жизни, внутренний свет и сущность человека. Изначально Джо путает эту искру с профессиональной целью: он

сұрақтармен әуре. Джо мен 22 арасындағы диалогтар – адамның ішкі дауысы мен сыртқы әрекеттері арасындағы күресті бейнелейді.

Фильмдегі «ұшқын» ұғымы – адамның өмірге деген құштарлығы, ішкі жарығы, болмысын анықтайтын метафора. Джо бастапқыда бұл ұшқынды кәсіби мақсатпен шатастырады: ол сахнаға шығу, танымал болу, арманына жету – өмірдің мәні деп есептейді. Алайда фильм барысында ол бұл көзқарастың шектеулі екенін түсінеді. Өмірдің шынайы мәні – күнделікті сәттерден, қарапайым қуаныштардан, айналадағы адамдармен қарым-қатынастан, ішкі тыныштықтан тұрады. Бұл идея философиямен үндес: адам өмірінің мағынасы сырттан берілмейді, оны өзі қалыптастырады. Жанның тереңдігі – осы философиялық көзқарасты көркем тілмен жеткізуінде.

Джо мен 22 арасындағы өзара әрекет – рухани ізденістің, өзін-өзі танудың көрінісі. 22 алғашында өмірге келуден қорқады, себебі ол өмірдің мәнсіз, ауыр және түсініксіз екенін сезінеді. Бірақ Джо арқылы ол өмірдің сұлулығын, қарапайым сәттердің маңызын, ішкі тыныштықтың құндылығын ұғынады. Бұл – адамның ішкі трансформациясы, рухани өсуі.

Музыка – фильмнің басты көркемдік құралы. Джо үшін джаз – өзін-өзі білдірудің, өмірді сезінудің, ішкі әлемін ашудың тәсілі. Ол сахнаға шыққанда ғана емес, көшеде бір сәтке тоқтап, айналасын тыңдағанда да музыка арқылы өмірдің тереңдігін сезінеді. Бұл – өнердің адам жанына әсер ететін күшін

В фильме ярко выражен дуализм – представление о душе и теле как о двух отдельных субстанциях. Эта идея перекликается с философией Платона и Декарта. Мир душ – это пространство идей и бытия до воплощения, тогда как Земля – мир опыта и чувств.

считает, что смысл жизни заключается в выходе на сцену, признании и достижении мечты. Однако по ходу сюжета он осознает ограниченность такого взгляда. Истинный смысл жизни состоит из повседневных моментов, простых радостей, общения с окружающими и внутреннего спокойствия. Эта идея перекликается с философией: смысл жизни не дается извне – человек формирует его сам. Глубина фильма «Душа» заключается в том, как он художественным языком передает эту философскую концепцию.

Взаимодействие между Джо и 22 отражает духовные поиски и процесс самопознания. Сначала 22 боится прийти в мир, потому что воспринимает жизнь как бессмысленную, тяжелую и непонятную. Однако благодаря Джо она начинает ощущать красоту жизни, ценность простых моментов и внутреннего покоя. Это внутренняя трансформация, духовный рост человека.

Музыка – главный художественный инструмент фильма. Для Джо джаз – способ самовыражения, чувствования жизни и раскрытия своего внутреннего мира. Он ощущает глубину бытия не только на сцене, но и в моменты, ког-

көрсетеді. Музыка арқылы Джо өз болмысын табады, ал көрермен – өмірдің нәзік сәттерін бағалауға үйренеді.

Фильмнің соңында Джо сахнаға шығып, арманына жетеді, бірақ бұл оған күткен қуанышты сыйламайды. Ол өмірдің мәні – сахнада емес, өмірдің өзінде екенін түсінеді. Бұл – рухани ояну, ішкі еркіндікке жету.

Pixar бұл фильм арқылы философия мен өнерді біріктіріп, адамзаттың ең терең сұрақтарына жауап іздеуге шақырады.

Бұл фильм – баланың ішкі әлемін түсінуге, оның қызығушылығы мен өмірлік ұмтылыстарын байқауға арналған көркем құрал. Джо мен 22 арасындағы диалогтар арқылы бала мен

да просто останавливается на улице и слушает окружающий мир. Это демонстрирует трансцендентную силу искусства, способную воздействовать на человеческую душу. Через музыку Джо находит свою сущность, а зритель учится ценить тонкие моменты жизни.

В финале Джо выходит на сцену и достигает своей мечты, но это не приносит ему ожидаемой радости. Он осознает, что смысл жизни не в сцене, а в самой жизни. Это духовное пробуждение, путь к внутренней свободе.

Через этот фильм Pixar объединяет философию и искусство, приглашая зрителя искать ответы на самые глубокие вопросы человеческого существования.

«Жан» анимациялық фильмі – қазіргі қоғамдағы табыс пен мақсат культіне қарсы тұратын гуманистік көзқарасты ұсынады. Ол көрерменге: «Өмірдің шынайы мәні неде?», «Біз кімбіз және не үшін өмір сүреміз?» деген сұрақтарды қоюға мүмкіндік береді.

Фильм «Душа» предлагает гуманистический взгляд, противостоящий культу успеха и целеустремленности, характерному для современного общества. Он дает зрителю возможность задать себе вопросы: «В чем истинный смысл жизни?», «Кто мы и зачем живем?»

«Жан» – көркемдік пен мазмұнның үйлесімділігі, рухани тереңдік пен визуалды сұлулықтың тоғысуы. Ол көрерменге тек эстетикалық ләззат сыйлап қана қоймай, өмірге жаңа көзқараспен қарауға мүмкіндік береді.

ересек арасындағы қарым-қатынас моделі көрініс табады. 22 – өмірге сенімсіз, қорқыныш пен күмәнге толы рух. Ол көптеген «ұстаздардан» тәлім алғанымен, ешқайсысы оның ішкі «ұшқынын» аша алмаған. Бұл – баланың ішкі мотивациясы сыртқы талаптармен емес, жеке тәжірибе мен эмоционалды байланыс арқылы қалыптасатынын көрсетеді.

Ата-аналар үшін бұл фильм – баланың болмысын тануға, оның өмірлік бағытын сырттан таңуға емес, бірге іздеуге шақыру. Джо 22-ге өмірдің сұлулығын көрсеткенде, оған дайын жауап бермейді, тек бірге сезінуге мүмкіндік береді. Бұл – ата-ананың рөлі: бағыттау емес, серіктес болу. Баланың қызығушылығын, ішкі қуанышын, кішкентай сәттерден ләззат алуын байқау – тәрбиенің ең нәзік тұсы.

Педагогтер үшін «Жан» – оқушының ішкі әлеміне үңілу, оның қабілетін тек академиялық жетістікпен емес, тұлғалық дамуымен бағалау қажеттігін еске салады. Джоның өзі – мұғалім, бірақ ол өз оқушыларының ішкі «ұшқындарын» байқай бермейді. Фильм соңында ол бұл қателігін түсінеді. Бұл – білім беру жүйесінде баланың рухани, эмоционалды дамуына мән беру керектігін көрсететін көркем үндеу.

Балалар үшін бұл фильм – өзін-өзі тануға, өмірдің мәнін іздеуге, әр сәттің құндылығын сезінуге арналған шабыт көзі. 22-нің трансформациясы – баланың ішкі өсуінің көркем моделі. Ол қорқыныштан сенімге, күмәннен қуанышқа өтеді. Бұл – баланың психологиялық дамуының табиғи кезеңдері. Фильм осы процесті нәзік әрі әсерлі түрде бейнелейді.

Сондай-ақ, фильмде эмоциялық интеллект, өзін-өзі реттеу, ішкі мотивация, өмірлік мақсат пен құндылықтар туралы терең идеялар бар. Бұл – қазіргі

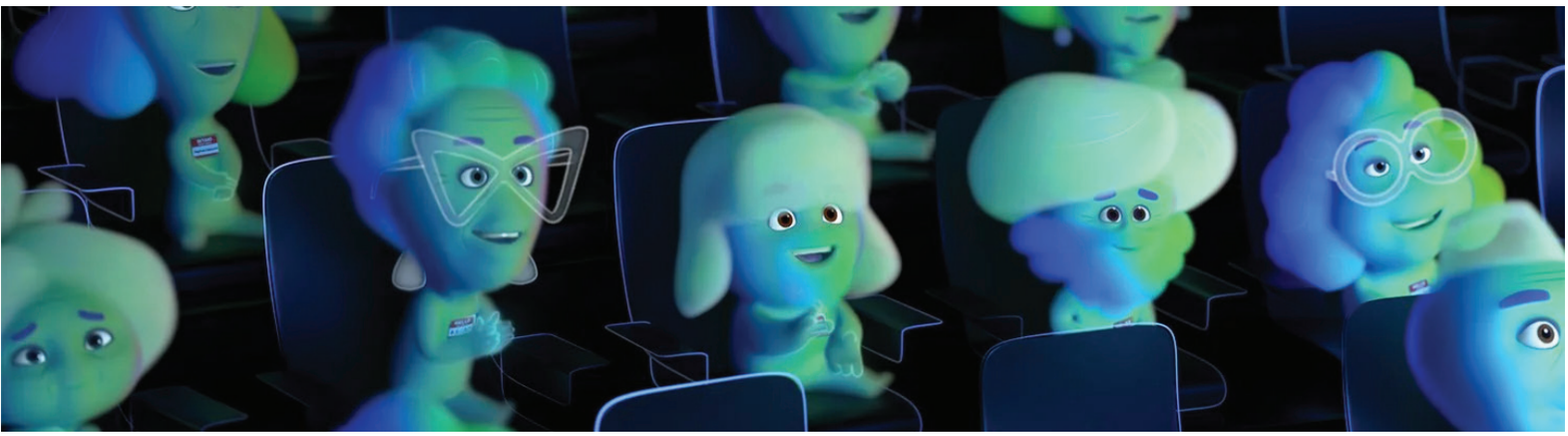
Этот фильм – художественный инструмент, позволяющий понять внутренний мир ребенка, заметить его интересы и жизненные стремления. Через диалоги Джо и 22 раскрывается модель взаимоотношений между взрослым и ребенком. 22 – душа, наполненная неуверенностью, страхом и сомнениями. Несмотря на обучение у множества «наставников», никто из них не смог пробудить ее внутреннюю «искорку». Это показывает, что внутренняя мотивация ребенка формируется не под внешним давлением, а через личный опыт и эмоциональную связь с окружающими его взрослыми.

Для родителей этот фильм – приглашение к совместному поиску сущности ребенка, а не к навязыванию ему внешне заданного жизненного пути. Когда Джо показывает 22 красоту жизни, он не дает ей готового ответа, а предлагает почувствовать это вместе. В этом и заключается роль родителя: не направлять, а быть партнером. Умение замечать интересы ребенка, его внутреннюю радость, наслаждение от маленьких моментов – самая тонкая грань воспитания.

Для педагогов фильм «Душа» – это напоминание о необходимости заглянуть во внутренний мир ученика и оценивать его способности не только по академическим достижениям, но и по личностному развитию. Сам Джо – учитель, но он не всегда замечает внутренние «искорки» своих учеников. В финале он осознает эту ошибку. Это художественный призыв уделять внимание духовному и эмоциональному развитию ребенка в процессе его воспитания и обучения.

Для детей этот фильм – источник вдохновения для самопознания, поиска смысла жизни и осознания ценности каждого момента. Трансформация

«Душа» – это гармония формы и содержания, слияние духовной глубины и визуальной красоты. Он не только дарит эстетическое наслаждение, но и помогает взглянуть на жизнь по-новому.

психологиялық және педагогикалық зерттеулермен үндес. «Жан» – көркем туынды ғана емес, тәрбие мен білім берудің метафоралық моделі.

Қорытындылай келе, бұл фильм ата-аналарға – баласының ішкі әлемін тыңдауға, педагогтерге – оқушының тұлғалықдамуын бағалауға, балаларға – өзін тануға және өмірдің әр сәтінен қуаныш табуға үйретеді. Мұндай туындылар – тәрбиелік және психологиялық құрал ретінде қолдануға тұрарлық. Егер осыны сценарийлік, әдістемелік немесе тренингтік форматқа бейімдегіңіз келсе, қуана көмектесем.

22 алғаш рет жерге түскенде, ол ештеңе білмейтін еді. Ол өмірден қорқатын, оның мәнсіз әрі ауыр болатынына сенімді болатын. Бірақ бір сәтте ол желдің иісін сезді. Күннің жылуын көрді. Біреудің күлімсіregенін байқады. Дәмді тағамның дәмін татты. Жапырақтың жерге баяу құлағанын тамашалады. Сол сәтте ол өмірдің мәнін ұқты – ол дайын жауаптарда емес, сезінуде.

Ал біз ше? Біз бүгін не сезіндік? Біз өмірдің ұшқынын қай сәттен байқадық?

Өмір – сахна емес, симфония. Әрбір нотасы – біз...

22 – художественная модель внутреннего роста ребенка. Она проходит путь от страха к доверию, от сомнений к радости. Это естественные этапы психологического развития ребенка, которые фильм передает тонко и трогательно.

Кроме того, в фильме затрагиваются глубокие идеи эмоционального интеллекта, саморегуляции, внутренней мотивации, жизненных целей и ценностей. Все это перекликается с современными психологическими и педагогическими исследованиями. «Душа» – не просто художественное произведение, а метафорическая модель воспитания.

Можно сказать, что этот фильм учит родителей слушать внутренний мир своего ребенка, педагогов – ценить личностное развитие ученика, а детей – познавать себя и находить радость в каждом моменте жизни. Такие произведения достойны использования как воспитательные и психологические инструменты. Если вы захотите адаптировать это в сценарий, методическое пособие или формат тренинга, я с радостью помогу.

Когда 22 впервые попала на Землю, она ничего не знала. Она боялась жизни, была уверена, что она бессмысленна и тяжела. Но в один момент она почувствовала запах ветра. Ощутила тепло солнца. Заметила чью-то улыбку. Насладилась вкусной едой. Наблюдала, как лист медленно падает на землю. В этот миг она поняла смысл жизни – он не в готовых ответах, а в ощущениях.

А мы? Что почувствовали мы сегодня? В какой момент мы заметили искру жизни?

Жизнь – это не сцена, а симфония. Каждая нота – это мы...

БІР НӘРСЕ МАЗАЛАП ЖҮР МЕ? УАЙЫМДАЙСЫҢ БА? ЖАНЫҢДЫ ЖАБЫРҚАТА МА? ҮМІТІҢДІ ҮЗБЕ!

ЧТО-ТО ТРЕВОЖИТ? БЕСПОКОИТ? ПЕЧАЛИТ? НЕ УНЫВАЙ!

С. Е. Башкаева,
психолог, қоғам және медиа бөлімінің маманы, «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты, Алматы қ.

- ✓ Таза ауада серуенде.
- ✓ Бір нәрседен коллекция жинап баста.
- ✓ Болашағың туралы арманда.
- ✓ Керемет мультфильм немесе кино көр.
- ✓ Қоянша секіріп ойна.
- ✓ Туыстарыңмен, достарыңмен сөйлес.
- ✓ Сүйікті әніңді тыңда.
- ✓ Күннің астында отырып демал.
- ✓ Сурет сал.
- ✓ Есте қалған қызықты кітапты қайта оқы.
- ✓ Өз қолыңмен бір нәрсе жаса (пайдалы бұйым, кәдесый, оригами немесе өз талғамыңа сай нәрсе), білезік немесе тізбек (моншақтан, түймеден, жіптен, резеңкеден) тоқып көр.
- ✓ Жастықтардан немесе қораптардан үй құрастыр.
- ✓ Спагеттиден мұнара тұрғыз.
- ✓ Өзіңе жағымды болған оқиғаларды еске түсір (достармен кездесулер, театрға немесе көрмеге бару, экскурсиялар, сапарлар, жорықтар және т.б.).
- ✓ Доппен ойна, секіргішпен секір, шеңбер айналдыр.
- ✓ Батпырауық ұшырып көр.
- ✓ Шарды үрлеп, оны сәнде.
- ✓ Сүйікті әніңді шырқап айт немесе өлең оқы.
- ✓ Туыстарыңды, достарыңды, табиғат көріністерін (ағаштар, гүлдер, бұлттар, таулар, өзендер және т.б.) суретке түсір.

Осы жағымды істермен айналыса жүріп, мазасыздық пен уайымның қалай жоғалғанын байқамайсың, теріс ойлардан арылып, көңіл-күйің көтеріледі, өмірің жаңа бояулармен түрлене түседі...

С. Е. Башкаева,
психолог, специалист отдела взаимодействия с обществом и медиа, Национальный научно-практический институт благополучия детей «Өркен», г. Алматы

- ✓ Прогуляйся на свежем воздухе.
- ✓ Начни что-то коллекционировать.
- ✓ Помечтай о своем будущем.
- ✓ Посмотри классный мультик или кинофильм.
- ✓ Попрыгай, как зайчик.
- ✓ Пообщайся с родными, друзьями.
- ✓ Послушай любимую музыку.
- ✓ Посиди на солнышке.
- ✓ Порисуй.
- ✓ Перечитай книжку, сюжет которой тебе запомнился.
- ✓ Сделай, смастери что-то своими руками (какую-нибудь полезную вещь, сувенирную поделку, оригами или что-то еще на свой вкус), сплети браслет или цепочку (из бисера, бусин или пуговиц, ниток, резинок, пуговиц и т. д.).
- ✓ Сделай дом из подушек или коробок.
- ✓ Построй башню из спагетти.
- ✓ Вспомни о чем-нибудь приятном, что с тобой происходило (встречи с друзьями, посещение театра или выставки, экскурсии, поездки, походы и т. д.).
- ✓ Поиграй с мячом, попрыгай на скакалке, покрути обруч.
- ✓ Запусти воздушного змея.
- ✓ Надуй шарик и разрисуй его.
- ✓ Напой любимую песню или прочитай стих.
- ✓ Пофотографируй родных, друзей, красивые виды (деревья, цветы, облака, горы, реку и т. д.).

За этими приятными занятиями ты не заметишь, как исчезнут твои тревоги и беспокойство, уйдут негативные мысли, повысится настроение, и жизнь заиграет новыми красками...

ӘРІПТЕРМЕН ОЙНАЙМЫЗ

Кестеден «жасырынған» сөздерді тап.

Бұл тапсырма не үшін пайдалы? Ойды басқаға аударуға көмектеседі, жинақталуға септігін тигізеді, назарды, зейінді және көркем ойлауды дамытады.

К	Е	Р	Е	К	И	Н	Ф	0	Г	У	Г	У
И	С	А	Н	А	М	А	Қ	А	З	Ж	У	Р
Н	А	Л	А	М	А	Н	А	Д	А	А	Г	Ө
О	Н	А	М	А	С	А	Й	Ы	М	Қ	Л	Т
С	А	Ш	Ы	Н	С	А	Т	Р	А	С	Т	І
Т	М	А	С	С	А	Ғ	А	Н	Н	Ы	Ө	Л
А	Е	Р	М	Е	Г	А	Б	А	Д	А	Р	М
Н	Н	Е	І	Р	Е	Н	Е	Б	А	Қ	Л	А
Қ	Б	Н	Н	К	Т	Е	Р	І	С	К	Е	Й
А	А	А	Б	Е	Ә	Д	Е	Б	И	Е	Т	Д
З	Л	Б	Е	Б	А	Л	Б	Ұ	Л	А	Қ	А
А	А	А	Р	З	У	С	Е	Н	Ү	Ш	І	Н
Қ	А	Й	Қ	А	Р	А	К	Ө	З	К	Ү	Й

ПОИГРАЕМ С БУКВАМИ

Найди в таблице «спрятанные» слова.

Для чего полезна? Помогает отвлечься, собраться с мыслями, развивает внимание, собранность, образное мышление.

К	Ш	Л	И	С	А	В	Ч	О	Р	В	А	Р	Я	С
О	Н	Б	У	Ь	К	П	К	А	Н	У	Ж	З	В	Ю
П	Д	Г	Е	Г	Р	Х	Н	О	Ч	Ы	Б	Р	У	Ф
Т	О	Л	Е	В	К	Ф	Ь	И	К	Р	С	Л	О	Н
Ш	З	Ю	К	Щ	Ъ	Н	Г	Р	У	С	Ц	А	Д	К
Ж	М	У	П	Б	А	Р	С	У	К	З	В	Р	Е	Д
Н	С	Ъ	Ж	Т	К	А	Р	Ю	Б	Т	Ф	М	Т	В
Ф	Ж	О	В	А	П	Ъ	Б	У	З	Т	М	Ы	Ш	Ь
Н	Б	Ы	К	С	Д	К	Т	Ю	Р	М	А	У	Д	Ы
Х	Ч	О	Н	Т	К	И	Т	З	А	Н	П	Р	У	С
Щ	Ы	Л	К	Ф	Ю	Я	Ъ	М	В	Р	У	О	З	К
Ф	У	Т	К	А	Р	П	О	С	Т	И	Г	Р	Н	Я

ОЙЛАНУ ҚАБІЛЕТІН ЖӘНЕ ЖАЛПЫ ДАМУДЫ ЖЕТІЛДІРУГЕ АРНАЛҒАН БЕЙНЕМАТЕРИАЛДАР

ВИДЕОМАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УМЕНИЯ РАЗМЫШЛЯТЬ И ОБЩЕГО РАЗВИТИЯ

«Балалар мен гаджеттер» мультфильмі
https://youtu.be/shURlDCbzW0?si=T-vVA8f2npGgBO4N

Анимациялық бейнематериалды көру:

- телефон, планшет немесе басқа да гаджеттермен қанша уақыт өткізетінің туралы ойлануға көмектеседі;
- гаджеттердің қарым-қатынасқа, ойынға, қиял мен елестетуді дамытуға қалай кедергі келтіретінін көрсетеді;
- сандық әлем мен шынайы өмір арасындағы тепе-теңдікті табуға үйретеді.

Мультфильмді көргеннен кейін оның мазмұнын ата-анаңмен, достарыңмен, сыныптастарыңмен талқылауға болады.

- Саған не көбірек ұнайды: телефонда ойнау ма, әлде достарыңмен ойнау ма?
- Гаджетсіз бір күнді қызықты әрі пайдалы қалай өткізуге болады?

Мультфильм «Дети и гаджеты»
https://youtu.be/shURlDCbzW0?si=T-vVA8f2npGgBO4N

Просмотр данной анимации:

- помогает задуматься о том, сколько времени ты проводишь с телефоном, планшетом или любым другим гаджетом;
- показывает, как гаджеты могут мешать живому общению, играм, развитию фантазии, воображения;
- учит находить баланс между цифровым миром и реальной жизнью.

После просмотра можно обсудить содержание мультфильма с родителями, друзьями, одноклассниками.

- Что вам больше нравится: играть в телефоне или с друзьями?
- Как можно интересно и с пользой провести день без гаджетов?

«Білімнің маңызы» мультфильмі
https://youtu.be/tXxHxX7PKf8?si=XyjgSitNxZM10dfX

Анимациялық бейнематериалды көру:

- неліктен оқу маңызды екенін түсінуге көмектеседі;
- білімнің өмірімізге қалай әсер ететіні туралы сұрақтарға жауап береді;
- көкжиегіңді кеңейту жаңа мүмкіндіктер мен перспективаларға жол ашатынын көрсетеді;

Мультфильм «Важность образования»
https://youtu.be/tXxHxX7PKf8?si=XyjgSitNxZM10dfX

Просмотр данной анимации:

- помогает понять, почему важно учиться;
- дает ответы на вопрос, как знания влияют на нашу жизнь;
- показывает, как расширение кругозора открывает перспективы и дает новые возможности;

- ағыммен жүре бермей, биік мақсаттарға ұмтылуға үйретеді.

- учит не плыть по течению, а стремиться к новым высотам и достижениям.

Мультфильмді көргеннен кейін оның мазмұнын ата-анаңмен, достарыңмен, сыныптастарыңмен талқылауға болады.

- Екі баланың қайсысы саған көбірек ұнады? Неліктен?
- Өз мүмкіндіктеріңді (білім, қабілет, дағдылар) барынша қалай ашуға болады?

После просмотра можно обсудить содержание мультфильма с родителями, друзьями, одноклассниками.

- Какой из двух мальчиков вам понравился больше? Почему?
- Как можно максимально раскрыть свой личный потенциал (знания, умения, навыки)?

«Өзара көмек» мультфильмі
https://youtu.be/DIrw4vX_HgU?si=ctmcCovkzhGOtNhb

Анимациялық бейнематериалды көру:

- басқаларға көмектесудің не үшін маңызды екенін ұғынуға назар аударады;
- айналадағы адамдар мен әлемге немқұрайлы қараудың адамның ішкі жан дүниесіне қалай әсер ететінін көрсетеді;
- жер бетінде өмір сүріп жатқан барлық адамға және ондағы оқиғаларға ашық әрі мейірімді болуға үйретеді.

Мультфильм «Взаимопомощь»
https://youtu.be/DIrw4vX_HgU?si=ctmcCovkzhGOtNhb

Просмотр данной анимации:

- концентрирует внимание на том, почему стоит помогать другим;
- показывает, как безразличие к миру и окружающим людям сказывается на внутреннем самоощущении человека;
- учит быть открытым и доброжелательным ко всем, кто живет на нашей планете, и всему, что на ней происходит.

Мультфильмді көргеннен кейін оның мазмұнын ата-анаңмен, достарыңмен, сыныптастарыңмен талқылауға болады:

- Қай ұстаным саған көбірек ұнайды: қалтаға қол салып тұру ма, әлде ашық қолмен қарсы алу ма? Неліктен?
- Сенің ойыңша, адамдарға көмектесу керек пе?

После просмотра можно обсудить содержание мультфильма с родителями, друзьями, одноклассниками.

- Какая позиция вам нравится больше (с руками в карманах или с открытыми руками)? Почему?
- Как вы считаете, стоит ли помогать другим людям?

ДЕНЕДЕГІ ЭМОЦИЯЛАР: ӨЗІҢДІ ҚАЛАЙ СЕЗІНЕТІНІҢДІ СУРЕТТЕ

ЭМОЦИИ В ТЕЛЕ: НАРИСУЙ, КАК ТЫ СЕБЯ ЧУВСТВУЕШЬ

С. Е. Башкаева,
психолог, қоғам және медиа бөлімінің маманы, «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты, Алматы қ.

С. Е. Башкаева,
психолог, специалист отдела взаимодействия с обществом и медиа, Национальный научно-практический институт благополучия детей «Өркен», г. Алматы

Эмоцияларды боя

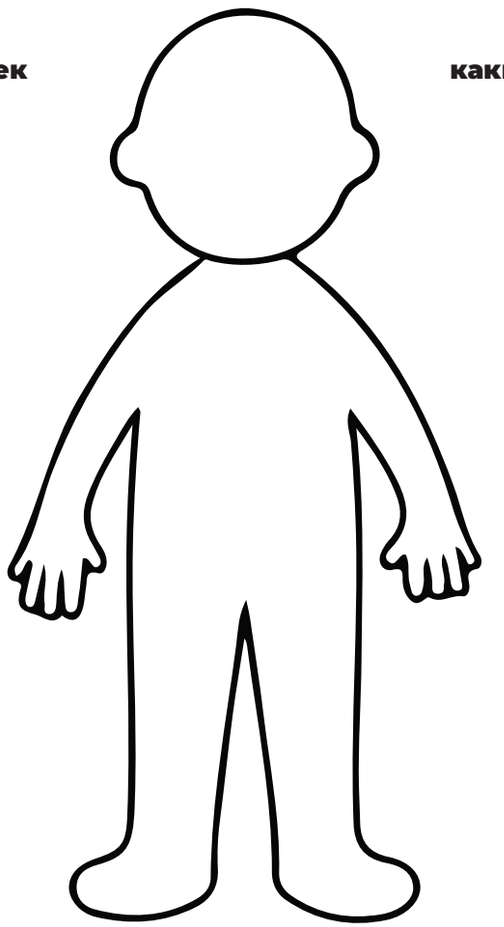
- Адам бейнесін сал немесе дайын үлгіні пайдалан.
- Дененің әр бөлігін түрлі түстермен боя – қай жерде қуаныш, мұң, ашу, қорқыныш немесе тыныштық сезінетініңді көрсет.
- Бояған түстеріңді неге таңдағаныңды ата-анаңмен немесе достарыңмен талқыла.

Раскрась эмоции

- Нарисуй человечка или используй готовый шаблон.
- Раскрась части тела разными цветами, чтобы показать, где ты чувствуешь радость, грусть, злость, страх или спокойствие.
- Обсуди с родителями или друзьями, почему ты выбрал эти цвета.

қай эмоцияны көбірек сеземін

- қуаныш
- қайғы
- ашу
- қорқыныш
- мазасыздық
- қызғаныш
- ештеңе

какие эмоции я чувствую больше всего

- радость
- грусть
- злость
- страх
- тревожность
- зависть
- ничего

Адам бейнесін түрлі түстермен бояу әдісі адамның эмоцияны қалай қабылдап, денесі арқылы қалай білдіретінін түсінуге көмектеседі. Әр түс белгілі бір эмоциямен байланысты, ал түстің фигурадағы орналасуы сол сезімді адам қай дене бөлігінде көбірек сезінетінін білдіреді.

Дене бөліктері бойынша жалпы интерпретация

- Бас. Егер сен бас бөлігін боясаң, бұл эмоцияның ойыңды қатты толғандырып, ойлау мен қабылдауыңа әсер етіп тұрғанын білдіреді. Мысалы, басы ашық сары түспен боялған болса (қуаныш), бұл жақсы эмоционалдық көңіл-күй мен ішкі тыныштықты көрсетеді. Ал көк немесе қызғылт түс (ашу, мұң) бас аймағында болса, бұл сезімдердің ойыңда басым екенін және ішкі күйзеліс тудырып жатқанын білдіруі мүмкін.
- Қол эмоцияны әрекет, қарым-қатынас және айналадағы ортамен байланыс арқылы білдірумен тығыз байланысты. Егер олар жасыл түспен (мазасыздық) немесе көк түспен (ашу) боялған болса, бұл эмоцияларды қарым-қатынас пен белсенділік барысында қалай басқаратыныңа назар аудару қажет.
- Аяқ қозғалысты, бағыт-бағдарды, ұмтылысты және тірек сезімін білдіреді. Егер олар, мысалы, қызғылт сары түспен (қорқыныш) немесе қызғылт түспен (мұң) боялған болса, бұл алға жылжудан қорқу немесе өмірлік қадамдарыңда эмоциялық сенімсіздік бар екенін білдіруі мүмкін.

Егер эмоциялар айқын әрі күшті түрде көрінсе:

- Ашық сары (қуаныш). Өз-өзіңді жақсы сезініп тұрсың, жайлысың, көңіл-күйің көтеріңкі, ішкі ресурстарың тұрақты.
- Қызғылт (мұң немесе қызғаныш). Егер бұл түс үлкен аумақты алып жатса, себебін талқылаған жөн. Мүмкін, сен жоғалтуларды бастан кешіріп жатқан боларсың, жалғыздықты сезінесің немесе өзіңді басқалармен жиі салыстырасың.
- Көк (ашу). Бұл жиналып қалған ашудың, ішкі қайшылықтардың немесе жағымсыз сезімдерді сөзбен жеткізе алмаудың белгісі болуы мүмкін.
- Қызғылт сары (қорқыныш). Қорқыныш, әсіресе аяқ-қол аймағында

Эта методика, когда нужно закрасить шаблон человечка разными цветами, помогает понять, как человек воспринимает и выражает свои эмоции через тело. Каждый цвет связан с определенной эмоцией, и местоположение цвета на фигуре символизирует, где он чувствует эту эмоцию сильнее всего.

Общая интерпретация по частям тела

- Голова. Если ты закрасил голову, значит, эмоция занимает много твоих мыслей, влияет на мышление и восприятие. Например, ярко-желтая голова (радость) говорит о хорошем эмоциональном настрое и внутреннем спокойствии. Синий или розовый цвет (злость, грусть) в области головы может показывать, что эти чувства доминируют в твоих мыслях и вызывают внутренние переживания.
- Руки связаны с выражением эмоций через действия, общение и контакт с окружающим миром. Если они окрашены, например, в зеленый (тревожность) или синий (злость) цвет, стоит обратить внимание на то, как ты справляешься с этими эмоциями в процессе коммуникации и активности.
- Ноги символизируют движение, ориентиры, стремления и чувство опоры. Если они, например, оранжевые (страх) или розовые (грусть), это может значить, что ты боишься двигаться вперед или испытываешь эмоциональную неуверенность в своих жизненных шагах.

Если эмоции выражены сильно и ярко

- Ярко-желтый (радость). Ты чувствуешь себя хорошо, комфортно, у тебя позитивный настрой и стабильные внутренние ресурсы.
- Розовый (грусть или зависть). Если этот цвет занимает большую площадь, стоит обсудить источник грусти. Возможно, ты переживаешь потери, испытываешь одиночество или часто сравниваешь себя с другими.
- Синий (злость). Злость, выраженная в теле, может говорить о накопившемся напряжении, внутреннем конфликте или неспособности выразить негативные чувства вербально.
- Оранжевый (страх). Страх, особенно локализованный в ногах или руках, указывает на тревогу или

байқалса, бұл әрекет пен қарым-қатынастағы сенімсіздік пен мазасыздықты білдіреді.

- Жасыл (мазасыздық). Мазасыздық түрлі жағдайларда көрініс табады. Оның дене арқылы берілуі сен қай жерде сезінетініңді түсінуге көмектеседі. Мәселен, ойыңда, әрекетіңде немесе қозғалысыңда.
- Ақ (ештеңе). Түстің болмауы эмоцияларыңды әлі толық сезінбегеніңді немесе оларды көрсетуден қашатыныңды білдіреді.

Неге назар аудару керек?

- Қай эмоциялар үлкен аумақты алып жатыр? Мүмкін, дәл солар қазіргі көңіл-күйіңде басым болып тұрған шығар.
- Түстердің орналасуы. Дененің қай бөліктері боялғаны, эмоцияны қай жерде сезінетініңді түсінуге көмектеседі.
- Оң және теріс түстердің арақатынасы. Егер қою түстер (көк, қызғыл, жасыл) басым болса, бұл ересектерден көмек пен қолдау сұрау қажеттігін білдіреді.
- Түстердің араласуы. Мүмкін, сен аралас сезімдерді бастан кешіріп жатқан боларсың. Бұл өміріңде өзгерістер болып жатқанын, кейде дағдарыстық сипатта екенін көрсетеді. Мұндай сәтте өзіңе және ішкі сезімдеріңе мұқият назар аудару маңызды.

Мысал. Егер сен адам бейнесінің басы мен қолын көк түспен боясаң, бұл ашуды сезініп жүргеніңді, бірақ оны ойыңда да, әрекетіңде де қалай білдіруді білмейтініңді көрсетуі мүмкін. Мұндай жағдайда сезімдерді білдіру жолдарын қарастырып, ашудың себебін түсінуге тырысқан жөн.

Бұл әдіс өзіңнің ішкі әлеміңмен диалогты бастауға, эмоцияларыңды тереңірек түсініп, қабылдауға көмектесетін тамаша құрал.

Егер мұны өз бетіңше жасау қиын болса, саған маңызды ересектерден (ата-анаңнан, жақын туыстарыңнан, мұғалімнен) немесе мамандардан (мектеп психологінен, әлеуметтік педагогтен) көмек сұраған дұрыс.

неуверенность в действиях и взаимодействиях.

- Зеленый (тревожность). Тревожность часто проявляется в различных ситуациях, и ее выражение через тело может помочь понять, где именно ты ощущаешь напряжение: в мыслях, действиях или движениях.
- Белый (ничего). Отсутствие цвета говорит о том, что ты пока не осознаешь свои эмоции или стараешься их не показывать.

На что обратить внимание?

- *К*акие эмоции занимают большую площадь? Возможно, именно они сейчас доминируют в твоем состоянии.
- Локализация цветов. То, какие части тела окрашены, помогает понять, где ты ощущаешь эмоции.
- Соотношение положительных и негативных цветов. Преобладание негативных (синий, розовый, оранжевый, зеленый) сигнализирует о необходимости обращения за помощью к взрослым и поддержки.
- Смешение цветов. Возможно, ты переживаешь смешанные чувства. Это сигнал о том, что в твоей жизни происходят изменения, возможно, кризисные, и стоит более внимательно прислушиваться к себе и своим внутренним чувствам и переживаниям.

Пример. Если ты закрасил голову и руки человечка (шаблона) синим цветом, это может означать, что ты чувствуешь злость, но не знаешь, как ее выразить в мыслях и действиях. Значит, стоит проработать методы выражения чувств и разобраться в причинах раздражения.

Данная методика – отличный инструмент, чтобы начать диалог с самим собой о своем внутреннем мире и помочь себе лучше и глубже понять и принять свои эмоции.

Если сложно сделать это самому, обратись за помощью к значимым для тебя взрослым (родителям, близким родственникам, учителю) или специалистам (школьному педагогу-психологу, социальному педагогу).

ӨРКЕН
БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН АРТТЫРУ ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ / НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ / НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
БАС РЕДАКТОР / ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР Е. Н. Сакенова

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС / РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
И. М. Самсаев
Р. Ф. Кудякова
И. В. Калачева
Б. К. Кудышева
М. К. Таипова
А. М. Саликова
Г. Б. Омарова

ДИЗАЙН ЖӘНЕ БЕТТЕУ / ДИЗАЙН И ВЕРСТКА
А. М. Саликова
Т. В. Васько
Фото freepik.com

РЕДАКТОР-КОРРЕКТОР
Е. М. Песина
С. Е. Нурахметова

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:
Қазақстан Республикасы, Z05X4M9, Алматы қ., Медеу ауданы, Митина көшесі, 6 үй
«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ

АДРЕС РЕДАКЦИИ:
Республика Казахстан, Z05X4M9, г. Алматы, Медеуский район, ул. Митина, д. 6
НАО «Национальный научно-практический институт благополучия детей «ӨРКЕН»

ЖУРНАЛДЫҢ МЕНШІК ИЕСІ
«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ

СОБСТВЕННИК ЖУРНАЛА
НАО «Национальный научно-практический институт благополучия детей «ӨРКЕН»

ЖУРНАЛ ШЫҒАРЫЛЫМЫНЫҢ ЖИІЛІГІ
Ай сайын

ПЕРИОДИЧНОСТЬ ВЫПУСКА ЖУРНАЛА
Ежемесячный

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінің 2024 жылғы 15 наурызда берген № KZ52VPY00089109 тіркеу куәлігі
Регистрационное свидетельство № KZ52VPY00089109 от 15 марта 2024 года выдано Комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан.

Деректердің дәлдігі мен ақпараттың сенімділігі үшін материал авторлары жауапты.
За точность фактов и достоверность информации ответственность несут авторы материалов.